

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

10

(120)

2010

- Свобода віросповідань в Україні перед загрозою її згорання
 - Священники виявляють зацікавленість політикою
- В Україні має бути обов'язково своя Помісна Православна Церква
 - Молитва за регіоналів в Львівському греко-католицькому соборі св. Юра
- Грузинська Церква звинувачує Московську в колонізаторстві
 - ОБСЄ критикує В. Януковича за згорання демократії в Україні
- Лукашенко за автокефалію для білоруських православних
 - Орденоносний Агафангел виявляє абсолютну необізнаність в історії

РЕЛІГІЙНИЙ АТЛАС УКРАЇНИ:

БУКОВИНА РЕЛІГІЙНА

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

КОВПАКІВЦІ

НЕ ЗРАДЖУЙМО УКРАЇНУ!

Шановний Читачу! Цей текст як передмову до одного з чисел РП я написав десь три роки тому, але не видрукував у сподіванні на краще на нашому українському полі. А виявилось так, як влучно кажуть росіяни: «Мечты, мечты! Где Ваша сладость? Мечты ушли - осталась одна гадость». Дійсно, після п'яти років бездарного президентства Юценка і зради ним України із-за того, що вона не сприйняла його за месію, маємо лише «гадость». В національному житті ми відкинуті навіть далі того, що мали при радянській владі, яка хоч видимість робила якогось свого уболівання за збереження української культури. Нині при вищій владі маємо осіб не корінного етносу. Від них і не слід чекати любові до українського. По якомусь незрозумілому праву міністр освіти неукраїнської національності взявся за переписування історії не свого корінного для нього народу, а історії українства, вдається до оцінювання нашої духовності, нашої мови, письменства. Відтак вмерла Україна навіть Кравчука-Кучми. Її нам «творять» неукраїнці. А ми? Як писав поет, мовчимо, бо то «може так і треба». Тарас на цьому крапку не поставив, а наголосив, що так не треба і що навіть треба обух сталить. А хто має це «сталить»? Ось це питання мене турбувало вже три роки тому, коли я відчував вмирання тієї еліти, яку ми називали українською, коли бачив і кричав, що Ющенко веде Україну до краху.

Я, людина глибинної української орієнтації, під час чергових виборів і до Верховної Ради, і до місцевих рад не голосував за ті партії, які називаються у нас національно-демократичними. Але це не означає, що я втратив свій націоналізм. Я просто втратив віру в здатність цих партій і насамперед їх лідерів зробити ще щось значиме для України. Насамперед тому, що ці партії, як то кажуть, існують лише на папері. Вони не мають постійно і активно діючої своєї організаційної структури. Така партія заявляє про себе гучно хіба що перед якимись черговими виборами, коли її керівники виявляють бажання ще на одну каденцію засісти в депутатських кріслах. Не голосував за них ще й тому, що ці лідери в такий політично-складний час думали не про Україну, а про свій намір будьщо ще раз набути депутатство. В цій корисливості вони поділили національний рух країни на десяток партій і партійок, які в своїй мілзозговості явно не могли конкурувати з гігантами. Зрештою – всі програли, втратили можливість свого слова (а то й діла) у владних структурах країни. Вони розчарували народ в собі, у своїй здатності на щось значиме.

Осмислюючи ситуацію, мені прийшли на пам'ять слова В.І.Леніна, сказані ним про декабристів: «Узок круг революционеров. Слишком далеки они от народа». Ось вже роками саме такими постають у нас лідери наших національно-демократичних партій. Цю «далекість» відчував і на собі. За своїм суспільним статусом я не простий громадянин країни, щось в чомусь значу. Все ж заступник директора єдиного в країні академічного інституту філософії, керівник знаної і в зарубіжжі Всеукраїнської асоціації релігієзнавців. Але не про це тут мова. Навіть при мосму понад 70-річному віці маю енергію і бажання зробити багато для відродження і утвердження українства. А що маю? Десяток разів зустрівся з нашими т.зв.

Головний редактор:
А. Колодний**Редколегія:**
Л. Филипович
О. Недавня
П. Павленко**Засновник:**
Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної
інформації та свободи)Свідоцтво
КВ № 4407
від 20.07.2000 р.
Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і
радіомовлення
України**Адреса редакції:**
01001, Київ-1,
Трьохсвятительська 4,
к. 323-324.
Тел. (0-44) 279-04-18,
Факс: (0-44) 279-48-12.
e-mail:
uar-press@online.ua**Передплатний індекс:**
2 1 9 5 3
Каталог видань Журнали
України**ЗМІСТ**

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	10
Світ і греко- та римо-католицизму	13
Протестантизм	15
Харизмати України	16
Мусульмани в Україні	16
Нові релігійні течії	17
Національні релігії	18
Релігія в сучасному світі	19
Релігія і світ	19
Католицизм	19
Православ'я	21
Мусульманський світ	23
Нові релігійні течії	24
Свобода совісті	24
Веб-конференція на РІСУ 8-10 жовтня 2010 року професора Л. ФИЛИПОВИЧ на тему: «Свобода релігії перед небезпеками згортання демократії на пострадянському просторі»	24
Актуальна тема	42
Чи владикам гоже порушувати заповіді Божі»?! <i>Павло КОВАЛЬОВ</i> . Вибори одягають рясу	42
<i>Євген СОЛОНІНА</i> . Священики балотуються у депутати – захист Церкви чи політтехнологія?	47
<i>Мілан ЛЕЛИЧ</i> . Вибори пахнуть ладаном	51
<i>Гліб КОВАЛЕНКО</i> . Київський Патріархат на порозі нового етапу власного розвитку	52
<i>Сергей ШТЕЙНИКОВ</i> . Самостоятельность — естественное состояние Церкви в Украине?	53
.....	55
Нові книги бібліотеки релігієзнавця	57
Релігійний атлас України	58
Буковина релігійна	58
Сторінка конфесії	72
Феномен «ковпаківців» - традиціоналістів»	72
Сторінка редактора	78
<i>А.КОЛОДНИЙ</i> . Не зраджуймо Україну!	78

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Триває боротьба між Київським і Московським патріархатом. Але «боротьба не за християнське віровчення, - сказав патріарх УПЦ КП Філарет. – Нині боротьба точиться за владу, за підпорядкування української церкви або Україні, або ж Росії. Вона є не так церковною, як політичною. Якби російська держава не зазіхала на Україну, то в Російській церкві не було б жодного сенсу боротися проти нашої церкви. Оскільки Російська церква тісно пов'язана зі своєю державою, і чим далі, тим міцніше, її використовують для контролю над Україною. Ця боротьба й викликає таку нетерпимість» (Україна молода. – 22 жовтня).

Представники різних релігій в Україні об'єдналися у спільній молитві заради збереження життя на планеті Земля. Україна долучилася 10 жовтня до святкування всесвітнього Дня дій на захист клімату — практичної екологічної акції під гаслом «До роботи!» Розпочалося свято вранці спільним духовним служінням у різних релігійних храмах та духовних центрах та продовжилися на Михайлівській площі акцією «Відкрий своє серце Планеті». «Ті негаразди, які ми сьогодні спостерігаємо в природі, спричинила людина. Молитись треба і молитись треба всім, хто хоче жити, їсти екологічно чистий хліб, пити воду чисту і дихати чистим повітрям. Я закликаю всіх, насамперед православних християн, прийти до храму і помолитись, щоб Господь направив розвиток суспільства на вірний шлях», — зазначив Предстоятель УПЦ КП Патріарх Філарет. Під 350 ударів дзвонів, які символічно прозвучали на дзвіниці Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, представники різних релігій та культур відкрили велике полотняне серце та продовжили дійство концертом. У рамках святкування також відбулися такі події: конкурс „Чемпіон зі збору макулатури!"; мистецька акція „Велосипедисти малюють велодоріжку"; виставка соціальної реклами на тему змін клімату, розфарбування еко-торб за участі відомих українських художників, майстер-клас з Up-Cycling, фри-маркет – безкоштовний обмін вживаними речами; дегустація та майстер-клас з приготування вегетаріанських страв; презентація виробів з офісних відходів; кінопоказ для учасників акцій в Києві. Про захист клімату, довкілля і життя на планеті 10 жовтня, як повідомили РІСУ, молилися в храмах різних християнських конфесій та інших релігій. До акції долучилися УПЦ, УПЦ КП, УГКЦ, мусульмани, баптисти, англікани, кришнаїти, лютерани. «Якщо людина робить безвідповідально, то вона грішить. Якщо безвідповідально псує екологію, смітить, нищить все те чудове, що створив Бог – це є великим гріхом. І людина зобов'язана берегти все те, що вона отримала від Бога», — зазначив генеральний вікарій Київсько-Житомирської дієцезії РКЦ єпископ Станіслав Широкорадок. За словами ініціатора духовної акції Любові Сремічевої, *мета* Дня духовного служіння — показати людям, що «екологія навколишнього середовища починається з екології душі, із простих цінностей, які останні роки підмінено матеріалізмом, гонитвою за примарними цілями, які ведуть нас у прірву». Загалом до глобального святкування всесвітнього Дня дій на захист клімату під егідою міжнародного руху 350.org приєдналося 188 країн світу (РІСУ).

3 нагоди 51-ї роковини трагічного загину борця за українську незалежність Степана Бандери священники трьох церков – УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ провели на Софійському майдані Києва соборну панахиду. Це був перший такий церковний захід на честь провідника ОУН в столиці України. Із-за незадовільного афішування заходу на панахиді було десь лише біля ста осіб.

У Львові 10 жовтня завершив роботу III Єкуменічний соціальний тиждень. Цьогорічний соціальний тиждень проходив під гаслом «Довіра. Відповідальність. Філантропія». Зустрічі, які організували впродовж усього тижня, торкалися різноманітних аспектів розуміння довіри, відповідальності та філантропії і збирали представників державного, приватного і громадського

секторів з України та з-за кордону. Гості соціального тижня обговорювали теми співпраці територіальних громад і Церкви щодо розвитку соціальних ініціатив, благодійності, волонтерства, харитативності, ролі в цих процесах сучасних мас-медіа та багато іншого. Завідувач секцією соціальної роботи, доцент кафедри соціології та соціальної роботи НУ «Львівська Політехніка» Ніна Гайдук під час круглого столу, що відбувся 8 жовтня, наголосила, що «ЄСТ вперше дозволив перенести акцент з негативу, зі складних проблем, які існують не тільки в Україні, а й у світі на площину позитивного бачення, беручи за основу ті духовні цінності, на які опираємось у розв'язанні соціальних проблем». Н. Гайдук також відзначала важливість обговорення теми соціальної інклюзії (включення), активності громадських організацій. Модератори круглих столів звернули увагу на вагоме значення формування довіри через розуміння соціальних ініціатив, спрямованих на вирішення конкретних громадських потреб. А це досягається тоді, коли сторони приймають відповідальність за свої рішення та вчинки. На доцільності формування механізму м'яктулової відповідальності за суспільне здоров'я наголосила доцент кафедри соціології та соціальної роботи НУ «Львівська Політехніка» Лілія Кюс. Директор Інституту Єкуменічних студій УКУ Антуан Аржаковський зауважив, що довіра і відповідальність — це саме ті цінності, які розвивають філантропію. Він також нагадав присутнім про хороший досвід завдяки спілкуванню із міжнародними гостями, зокрема з директором Світового Банку у справах України, Білорусі та Молдови Мартіном Райзером, який пропонує для України цілу низку реформ, що стосуються соціальної сфери, і є важливими для впровадження в життя. Позитивним кроком на шляху до порозуміння А. Аржаковський відзначив презентацію у рамках 3-го Єкуменічного соціального тижня навчальної програми з «Основ християнської етики», яка сприятиме розумінню християнства у школах України. Про значення пам'яті про минуле на шляху до мирного майбутнього на прикладі відкриття виставки «Забутий світ» (про життя євреїв у Східній Європі під час нацистського терору) говорила Гелен Зордрагер, пастор, референт із європейських питань, відділ Місії Протестантської Церкви в Нідерландах. «Ми маємо будувати історію не лише з колективної пам'яті, а також пам'ятати минуле через історію конкретних індивідуальних людей», — розповіла пані Зордрагер. Під час круглих столів, як повідомили РІСУ організатори заходу, також висловлювали пропозиції створення робочих груп, асоціацій, які б виходили за межі ЄСТ, для активізації громадського сектору, для роз'яснення тих чи інших соціальних ініціатив, що необхідні в українському суспільстві. Учасники засідань дійшли згоди у тому, що акценти цьогорічного Єкуменічного соціального тижня наблизили державні, приватні структури, духовенство, громадський сектор до розуміння ключових засад, без яких неможлива міцна основа побудови кращого майбутнього (РІСУ).

Якщо В.Ющенко, якого звинувачують у втручанні в церковні справи, має лише дві церковні нагороди – УПЦ КП і Срусалимського патріархату, то у **В. Януковича їх вже п'ять - всі від Російської Православної Церкви** – орден князя Володимира, Сергія Радонежського, князя Данила Московського, ще один князя Володимира і орден Нестора-літописця. А нагороди треба ж відпрацьовувати... Їх же Московська Церква за щось щедро дає.

22 жовтня 2010 р. виповнилося 15 років від часу інтронізації на Київський патріарший престол Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета. З цієї нагоди в столиці 21-22 жовтня проходять урочистості. За повідомленням прес-служби УПЦ КП, 21 жовтня зранку на території Михайлівського Золотоверхого монастиря в залі Вченої ради КПБА відбулося засідання Архидієцезійського Собору УПЦ Київського Патріархату. Цього ж дня в Національній філармонії України відбулася урочиста Академія та концерт духовної музики, присвячені 15-літтю Патріаршої інтронізації. Член Священного Синоду митрополит Львівський і Сокальський Димитрій зачитав доповідь про особу та діяльність Патріарха. Від імені єпископату Київського Патріархату Вігання зачитав секретар Синоду єпископ Васильківський Євстапій. Також зі словами вітання до Патріарха Філарета звернулися Президент України (2005-2010 рр.) Віктор Ющенко, голова партії «За Україну», народний депутат України В'ячеслав Кириленко, голова

Комітету Верховної Ради України з питань духовності і культури, голова Національної спілки письменників України Володимир Яворівський, голова Української весесвітньої координаційної ради Дмитро Павличко та інші. Раніше Патріарха привітали також голова партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко, голова Держкомнаселення Юрій Богущкий, інші політичні та громадські діячі. Вищі державні чиновники зігнорували запрошення взяти участь в урочистості.

Кабмін розпорядився виселити з Києво-Печерської лаври низку суб'єктів господарювання.

Була створена робоча група з питань виселення з території національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника суб'єктів господарювання, діяльність яких не пов'язана з його статутною діяльністю. Про це йдеться у розпорядженні Кабміну від 12 жовтня 2010 р. № 1981-р. Робочій групі доручено забезпечити до кінця 2010 р. опрацювання питань виселення з території заповідника означених суб'єктів господарювання і надати в Києві приміщення, необхідні для виконання зазначеними суб'єктами в наступному своїх статутних завдань. Головою робочої групи призначено міністра культури і туризму Михайла Куліняка. Йому надано право вносити у разі потреби зміни до складу групи.

Олег Тягнибок пояснив, що священники в лавах "Свободи" — для протидії "московським попам" в списках опонентів, яке балотувалося і потрапить до представницьких органів влади від партії ВО «Свобода», буде відкликано у разі прийняття запропонованого цієї політсилою проекту Конституції України. Про це заявив лідер «Свободи» Олег Тягнибок 18 жовтня на прес-конференції в Луцьку. «Ми їх першими відкличемо», — заявив Тягнибок. Як повідомляє інтернет-видання «Волинська правда», програмні постулати ВО «Свобода», зокрема «Національна Конституція України», містять положення про те, що «особи з духовним саном не мають права бути обраними до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування». Олег Тягнибок повідомив, що від його політичної сили до органів влади балотується духовенство від УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ. Такий крок у формуванні списків очільник «Свободи» пояснив створенням протидії для опонентів, які залучають до виборчих списків «московських потів». Крім того, серед причин включення до списків кандидатів від духовенства Тягнибок назвав приїзди до України Патріарха Московського Кирила, сприяння діючої влади в особі Президента Януковича приїзду духовенства з Москви, бажаннями зовнішніх впливів побудувати в Україні «русскій мір». Щодо балотування від «Свободи» до Волинської обласної прес-секретаря Волинської єпархії УПЦ КП Віталія Собка, то Тягнибок пояснив, що його присутність у стінах вищого представницького органу області «сприятиме моралізації депутатського корпусу».

Цьогорічні місцеві вибори засвідчили велику зацікавленість священників політикою. З благословення своїх владик отці йшли у політику за партійними списками і як мажоритарники.

Авторка репортажу, який трансливав «5 канал», Леся Головата стверджує, що «Сьогодні українські душпастирі переймаються не лише духовними проблемами своїх громад, а й матеріальними». «Для цього, — зазначає Л. Головата, — вони йдуть кандидатами на виборах до місцевих рад!». Як повідомляв «5 канал», «найбільш активними донорами священників-кандидатів стали дві християнські спільноти - Українська Православна Церква Московського Патріархату та УПЦ Київського Патріархату». За повідомленням інформаційного каналу, духовництво готове розглядати пропозиції «від усіх політичних сил, як не сповідують атеїзм». Та, як виявилось, єдиним обмеженням для кандидатів у рясах було: «не агітувати з амвону». Аргументація в обох названих Церквах була однаковою: «Мандат допоможе очистити політику зсередини та лобіювати церковні інтереси». Голова синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ МП Георгій Коваленко пояснив, що «владне коло — це закритий клуб, який вирішує дуже багато питань. Я бачу сенс у цих речах тільки, щоб донести думку Церкви до місцевої влади. Тому що іншого механізму може не бути». Речник УПЦ КП владика Свєтратій (Зоря) наголошував, що «без мандату ніхто навіть не хоче звертати увагу на Церкву, принципово не виділяють земельних ділянок чи принципово відмовляють у дозволі на будівництво». Що стосується отців УГКЦ, то Синод Церкви заборонив їм балотуватися на будь-

яких виборах. В інтерв'ю «5 каналу», Предстоятель УГКЦ Патріарх Любомир Гузар сказав, що парох має служити усій громаді, до якої належать симпатки різних політичних сил і «заохочувати людей до чесного політичного служіння». На думку Глави УГКЦ, священник «не може сам брати частинної відповідальності за те, що діється в громаді з огляду на те, що він належить до певної політичної громади».

На Тернопілі у депутати йшли десятки священників. Священники УПЦ КП та УГКЦ балотувалися на виборах у депутати сільських, селищних, міських та районних рад у Тернопільській області.

Натомість від участі у виборах традиційно утрималися римо-католики. Також на Тернопілі не йшли у депутати отці з УПЦ МП та УАПЦ. У Тернопільсько-Бучацькій єпархії УПЦ КП священники на виборах у сільські, селищні, міські та районні ради балотувалися, а на сільських, селищних і міських голів — ні, повідомив кореспонденту РІСУ владика Тернопільський і Бучацький УПЦ КП Нестор (Писик). «У нашій єпархії священники йдуть на вибори. Не могу вказати точної кількості, але це — десятки отців. Священники телефонують, і я даю благословення. Вони йдуть як у партійних списках, так і в мажоритарних округах. На голів громад не балотуються. Це посада, яка заважатиме здійснювати пастирське служіння, адже голова повинен постійно займатися проблемами громади», — розповів владика УПЦ КП. За словами єпископа, священник може балотуватися на виборах, адже він чи не найкраще знає потреби своїх парафій і жителів відповідної територіальної громади. Відповідно, священник, на переконання владика Нестора, якщо стане депутатом, зможе відстоювати інтереси людей. «Окрім того, у нас буває, що коли змінюється влада — змінюються її вподобання. Внаслідок цього виникають міжконфесійні конфлікти. Священники-депутати будуть намагатися цього не допустити», — продовжив єрарх. Священники Тернопільської і Бучацької єпархії УПЦ КП йшли на вибори від таких політичних сил: «За Україну!», «Наша Україна», ВО «Батьківщина» та КУН. «Усе залежить від того, як певна політсила себе вже проявила у конкретній громаді. Головне, що це — патріотичні сили. Я не знаю випадків, щоб наші священники балотувалися від політичних сил, які не працюють для України», — зауважив перед цим владика Нестор. Щодо ймовірності того, що у випадку дискредитації партії, «тінь» може впасти і на її депутата-священника, то єпископ зазначає: завданням отців якраз буде не допустити, щоб партії займалися некорисними для громад справами. «Якщо ж справді вийде так, то священник вийде зі списків», — коментує він. На аналогічні позиції перебуває і правлячий архієрей Тернопільської і Кременецької архієпархії УПЦ КП архієпископ Іов (Павлишин). «У нашій єпархії балотуються 17 священників. Усі — у мажоритарних округах. Ініціаторами висування священників кандидатами у депутати стали самі громади. Я вважаю, що священники не будуть підтримувати ту чи іншу силу. Позиція Церкви така, щоб підтримувати демократичні і патріотичні сил», — заявив владика. У відповідь на запитання про те, чи не відчувають у Тернопільській і Кременецькій єпархії УПЦ КП небезпеки використання Церкви політичними силами, єрарх відповідає, що поки що такої небезпеки немає. У Тернопільській архієпархії УПЦ МП і Тернопільській єпархії УАПЦ священники не балотувалися. «У нас такої проблеми немає. Звісно, що не балотуються», — говорить архієпископ Тернопільський УПЦ МП Сергій (Генсцький). В УАПЦ мотив відмови від участі у виборчій кампанії пояснюють необхідністю дотримання відповідної ініціативи Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій ще за часів президентства Віктора Ющенка. «Ще тоді прийняли рішення, щоб священники на вибори не йшли», — прокоментував Тернопільський декан Тернопільської єпархії УАПЦ о. Іван Лесик. Традиційно не йдуть на вибори і римо-католики. Натомість у Тернопільсько-Зборівській єпархії УГКЦ окремі священники виявляли бажання балотуватися у депутати сільських, селищних, міських чи районних рад, повідомили у єпархіальному управлінні. «До владик звертаються окремі священники. Вони йдуть на вибори у мажоритарних виборчих округах. Вочевидь, священники в окремих випадках вбачають за корисне брати участь у роботі сільської, селищної чи районної ради. Однак у єпархіальному управлінні рекомендують не брати активної участі у виборчому процесі», — зазначають у управлінні Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ. Голова

Тернопільського обласного осередку Комітету виборців України Павло Левків констатував, що наразі не має інформації про те, що політсили залучали Церкву чи окремих її представників до передвиборчої агітації. З іншої сторони, він пояснює, що законодавство дозволяє отцям ставати депутатами. «Священики є такими ж громадянами, як і інші, і жодних перешкод у плані вибирати чи бути обраним для них немає», — каже він. (РІСУ)

«В Україні має бути єдина помісна Церква», — наголосив Валентин Наливайченко. Голова ради партії "Наша Україна" 28 вересня відвідав Івано-Франківськ, де очолив всенародне віче, яке стало початком загальнонаціональної кампанії партії. Після цього відбулася прес-конференція, на якій Валентин Наливайченко зокрема підняв тему міжконфесійного порозуміння в Україні та потребу створення в нашій державі єдиної помісної Церкви. "Тому що українське духовенство було розстріляне і знищене НКВС, ГПУ, і потім спецслужби звігували у Москву, скільки українських священиків вислано, закатовано або розстріляно», — заявив політик. Наголошуючи на необхідності створення в Україні єдиної помісної Церкви, Валентин Наливайченко зазначив, що наполягатиме на поверненні церковного майна Київському Патріархату і Автокефальній Церкві та розсекреченні справ репресованих священиків. Як інформує ІМК, Валентин Наливайченко підкреслив, що «... повернення майна і відновлення правди про священиків — це те, що має бути привнесено у процес, який називається постановня єдиної помісної Церкви».

"Церква не повинна диктувати світським людям, навіть якщо вони віруючі, що вони мають робити", - наголосив Предстоятель УГКЦ в інтерв'ю газеті «День», яке стосувалось участі духовенства у виборах. Любомир Гузар пояснив, що Церква не може вказувати, за кого голосувати. Вона не створена для того, щоб диктувати і ставати церковною владою. «Церква не повинна диктувати світським людям, навіть якщо вони віруючі, що вони мають робити. Люди мусять самі, на підставі своїх переконань, вирішувати такі речі», — заявив під час розмови з ним Предстоятель УГКЦ. Він погодився, що Церква каже, що «ті, хто приймає на себе відповідальність за добро держави, народу, спільне благо, — повинні сповняти Божий закон, поводитися відповідно до свого покликання, завдання». «Ця Церква каже, але хто такими людьми має бути, — пояснив Предстоятель УГКЦ, — Церква не має жодного права казати». Та навіть, якщо священик іде в політику, то, на думку Патріарха Любомира Гузара, «спершу може здатися, це буде ідеальний провідник, але завжди є небезпечним, коли люди починають переступати межу свого покликання і починають сповняти те, що не є в рамках його завдання». І, як пояснив Глава УГКЦ, «дуже небезпечно, коли ми починаємо трактувати духовенство як усесторонній чинник у спільноті». За словами Предстоятеля, Церква вважає, що, «якщо священик вирішив піти в політику чи у владу, то повинен прийти до свого єпископа й сказати: «На час моєї політичної діяльності я не діятиму як священнослужитель». Але Глава УГКЦ пояснив, що за таких умов виникає питання: «Що зробив цей священик для того, щоб виховати гідних кандидатів із числа мирян на владний уряд, який він сам хоче обійняти?» А на запитання журналіста, як на духовному стані українців можуть відбитись дії сучасної влади, Патріарх Любомир відповів, що «сьогоднішня влада має певні слабкості, які негативно можуть відбиватися на нашому житті, **але це ж не кінець**». І, за словами Предстоятеля УГКЦ, будь-яка влада в демократичній державі змінюється, раніше чи пізніше і влада стане під суд народу. А сьогоднішня влада, як пояснив Глава Церкви, «так, як і її попередники, аж ніяк не може сказати, що вони є вершок демократії, непомильні».

Чинників Черкаської ОДА примушують відвідувати храм УПЦ МП. Усіх працівників Черкаської облдержадміністрації вранці 14 жовтня змусили прийти до Михайлівського собору Української Православної Церкви Московського патріархату. Тут з нагоди свята Покрови молився голова обласної адміністрації Сергій Тулуб. Але це не був добровільний захід. «Якщо чесно, то прийти до церкви нас зобов'язали в примусовому порядку, — сказав Сергій, працівник одного з управлінь. — Уникнути відвідин не було ніякої можливості. Збір чиновників призначили на 8 годину 15 хвилин у Першотравневого парку, де знаходиться Михайлівський собор. За кілька хвилин з'явився губернатор. Він пройшов усередину. Керівники управлінь і відділів пішли за ним.

Решті дозволено було розійтися до місць роботи». «Я принципово не ходжу до Московської церкви, — бурлилась Наталія, працівниця Черкаської ОДА. — Відвідую лише церкву Київського Патріархату. Чому я маю ходити до чужої церкви услід за губернатором? Невже у нас в країні скасовано свободу віросповідань?» Працівники адміністрації не заохотили називати свої прізвища і департаменти, у яких працюють, через страх перед звільненням. У вересні до п'ятірки Партії регіонів до Черкаської обласної відмовився увійти митрополит Черкаський Софроній (Дмитрук). Попри це в області УПЦ МП відкрито підтримує Партію регіонів на місцевих виборах. Президента Віктора Януковича називають справжнім православним.

«Києво-Печерська лавра повинна залишатися не лише церковним, але й культурним центром України» — говориться у зверненні до Віктора Януковича. З критикою позиції Кабміну щодо виселення музеїв з Києво-Печерського заповідника виступив голова постійної комісії Київради з питань культури і туризму, письменник Олександр Бригінєць. Його позицію підтримали Борис Олійник, Петро Толочко, Іван Драч, Петро Тронько. Вони звернулися з офіційним листом до Віктора Януковича, де заявили, що виселення музеїв не лише суперечить ст. 14 Закону України «Про музеї та музейні справи», але й призведе до знищення цих архіважливих і для держави, і для народу України пам'яток культури, не менш знакових, аніж сам Заповідник. Відомі громадські діячі також звернули увагу Президента на те, що дії з виселення музеїв знову представлять Україну, як «варварську державу», яка знищує свою культурну спадщину. На думку Олександра Бригінєця, Києво-Печерська лавра повинна залишатися не лише церковним, але й культурним центром України. Він відмовився ставити свій підпис на проєкт рішення Київради про виселення музеїв, яке повинне було розглядатися на одній з найближчих сесій. Про це інформує видання «За Кілів». «Сподіваюся, спільними зусиллями культурна еліта, яка в питанні захисту музеїв єдина і не ділиться на опозиціонерів і прибічників Президента, зможе добитися, щоб заклади культури, що зберігають твори, які стали генетичним кодом нації, будуть збережені для історії», — висловив сподівання Олександр Бригінєць.

Львівські регіонали помолитись за перемогу у соборі св. Юра. Молебень «за вірне служіння Україні» за участю представників партій та організацій, які підтримують кандидатуру народного депутата України Петра Писарчука на посаду міського голови Львова, відбувся 30 вересня в архикатедральному соборі Святого Юра УГКЦ. Участь у молебні також взяли кандидати у депутати до органів місцевого самоврядування Львівщини від Партії регіонів. «Хотілось би, щоби всі, хто стояв у храмі, почувли отця, який нас благословив», — подає коментар Петра Писарчука його прес-служба У зв'язку з цим РІСУ звернулася за коментарем до прес-секретаря Львівської архієпархії УГКЦ о. Павла Дроздяка. За його словами, ніякого благословення в церкві Юра представників Партії регіонів на вибори не було. Він зазначив, що молебень, який замовили попередньо, дійсно відбувся, адже в церкві кожен може замовити молебень чи Службу Богу. Проте попередньо представники партії хотіли, аби молебень відбувся на площі перед собором. «Мі у цьому відмовили», — зазначив о. Павло. Молебень відслужив співробітник храму о. Андрій Корчагін. Окрім того, на офіційному сайті Петра Писарчука подана інформація про те, що «отець Андрій Дикий подарував Петрові Писарчуку раритетний «Новий заповіт», виданий 1913 року пресклади П. Куліша». Уточнив о. Павло і таку інформацію. Вказане видання «Нового Заівгу» Петру Писарчуку подарували його однопартійці та перед молебнем попросили отця вручити народному депутату цей їх подарунок (РІСУ).

МВС заявило, що ДАІ не перешкоджало вірним Київського Патріархату потрапити до столиці на відзначення Хрещення Київської Русі. За результатами службової перевірки Міністерство внутрішніх справ України не виявило фактів перешкодження працівників Державної інспекції групам віруючих (паломників) УПЦ КП під час релігійних заходів з нагоди відзначення Дня Хрещення Київської Русі. Така відповідь надійшла за підписом міністра внутрішніх справ Анатолія Могильова на депутатське звернення Володимира Маруценка (партія ХДС). Народний депутат просив МВС ретельно перевірити факти скоординованих

перешкод з боку співробітників ДАІ віруючим Київського Патріархату, які їхали 28 липня 2010 року до столиці з Львівської, Чернівецької, Тернопільської, Рівненської, Вінницької, Дніпропетровської, Сумської, Харківської та Одеської областей. У відповіді на депутатське звернення Міністр внутрішніх справ зазначив, що повідомлення окремих ЗМІ про зазначені факти не підтвердились. У додаток до цього депутату були надані копії листів-пояснень від скархів Київського Патріархату у Вінницькій, Рівненській та Тернопільській областях. Як повідомляє Інститут релігійної свободи, Володимир Марущенко висловив незадоволення такою відповіддю з боку МВС. «Очевидним є те, що службова перевірка наведених мною фактів проводилась нетоврно», — вважає депутат. Парламентар заявив: «Керівництво МВС не змогло пояснити причини зупинки трьох автобусів сумської делегації Київського Патріархату на виїзді із Києва. Також немає жодних пояснень стосовно перешкоджань паломникам з Львівської, Чернівецької, Дніпропетровської, Харківської та Одеської областей. Тому поки не можна говорити про наявність об'єктивної та повної службової перевірки». У зв'язку з цим Володимир Марущенко має намір ініціювати у Верховній Раді України депутатський запит до керівництва МВС з вимогою належного розслідування фактів, що вказують на зловживання з боку співробітників ДАІ. Народний депутат вважає, що влада повинна забезпечити свободу віросповідання для представників усіх конфесій. Задля цього кожен факт порушення конституційних прав віруючих має бути належно розслідуваний, а не прихований вищим керівництвом. Як РІСУ інформувала, низка епархій Київського Патріархату заявила про перешкоди групам паломників, які їхали на хресний хід до Києва з нагоди святкування Дня Хрещення Київської Русі з боку працівників ДАІ. Деякі перешкоди полягали у затримувannya груп вірних перд в'їздом до Києва, а деякі групи через втручання працівників Державтоінспекції так і не змогли виїхати на заплановану задалегідь акцію. З зв'язку з цим Патріарх Філарет, Предстоятель УПЦ КП, звернувся до Віктора Януковича та Анатолія Могильова з вимогою розслідувати факти порушення прав віруючих УПЦ КП з боку ДАІ (РІСУ).

Кабмін наказав КМДА виселити останні музеї з Києво-Печерського заповідника, щоб догодити РПЦ, — Олександр Бригінєць. На сесії Київради вдруте голосуватиметься рішення щодо передачі Києво-Печерського історико-культурного заповідника до державної власності. Цим рішенням, за словами депутата Київської міськради Олександра Бригінця, Київрада позбавить приміщення 3 музеїв, «недовиселених минулим голосуванням». Повторний розгляд питання в Київradі, як сказано в повідомленні офіційного сайту Олександра Бригінця, відбудеться на виконання рішення Кабміну. «Всю брудну роботу має зробити Київрада, а Кабмін хоче залишитись білим і пухнастим», — заявив депутат, який є також головою Комісії столичної міської ради з питань культури та туризму. Згідно з рішенням Кабінету Міністрів України щодо здійснення заходів по виселенню з території Києво-Печерської лаври організацій, діяльність яких не пов'язана з діяльністю заповідника і монастиря, КМДА доручено здійснити заходи щодо відселення таких організацій. Йдеться про останні 3 музеї комунальної власності. «Для культури те рокове рішення Київради стало трагедією, коли від виселення віділили лише кілька музеїв. Тепер ми бачимо, що це був лише початок. Як тільки Лавра була передана до державної власності, Кабмін подумав, що залишеного Київрадою забагато для культури і вирішив зачистити Лавру повністю», — зазначив О.Бригінєць. Депутат запевняє, що такі дії Кабміну пов'язані з бажанням нинішньої влади «догодити Російській Православній Церкві та її українській філії — УПЦ МП». «Політики хочуть перетворити Лавру з духовного в суто церковний осередок, використавши приміщення музеїв на келії для монахів та готельні номери для вір-паломників», — йдеться у повідомленні. «Якщо сьогодні лідери УПЦ МП та їх політичні покровителі хочуть бути близьким до підходів засновників української духовної сятини, вони не повинні виганяти музеї, а навпаки - подбати про те, щоб збудувати келії для монахів подалі від міського шуму, як це було в XI ст.», — додав О.Бригінєць. Згідно з прийнятим на сесії, яка відбулася 15 липня, рішенням Київради «Про надання згоди на безоплатну передачу Національного Києво-Печерського історико-культурного

заповідника до державної власності», на його території мало залишитись 3 музеї комунальної власності — Національний музей українського народного декоративного мистецтва, Державний музей театрального, музичного та кіномистецтва України, Музею книги і друкарства України, а ще 3 музеї та близько 30 творчих майстерень підлягали виселенню.

Голова Держкомнацрелігії та Посол Ізраїлю в Україні обговорили питання поліпшення організації паломництва до Умані. Юрій Богуцький 18 жовтня 2010 року провів зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом Держави Ізраїль в Україні Зіною Калай-Клайтман. В ході бесіди були обговорені питання діяльності єврейських громадських організацій в Україні, удосконалення законодавства України щодо захисту прав національних меншин та подальшого співробітництва. За повідомленням прес-служби Держкомнацрелігії України, окремо сторони зупинились на необхідності поліпшення організації паломництва в Україну, зокрема в м. Умань, щоб мінімізувати ймовірність виникнення повторних інцидентів між місцевими жителями і хасидами. Цьогоріч близько 30 тис. хасидів приїхали в Умань, щоб відсвяткувати Рош-а-Шану — єврейський Новий рік, який знаменує настання 5771 року від створення світу, і 200-ту річницю смерті засновника брацлавського хасидизму рабі Нахмана. 10 вересня о шостій годині вечора в Умані між брацлавськими хасидами та місцевими мешканцями стався конфлікт: Двох людей було госпіталізовано, депортовано десятьох паломників. Як повідомили у відділі із зв'язків з громадськістю Головного управління (ГУ) МВС в Черкаській області, причиною конфлікту стало зауваження мешканки Умані, яка здавала хасидам свою квартиру на час паломництва, не шуміти. Це обурило хасидів (РІСУ).

Понад 25 тисяч фінів за тиждень відреклися від Церкви. Суспільно-релігійний скандал у Фінляндії привів до того, що за тиждень близько 26 тисяч парафіян вийшли з лона Церкви. Скандал у Фінляндії вибухнув після теледебатів 12 жовтня. Серед дискусантів були представники лютеранської Церкви і християнських демократів, які заявили, що виступають проти церковного вінчання у ситуації одностатевих шлюбів. Після цього багато незгодних з такою постановкою питання фін почали відправляти по інтернету заяви про вихід з Церкви. Як зазвичай про такий намір оголошує лише близько сотні осіб в рік, повідомляє «Кореспондент». Коментуючи цю ситуацію, фінський прем'єр Марі Ківініємі закликала відокремлювати політику від релігії, оскільки не справа політиків вирішувати, що таке гріх. Нагадаємо, в жовтні 2009 року Собор Шведської Лютеранської Церкви дозволив проводити обряд вінчання гомосексуальних пар, остаточно зрівнявши шлюби між чоловіком і жінкою і між партнерами однієї статі.

Намісник Лаври заявив, що для нього ганьба сидіти поряд з Яворівським. Намісник Києво-Печерської Лаври, архієпископ Української православної церкви Московського патріархату владика Павло (Лебідь) відмовився прийти на ток-шоу “Київський форум” через присутність там народного депутата від фракції БЮТ Володимира Яворівського. “Я сьогодні не прийшов тільки через нього, тому що я знаю його діяльність на початку 2000-х років і вважаю, що мені ганьба сидіти з такою людиною”, - сказав владика Павло. У свою чергу депутат В.Яворівський зачитав звернення владики Павла до прем'єр-міністра України, де той просить виселити з території Лаври всі музеї. “В мене є документ, підписаний Павлом, звернення до прем'єр-міністра. Він пише, що “сьогодні ці храми паразитично використовуються музейними закладами Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника”, - зачитував депутат. Крім того, В.Яворівський фактично звинуватив духовенство Лаври у неефективному використанні державних коштів. За інформацією народного депутата з посиланням на звіт Рахункової палати України, у 2007-2009 роках 87 мільйонів гривень було передано монастирю. При цьому депутат зауважив, що за ці кошти “не введено жодного об'єкту”.

ПРАВОСЛАВ'Я

В Одеській єпархії УПЦ КП наголосили, що **священнослужителі йдуть в депутати як прості громадяни, а вибори — це “блага справа”**. В Спасо-Преображенському кафедральному соборі УПЦ КП в Одесі провели молебень, під час якого благословили кандидатів в депутати до місцевих рад області від Партії регіонів. Як зазначили в єпархії, молебень провели «перед початком благого діла», адже вибори — «це блага справа». «Молебень присвячений початку будь-якої благої справи. Коли будують будинок — читаємо молебень. Ми також вважаємо, що вибори — це блага справа», — заявив у коментарі для агентства «Ехо» прес-секретар Одеської єпархії УПЦ КП о. Сергій Лебедев. Він також зазначив, що митрополит під час проведення молебню ні за кого не закликав голосувати. У слові до присутніх митрополит Агафангел закликав їх достойно провести виборчу кампанію, щоб «кожен одесит зміг вільно та відповідально висловити своє волевиявлення». Митрополит УПЦ Московського патріархату відзначив, що треба виправдати «високу довіру народу України, що вибрав своїм Президентом Віктора Федоровича Януковича, консолідував усі здорові сили на реалізацію курсу керівництва країни». Він також висловив впевненість, що «через проведення цих виборів в Україні зміцниться демократія і стабільність». Прес-секретар Одеської єпархії УПЦ також прокоментував висунення митрополита Агафангела і настоятельки Свято-Архангельсько-Михайлівського жіночого монастиря ігумені Серафими кандидатками в депутати до одеської обласної і міської ради відповідно від Партії регіонів. «Глава одеської єпархії йде в обіграду не як митрополит, а як громадянин Олексій Савін. Так само ігуменя Серафима йде в міськраду як громадянка Надія Шевчик. Це їх особиста справа. Інша справа — вони представлятимуть ту або іншу партію, але як громадяни України вони можуть стати членами будь-якої партії», — заявив о. Сергій.

"Я б не хотів, щоби наша Церква поєднувала свої зусилля з будь-якою партією", — заявив митрополит УПЦ КП. Під час своєї першої офіційної прес-конференції на посаді очільника Львівсько-Сокальської єпархії УПЦ КП митрополит Дмитрій (Рудюк) поділився своїми думками щодо ролі і місця Церкви на місцевих виборах, які відбудуться в кінці жовтня. «Зі мною ще поки що не зустрівся жодний керівник будь-якої партії, об'єднання, тобто я не провів ніяких переговорів щодо підтримки чи не підтримки будь-якої партії», — повідомив митрополит Дмитрій. Владика пояснив журналістам, що у Церкви «є один критерій, який виходить із центру, і про це говорить Патріарх: ті партії, які підтримують Українську державу, близькі нам по духу, і ми готові з ними співпрацювати в плані духовно-просвітницького відродження моралі в нашому українському суспільстві». Також керівник єпархії зізнався, що не злукавить, коли повідомить, що «пропонували місця в списках і запрошували брати участь у політичному житті». Митрополит Дмитрій пояснив: «Мушу сказати, що я духовенству не забороняв йти до таких списків. Йти, наприклад, до сільської громади, до районної громади, до міської громади, тобто районної ради, і там захищати права і свободи віруючих православних». «Якщо отець зуміє так зробити, щоб чимось допомогти своїй громаді, то вважайте, що він свою місію виконав, тому я не вважаю таким гріхом, коли священник надає на себе ще й депутатський значок», — зазначив керівник Львівсько-Сокальської єпархії УПЦ КП. Хоча сам митрополит висловив небажання йти в політику, наголосивши, що керівник Церкви на Львівщині повинен бути на своєму місці. А часто, за словами митрополита, ієрархи, які намагаються пройти в різні органи влади, забувають про християнські ідеї і сповідують чисто політичні принципи. Владика повідомив, що 5 священнослужителів єпархії все ж ввійшли у списки політичних партій, серед яких ВО «Свобода», Єдиний центр, партія «Промисловців підприємців» і «Республіканська християнська партія».

УПЦ КП відмовили у будівництві собору в Сімферополі. Кримській єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату відмовлено у видачі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки під будівництво собору. Таке рішення ухвалене

на сесії Сімферопольської міськради 21 жовтня. У проекті рішення сказано, що єпархія просить надати ділянку площею 0,4900 га по вул. Київська (район навчально-виховного комплексу «Українська школа-гімназія»). За виділення землі проголосували лише дев'ять депутатів. У спілкуванні з журналістами мер Сімферополя Геннадій Бабенко заявив, що віросповідання є тонкою справою, і депутати, голосуючи з цього питання, керуються своїми релігійними переконаннями. Це вже не перша відмова депутатів Сімферопольської міської ради надати дозвіл УПЦ КП побудувати у місті храм. На засіданні, яке відбулося 23 вересня, депутати ухвалили рішення про відмову виділити земельну ділянку УПЦ КП. Тоді депутати аргументували свою позицію тим, що «Київський Патріархат винен у підтримці бандерівців та розколі православ'я» (РІСУ).

Через хакерську атаку закрили кілька сайтів УПЦ КП. Тимчасово через масовану хакерську атаку закрили головний офіційний сайт УПЦ КП. Вірусної атаки зазнали також офіційні сайти Чернігівської та Волинської єпархій цієї Церкви. «Наш сайт зараз закритий на технічне обслуговування у зв'язку з масивною вірусною атакою», — повідомила прес-служба Київської Патріархії. Там також зазначили, що роблять «все можливе для якнайшвидшого відновлення роботи ресурсу».

Грузинський Патріарх та МЗС Грузії розкритикували Предстоятеля РПЦ за втручання в справи суверенітету їх держави. Офіційний лист-привітання Патріарха Московського Кирила з нагоди «незалежності» Південної Осетії, опублікований 20 вересня, викликав різку критику в Грузії. Зокрема позицію Предстоятеля РПЦ засудив Грузинський Патріарх Ілля II. Вище вказаний лист Патріарха також обговорили в МЗС Грузії. Заступник міністра Ніно Каландадзе назвала вітання Предстоятеля РПЦ «фактом грубого втручання у справи іншої суверенної держави». «Гострої реакції набув даний факт також і серед вірних Грузинської Православної Церкви. Коли зі сторони Московської Патріархії ми бачимо відкриту підтримку сепаратистського режиму, незаконно визнаного російськими політиками і російською церковною владою, то цей факт є незрозумілим і цинічним з боку Московської Патріархії і є прямим втручання у справи суверенітету незалежної держави», — наголосила чиновник. Грузинські політичні експерти стверджують, що Патріарх Московський «просто виконав завдання Кремля». «Така діяльність є чітко вираженою ворожою політичною акцією», — зазначив один з експертів, додавши, що «сьогодні Російський Патріарх виступає з таким самим принципом, яким користуються Жириновський, Путін, Медведєв та інші політики». На його думку, цим вітанням Патріарх Кирил показав себе не як архієпископ Церкви, а просто, «як один рядовий імперіаліст». За інформацією прес-служби Патріарха Московського, у листі Президенту Південної Осетії Патріарх Кирил привітав «усіх мешканців республіки зі знаменною датою — 20-літтям з дня прийняття Декларації про державний суверенітет Південної Осетії». «За минулі роки керівництву і народові країни довелося пройти нелегку дорогу державного становлення, соціального і економічного розвитку. Особливим випробуванням для вас стали події серпня 2008 року, в результаті яких загинули і постраждали багато людей. Сьогодні в очолованій Вами Республіці твориться мирне життя, налагоджується конструктивна співпраця з іншими державами. Особливо хотів би відзначити значущість російсько-південноосетських стосунків», — сказано у вітанні Предстоятеля РПЦ. Після такої позиції Патріарха Кирила, як стверджують грузинські експерти, між Грузинською та Російською Церквами вже не буде таких відносин, які були ще 2-3 місяці тому.

У Волинській єпархії УПЦ КП вважають, що священник може бути депутатом. Священнослужителі мають право висувати свої кандидатури до органів місцевого самоврядування, але за умови, якщо їхні наміри є християнськими. Такі міркування висловив прес-секретар Волинської єпархії УПЦ КП протоєрей Віталій Собко, який балотується до Волинської обласної ради від ВО «Свобода». На думку оця Віталія, при висуванні священником своєї кандидатури все залежить від його намірів та мети. «Якщо його наміри не благочестиві, то,

ставши депутатом, такий душпастир принесе Церкві лише шкоду. Але якщо наміри благочестиві, то такий священнослужитель може бути присутнім у представницьких органах влади», — зауважив о. Віталій у коментарі «Волинській правді». Пояснюючи термін «благочестиві наміри», священник зауважив, що під цим розуміється насамперед розвиток духовності в суспільстві. «Моя мета — це ухвалення обласною радою програми розвитку духовності волинян. Наприклад, Волинська рада Церков неодноразово піднімала питання щодо належного святкування недільного дня. В неділю люди повинні мати можливість піти до церкви, спілкуватись із друзями та знайомими. Отож, хочеться усунути все, що цьому заважає або не сприяє належному відпочинку. Зокрема, це — робота ринків», — поділився планами о. Віталій. Інше питання, яке, будучи при владі, він намагатиметься реалізувати, — це належне викладання в школах християнської етики, забезпечення відповідного фахового рівня викладачів та наявність підручників. А от щодо прихильності владики Михайла (Зінкевича), керуючого Волинською єпархією УПЦ КП, до ВО «Батьківщина», у єпархії спростовують. Там зазначили, що бігборди із написом «Луцьк — духовна столиця Волині», на яких були зображені голова облради Анатолій Грицюк, який балотується на посаду Луцького міського голови від ВО «Батьківщина», та владики Михайл, не можна пояснювати політичними симпатіями владики. А сам факт існування цих бігбордів у єпархії назвали «непорозумінням». «Це — непорозуміння. І це також думка владики. . . Ми нічого не маємо проти цієї політичної сили, але є факт того, що було використане приязне ставлення архиєрея до голови обласної ради. Як архиєпископ, владики Михайл мусить контактувати із головою Волинської обласної ради, оскільки багато питань є актуальними і для облради, і для Волинської єпархії УПЦ КП. Коли головою облради буде представник іншої політичної сили, то і з ним владики буде так само контактувати», — зазначив прес-секретар Волинської єпархії УПЦ КП.

Синод РПЦ підтримав будівництво єдиного економічного простору між "братніми слов'янськими народами" на цінностях православної цивілізації. Члени Синоду РПЦ, засідання якого відбулося 6 жовтня, закликали до публічного обговорення заяви експертного комітету «Економіка і етика», створеному при Патріарху Московському. На думку членів Синоду, до публічного обговорення цього документу потрібно залучити представників політичних партій, ділових кіл та громадськості країн, «які творять канонічну територію Російської Церкви». Загалом, як інформує офіційний сайт Московської Патріархії, Синод висловив задоволення проведенням в Києві засіданням комітету «Економіка і етика» та ухваленою на ньому заявою. Засідання комітету в Києві та ухвалена на ньому заява були присвячені темі міждержавного стратегічного партнерства в економічній сфері. Як йдеться в заяві, творити це партнерство мають «братні слов'янські народи, що вийшли з одної купелі хрещення — Київської Русі», зокрема і український народ. «Єдиний економічний простір потребує міжнаціональної інтеграційної ідеології і в новій, заснований на цінностях православної цивілізації, прикладній етиці бізнесу. Сформувавши її спільними зусиллями Церкви і економістів, ми зробимо безпрецедентний прорив в справі підвищення моральності в господарюванні, політиці і в суспільстві в цілому», — йдеться у прийнятій комітетом заяві. У підсумковому документі Патріарша рада «Економіка і етика» закликає будувати міждержавні економічні відносини на принципах ефективності, справедливості та солідарності. Реалізація цих принципів, на думку учасників Патріаршої ради, передбачає: *підготовку, моральне виховання і своєчасне висування кваліфікованих кадрів у сферах управління та економіки, без яких модернізаційний прорив не може відбутися; створення умов для рівноправної участі країн у формуванні євразійської інтеграційної моделі, в тому числі і створенні регіональної валютно-фінансової системи, що в перспективі зможе сприяти оздоровленню економіки і відходу від сировинної залежності; спільне проведення політики пріоритетного розвитку економіки за рахунок відродження конкурентоспроможності галузей народного господарства і створення нових високотехнологічних виробництв, що дозволить забезпечити наших громадян кваліфікованими*

робітниками місіями і зніме соціальну напруженість у суспільстві. До складу Патріаршої ради «Економіка і етика» входять: Президент України Віктор Янукович, прем'єр-міністр України Микола Азаров, перший заступник голови Державної Думи Росії Олег Морозов, заступник голови Державної Думи Олександр Бабаков, відповідальний секретар Комісії Митного союзу Сергій Глазєв, міністр сільського господарства Росії Олена Скринник, керівник ЦВК партії «Єдина Росія» Андрій Воробйов, голова організації малого і середнього підприємництва «Опора Росії» Сергій Борисов, президент «Ділової Росії» Євген Юр'єв, представники федеральних органів законодавчої і виконавчої влади Російської Федерації та України, Російської академії наук, Національної академії наук України, провідних наукових центрів, що займаються вивченням проблем економічного розвитку, фахівці в області релігійно-громадської думки, представники профспілок і громадських організацій.

Намісник Києво-Печерської Лаври архиєпископ Павло (Лебідь) вважає, що священник таки не повинен бути в політиці, а має займатися тими справами, до яких його покликав Господь. Під час цьогорічної виборчої кампанії архиєпископ займається соціальними служіннями — збирає крупи для ветеранів та відвідує хворих. Про це він розповів 16 жовтня кореспонденту РІСУ Оксані Тупальській. «Священник не повинен бути в політиці. Він повинен займатися тими справами, до яких його призвав Господь. Тобто проповідувати Слово Божественне та істинне, бути завершувачем тайн Христових, вести людей до царства небесного. Але сьогодні в такий непростий час приходиться і священнику займатися політикою... От, наприклад, дадуть депутати 10 кубів газу. А хіба можна ними опалити храм? Це настільки безглуздо, бездарно. Сьогодні політики нічого в цьому не розуміють», — говорить архиєпископ Павло. За словами владики, священники-депутати все ж отримують плоди від своєї праці. Це стосується виділення ділянок землі, відпрацювання деяких документів, навіть у судових рішеннях. Архиєпископ Павел, який є одним із засновників Партії регіонів, заявляє, що був і залишається у цій партії, зауваживши при цьому, що має власну думку на речі: «Я був в Партії регіонів і я є. Я був її засновником — я, Микола Янович Азаров, Микола Васильович Рибак. Я маю свою думку. Я і сьогодні з владою в багатьох питаннях незгідний. Я це кажу і буду казати. Я не можу бути «фіфті-фіфті». Я священник в першу чергу». За словами архиєпископа, було б дуже добре, якби при кожному міністерстві священник був радником: «І в міністерстві промислової політики повинен бути священник, який би займався промисловістю, в сільському господарстві, в міністерстві культури, освіти. Щоби не робили тих поганих помилок, які роблять на сьогоднішній день. Я поважаю тих людей, яких сьогодні багато — міністрів, і вже сьогодні не міністрів, у яких ніяка влада не могла знищити совість». Архиєпископ Павел вважає, що головна політика полягає в тому, щоб робити добро, незважаючи на те, при владі людина, чи при служінні (РІСУ).

СВІТ ГРЕКО- І РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ

УГКЦ не проти, щоб Московський Патріархат будував храм у Львові. Глава УГКЦ спростував закиди опонентів. Не справа УГКЦ виділяти чи не виділяти Московському Патріархатові землю у Львові, на це є влада, «але якщо говорити про те, ми проти чи ні, то абсолютно не проти». Про це Глава Української Греко-Католицької Церкви Патріарх Любомир сказав у своєму інтерв'ю газеті «День» «Я сам писав листа до влади міста ще кілька років тому, в якому казав, що ми, греко-католики, абсолютно не маємо нічого проти того, аби місто виділило відповідну земельну ділянку для будови катедрального храму для МП. Такий документ є, нехай собі пошукують», — сказав Глава УГКЦ, відповідаючи на коментар журналіста, що Московський Патріархат пояснює свою протидію зведенню храму УГКЦ в Одесі тим, що нібито греко-католики не дозволяють будувати їм церкву у Львові. Коментуючи ситуацію зі зведенням катедрального собору УГКЦ в Одесі, Патріарх Любомир зазначив: «Мені здається, що хтось собі

недобачив, бо може було невідомо, що кожна наша церква, релігійна організація в Україні, належно зареєстрована, має певні права. І ці права не залежать від того, що інші про неї думають». На думку Предстоятеля УГКЦ, трагедія ситуації в Одесі і подібних їй полягає в тому, що хтось зумисне не хоче зрозуміти, що конституція і конституційні права мають бути забезпечені для всіх, незалежно від того, чи їх є десять мільйонів, чи десять тисяч, чи тисячу: «Усі мають право. Бо потім можуть бути негативні наслідки для тих, хто такі рішення приймає. Коли хтось починає кричати, що лише нам і тільки нам, а влада слухається, як сліпа, то це не є здорова ситуація. Мені прикро це визнавати, але це справді так», – сказав Патріарх Любомир. Прес-служба Одеської єпархії УПЦ МП на чолі з владикою Одеським та Ізмайльським Агафангелом (Савиним) 1 вересня оприлюднила заяву, у якій закликала владу не допустити будівництва в Одесі греко-католицького храму. За повідомленням Департаменту інформації УГКЦ, у відповідь на заяву одеського представництва УПЦ МП найвищі єпархи УГКЦ, які представляють греко-католицькі єпархії з України, країн Європи, Південної, Північної Америки та Австралії, ухвалили Синодальне Звернення до Президента України. Вони закликали Главу держави не допустити розпалювання в Україні релігійної ворожнечі, міжконфесійної нетолерантності та обмеження конституційних прав громадян за ознаками релігійних переконань. «Згаданю заявою митрополит Агафангел чинить відвертий тиск на органи державної влади, що відповідають за виділення ділянки для будівництва храму УГКЦ, публічно поширюючи безвідповідальні вислови, що таке будівництво слід вважати «недоцільним і дуже небезпечним», – зазначалося у Зверненні. – Ці, а також інші недоброчинні слова, якими просто рясніє згаданий документ, звучать як свідоме й зумисне підбурювання мешканців Одещини до міжконфесійної нетолерантності та є незавуальованою спробою «розпалювання релігійної ворожнечі», що суперечить духові й букві ст. 37 Конституції України», – наголошували Президентів греко-католицькі владика. Нагадаємо, що з нагоди Дня незалежності України В.Янукович нагородив росіянина Савіна (це б то митрополита Агафангела) вищою державною нагородою. То ж чи йде в залі цієї нагороди означене антиконституційне зухвальство владики?

На будинок єпископа УГКЦ вчинили напад. Будинок у смт. Вільча, Вовчанського р-ну, Харківської області, у якому проживає владика Василь (Медвіт), Єпископ-помічник Донецько-Харківського єкзархату УГКЦ, уже вдруге обкидали камінням. «Не знаю, скільки це ще буде тривати, бо неушкодженими залишилися ще три вікна», – жартуючи, говорить єпископ. Як повідомляє прес-служба УГКЦ, в смт. Вільча, яке засноване переселенцями з Чорнобильської зони, уже 15 років мирно діє парафія Покрова Пресвятої Богородиці УГКЦ. Настоятель о. Сергій Коваль. У двоповерховому будинку, в якому після свого призначення на єпископа-помічника Донецько-Харківського єкзархату тимчасово проживає владика Василь, облаштована каплиця, де і відбуваються богослужіння. «Мабуть, когось дуже схвилював той факт, що на храмовий празник (Покрова Пресвятої Богородиці) у нашій каплиці зібралось багато людей, прибуло чимало священників», – пояснив причину такої поведінки нападників єпископ і додав, що за всі роки існування у цьому селі громади УГКЦ тут не було жодного конфлікту. Настоятель парафії про ці випадки повідомив відповідні правоохоронні органи, які розпочали розслідування.

Пронагувати ідеї Патріарха Йосифа Сліпого буде нова громадська організація. Громадську організацію — фундацію “Справа Патріарха Йосифа” — створили з благословення єпарха Тернопільсько-Зборівського УГКЦ владика Василя (Семенюка). До свого представлення, яке відбулося 19 жовтня, організація вже встигла видати "Заповіт" Патріарха та аудіо-диск із записом Літургії, яку служить Патріарх Йосиф. Окрім популяризації ідей та діяльності Патріарха, як інформує кореспондент РІСУ Володимир Мороз, організація взяла за мету сприяти "духовному, патріотичному та культурному становленню і формаші українського відповідального суспільства". "Я не раз бачив подив молодих людей, які не знали, хто такий Патріарх Йосиф Сліпий. На жаль, молодь 18-20 років втрачає знання своєї історії. Значна частина молоді не знає про Патріарха, на відміну від молоді 1980-х та початку 1990-х років, яка отримувала відповідні

знання підпільно", — зазначив голова новоствореної фундації отець Андрій Романків. Проте священник наголосив, що не достатньо тільки критикувати молодих людей "за те, що вони багато чого не знають, що вони — байдужі, що капіталізм на них негативно впливає, що в Україні відбувається зміна політичних устроїв із певними національними втратами". "Потрібно діяти. Тоді добро бере верх і самостійно перемагає", — пояснив голова фундації. На його думку, саме в цьому контексті популяризація спадку Патріарха Йосифа дуже доречна, "адже він дотримувався двох принципів: жертвовно служити Богові і так само жертвовно служити своєму українському народові". "Хочемо діяти через проекти просвітницького характеру, передусім з учителями і викладачами, які будуть формувати своїх вихованців. Хочемо співпрацювати з християнськими родинами. Ми хочемо, щоб до рук сучасників потрапляли якісні книги та якісні засоби масової інформації", — додав о. Андрій. Разом з тим, на переконання голови фундації "Андрей" доктора Михайла Перуна, завданням подібної організації мають бути ґрунтовні проекти, зокрема і в галузі мистецтва. "Вона повинна діяти як фундація, яка має відроджувати культурні вірші в Україні", — зазначив М. Перун. Першими кроками фундації стануть поширення аудіо-диску з реставрованим записом Святої Літургії, яку служить у 1970-х Патріарх Йосиф Сліпий, а також поширення "Заповіту" та портретів Патріарха серед учителів та викладачів навчальних закладів у Тернополі. Останній проект реалізують з нагоди 100-річчя від закінчення Йосифом Сліпим Тернопільської гімназії. Також у 2011 р. "Справа Патріарха Йосифа" планує видати та поширити серед учнів і студентів біографічну розповідь про Патріарха. Ініціативи громадської організації підтримала і влада міста — перший урок у школах Тернополя у 2011 р. присвятять саме Патріарху. Щодо інших проектів, то фундація також має на меті видати й поширити пасторальний посібник для парафій Тернопільсько-Зборівської єпархії з пропозиціями для належного спільного молитовного вшанування пам'яті Патріарха Йосифа та інших духовних лідерів українського народу.

ПРОТЕСТАНТИЗМ В УКРАЇНІ

Тижневе стажування на тему «Протестантизм в Україні у пам'ятках історії та культури» на базі Львівського музею релігії провело в жовтні Міністерство культури та туризму України. Розглядалися питання місця протестантизму в релігійному житті країни, його роль в національно-культурних процесах. До спеціально облаштованої виставки в музеї прилучилися різні протестантські церкви України, зокрема лютерани, п'ятидесятники, адвентисти.

Українська лютеранська церква не має вже такої гострої проблеми, як в інших конфесіях, із забезпеченням священнослужителями. Тому в роботі її духовної семінарії, що розміщена в Тернополі, бувають і перерви. З цієї осені семінарія св. Софії відновила свою роботу. Своє бажання вчитися в ній на першому році занять виявило три слухачі.

Синод Німецької Євангелічно-Лютеранської Церкви України запросив на свої засідання представників інших Церков. В Одесі 18-20 жовтня відбувся Синод Німецької Євангелічно-Лютеранської Церкви України, який об'єднає всіх пасторів та представників помісних церковних громад. Як повідомив РІСУ пастор Ігор Тараненко, референт єпископа НЄЛЦУ з питань богослов'я і Церкви, поряд із важливими питаннями внутрішнього духовного життя Церкви Синод розглянув також і богословське питання «Примирення». Для участі у дискусії було запрошено оця Михайла Димида з Українського Католицького університету (Львів). Синод обрав нову президію як керівний орган Церкви на час між зібраннями Синоду. Для участі в Синоді були запрошені почесні гості з інших християнських Церков України та з-за кордону, а також представники органів державної влади. Святокова Літургія відкриття Синоду відбулася 18 жовтня 2010 р. у кафедральному соборі святого першоверховного Апостола Павла. Слово-проповідь прочитав президенту Синоду НЄЛЦУ пастор Андрій Гамбург.

ХАРИЗМАТИ УКРАЇНИ

Адвокат постраждалих з «Посольства Божого» Іван Бондарук вважає, що **Сандей Аделаджа вимановав гроші у парафіян церкви, користуючись гіпнозом**. «Факхівці проаналізували відео- і аудіозаписи проповіді пастора, - твердить юрист, - і зробили висновок, що Аделаджа за допомогою гіпнотичних технік навчання викликав у парафіян стан трансу. У зв'язку з цим у людей послаблялася воля у прийнятті рішень». У самому Посольстві Божому заперечують будь-які маніпуляції з психікою. Наголошують, що, знаючи й таке звинувачення свого пастора, вони запрошували іна моління лікарів-психотерапевтів, які не виявили слідів використання ним технік прихованого впливу (Вечерние вести. - №199).

Пастору Аделаджі загрожує 12 років з конфіскацією. Досудове слідство у справі фінансових афер компанії «Кінгз Кепітал» закінчене, і міліція запрошує обдурених вкладників ознайомитися з матеріалами. Як повідомляє УНІАН з посиланням на «Газету по-киевски» від 20 жовтня, через те, що постраждалих декілька тисяч, а сама справа налічує 100 томів, ця процедура може затягнутися на місяці. Газета нагадує, що днями виповнюється два роки скандалу з компанією «Кінгз Кепітал», яка припинила свою діяльність наприкінці жовтня 2008 року. У Києві і регіонах існувала розгалужена система філій «КК», які відкривалися винятково при церкві пастора Сандея Аделаджі «Посольство Боже». На відеозаписах, що потрапили в розпорядження слідства, видно, як сам духовний лідер С. Аделаджа наполегливо рекомендує пастві закладати свої квартири й нести гроші в «Кінгз Кепітал». При цьому видання відзначає, що докази провини пастора наявні, але змінювалися уряди і слідчі, а він продовжував свої помпезні богослужіння з обов'язковим збором десятини і відкрито висміював обвинувачів. Тільки під другу річницю афери МВС закінчило розслідування справи. Учора постраждалим почали приходити листи з Головного слідчого управління МВС, підписані слідчим Назаренком. Там було сказано, що досудове слідство завершено, запрошуємо ознайомитися з матеріалами справи, повідомив газеті адвокат потерпілих Іван Бондарук. Згідно з листом, С. Аделаджа звинувачується за трьома статтями Кримінального кодексу України: «Шахрайство в особливо великих розмірах», «Створення злочинної організації» і «Підробка документів». Адвокат припускає, що суд тут застосує принцип поглинання тяжчою статтею – «Шахрайство», тому покарання може бути не більше 12 років з конфіскацією. Крім того, обвинуваченими у справі «Кінгз Кепітал» проходять засновник компанії Олександр Бандурченко, його компаньйон Сафонов і фінансист С. Аделаджі – Голованов, Колесников і Ересько. Газета відзначає, що найсерйозніші звинувачення висунуто не С. Аделаджі, а топ-менеджерові «КК» О.Бандурченку. Йому ставлять як провину, окрім статей, пред'явлених пасторові, ще й тяжку частину 3 статті 358 КК – «Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом у складі групи», якою передбачено покарання у вигляді позбавлення волі до 15 років з конфіскацією майна. Слідчі чомусь не зробили О.Бандурченку поблажки, хоча він активно надавав свідчення, відзначає видання. Адвокат І.Бондарук упевнений, що «Кінгз Кепітал» – це лише вершина грандіозних афер, які, за його словами, провтералися в «Посольстві Божому». «Є й інші, але С. Аделаджа чомусь звинувачується лише по «КК» і ПП «Грант». За іншими справами – такими як «Леоне банк», що лопнув, афери Жанни Кисль – пастор проходить свідком, хоча, на думку адвоката постраждалих, міг би також бути обвинуваченим», пише газета. Сума коштів, одержаних «Кінгз Кепітал» від громадян, перевищує 100 млн. доларів.

МУСУЛЬМАНИ УКРАЇНИ

В листопаді група прочан з України їде до мусульманської святині – Мекки. Характерним є те, що кожна із 39 жінок, яка відправляється до Сауд.Аравії, має в парі або чоловіка, або брата, або ж

батька. Ще одне. На період паломництва мусульманки обов'язково відкривають свої обличчя в кісті рук. Цим відвертається можливість загубитися у натовпі прочан.

У Сімферополі відбувся перший в Україні Міжнародний конкурс читців Корану. Міжнародний конкурс читців Корану імені шейха Абдалаха аль-Мубарака Ас-Субаха відбувся 24-25 жовтня в Ісламському культурному центрі міста Сімферополя. Він проводився під патронажем п. Суад ас-Субах за підтримки Всесвітньої ісламської благодійної організації (Кувейт) і Всесвітньої організації з вивчення Священного Корану (Саудівська Аравія). Як повідомило «Релігія в Україні», у конкурсі взяли участь читці Корану з країн пострадянського простору: Казахстану, Киргизстану, Таджикистану, Узбекистану, Азербайджану, Молдови, Білорусі, Росії (Дагестан, Татарстан) і України. Традиційно конкурсанти продемонстрували знання тексту Святого Письма на наступних рівнях: 1. Весь Коран (30 джузів, або частин Корану), 2. Половина Корану (15 джузів); 3. Чверть Корану, починаючи з сури "Ясин"; 4. Останні 3 джузи.

Релігійні діячі Криму закликали Президента допомогти з будівництвом Соборної мечеті в Сімферополі. Засідання Міжконфесійної ради Криму «Мир — дар Божий» відбулося 4 жовтня. Члени ради звернулися до Президента України з проханням посприяти у будівництві Соборної мечеті в Сімферополі. Офіційний лист учасники заходу надіслали і міністру освіти і науки та Національній експертній комісії з питань захисту суспільної моралі, аби ті не допускали поширення в школах зошитів «з аморальними обкладинками». «Просимо підтримати ініціативу мусульман Криму, щоб кожен народ, що живе на нашій благословенній землі, міг реалізувати своє конституційне право на будівництво культових будівель і подальше проведення молитви в них», — цитує агентство «Е-Крим» звернення Міжконфесійної ради Криму до Віктора Януковича. У документі зазначається, що 2004 року Рада зверталася до кримської влади з проханням дозволити будівництво Соборної мечеті. Що ж до прохання, адресованого Дмитру Табачнику та НЕК з питань захисту суспільної моралі, то автори документу насамперед скаржаться на продукцію Дніпропетровської паперової фабрики, яка на обкладинках шкільних зошитів розміщує «рекламу аморального змісту», а також окультну символіку. Міністра освіти Рада попросила не видавати дозволу на поширення в навчальних закладах такої продукції, а Комісію — підтримати таке рішення.

На початку листопада мільйони мусульман із цілого світу вирушають у хадж — прощу до головної святині Ісламу - священної Кааби в місті Мекка. Цього року до Мекки для здійснення хаджу вирушає делегація українських прочан із різних регіонів України числом 190 осіб, серед них 39 жінок — найбільша кількість за всю історію незалежної України. Серед прочан кілька українських подружніх пар, що прагнуть здійснити цей обряд разом. Організацією та відправленням українських прочан займається Рада духовних управлінь і центрів мусульман України при Державному комітеті України у справах національностей і релігій. Рада узгоджувала українські квоти з Міністерством у справах хаджу Королівства Саудівська Аравія два роки поспіль і має намір далі брати найактивнішу участь в організації хаджу мусульман України. (Прес-реліз «Умми»).

НОВИ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Сестри Церкви Ісуса Христа святих останніх днів допомогли Чернівецькій філії Церкви організувати захід, під час якого шили дитячі ковдри для Чернівецького обласного Центру матері і дитини. Усього було виготовлено десять красивих яскравих ковдр. Діти отримали їх в подарунок разом із іншими подарунками від ЦЦХСОД. (Ліягона. - №9)

Візантійська Церква мормонів у різних містах України активно прилучаються до проведення заходів із прибирання міст свого проживання. Так, Хмельницька філія Української Київської місії цього року взяла на себе прибирання території дендропарку. Дізнавшись про захід, до мормонів прилучилися студенти із Міжрегіональної академії управління і права.

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ

Вихід у світ нового числа часопису рунвірів «Рідна Віра» є подією в рідновірівському житті країни. В жовтні побачило світ його 19 число. На обкладинці вміщено зображення Лева Силенка з того пам'ятника у його рідному селі Благодатне-Богоявленське, який відкрито завдяки настирливій праці рунгата М. Марченка. В числі вміщено статті з думками рідних пророків РУНВіри про духовність українців, поетичні доробки рідновірів, різні інформації.

У вересні в Богоявленському відбулася Священна Рада рунвірів України. Вирішене питання про відкриття Академії РУНВіри й схвалено положення про її студентів. Головою об'єднання було запропоновано обрати рунгата Святослава Пилата зі Львова, що опісля затвердив Х Собор конфесії. Собор затвердив також узгоджений Статут ОСІДУ РУНВіри. Розроблено заходи до Надзвичайного Собору конфесії, який має відбутися у вересні 11014 (2014) року з нагоди 50-річчя постанови РУНВіри.

Більше десяти років караїми Сімферополя ждуть повернення їм будівлі кенаси. Фірлка відкрита на подвір'я святині, а ось двері в неї на замок. Так і цього року було, коли караїмські спільноти відзначали осіннє свято врожаю – Орак Тою. В урочистому молінні взяло участь біля 40 осіб караїмського етносу. Для учасників свята Тамара Камбур-Обринська співала народні пісні. Відбулося пригостання учасників свята спеціально приготовленими караїмськими стравами і солодощами (Къырым къарайлар. -№11).

Запорізьких язичників звинувачують у самовільному захопленні хортицької землі. Орджонікідзівський районний відділ міліції Запоріжжя відмовив місцевій організації "Руське православне коло" в порушенні кримінальної справи за фактом знищення невідомими особами кількох святилиц і дерев'яних скульптур "рідних богів" запорізької язичницької громади, встановлених на острові Хортиця. В офіційній відповіді міліції зазначено, що відмова міліції в порушенні кримінальної справи пов'язана з відсутністю складу злочину й малозначністю факту, хоча запорізькі рідновіри, як і раніше, розцінюють знищення своїх святилиц як акт розпалювання в регіоні міжрелігійної ворожнечі. "6 вересня на Хортиці зруйнували місця проведення релігійних обрядів запорізьців, які сповідують давньослов'янську віру. Образи рідних богів, встановлені в кількох місцях острова Хортиця, були порубані сокирою, спалені, а деякі навіть викинуті в Дніпро. На жаль, знайти зловмисників міліції не вдалося, зате тепер намагаються покарати нас", — розповів один із керівників запорізької організації "Руське православне коло" Вадим Литвинов. За словами рідновірів, у їхніх діях міліція побачила ознаки правопорушення, звинувативши язичницьку громаду в "самовільному захопленні земельної ділянки" на заповідних землях. "Серед запорізьких релігійних конфесій немає міцного миру, але немає і війни. Тому заяви язичників про те, що знищення їхніх святилиц — це розпалювання міжконфесійної ворожнечі, поспішне. Найімовірніше, це звичайне хуліганство", — заявив в інтерв'ю кореспонденту агентства «Інтерфакс Україна» виконувач обов'язків начальника Відділу у справах національностей і релігій Запорізької ОДА Петро Прохоров. За його словами, зруйновані язичницькі святині побудовані без офіційного узгодження із владою Запоріжжя та адміністрацією заповідника "Хортиця". «Якби об'єкти язичницького поклоніння були законними, об'єднання не втрутилася б у ситуацію. А поки що місцевим язичницьким організаціям краще узаконити місця своїх молебнів, а об'єднання їм готова допомогти», — наголосив П.Прохоров. Представники язичницьких громад заявляють про наміри оскаржити відмову міліції порушувати кримінальну справу. "Запорізькі рідновіри заявляють про порушення своїх конституційних прав. Наразі ми готуємо заяви до прокуратури, пишемо листа Президентові України Віктору Януковичу й готові вийти на вулиці Запоріжжя з акціями протесту", — заявив В.Литвинов.

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Собор Саграда Фамілія в Барселоні, який частіше називають за ім'ям його архітектора собор Антоніо Гауді, висвячений папою Бенедиктом XVI. Святиня ще недобудована із-за того, що фінансування будівництва її має здійснюватися лише за рахунок пожертвувань парафіян. Собор є найвищим християнським храмом, із 8-ми його веж збудовано ще поки дві. Проте освята її вже дала право на проведення богослужінь в храмі, що будується з 1883 року.

Оприлюднено нові дані про кількість християн у країнах Близького Сходу. Серед головних тем, які обговорюються у Ватикані на Синоді єпископів Католицької Церкви по Близькому Сходу

— шляхи нормалізації мирного процесу і протидія екстремізму. Агентство Reuters у зв'язку з початком Синоду оприлюднило дані про кількість християн, які проживають у країнах Близького Сходу: *Туреччина: 85 тис. християн (близько 0,2% населення), з яких 20 тис. — католики вірменської, сирійської і халдейської традиції; Ліван: 1,5 млн. християн (близько 35% населення), з яких приблизно дві третини — католики: мароніти, мелхіти, сирі-вірмено-католики; Ізраїль: 150 тис. християн (близько 2% населення), з яких 85 тис. — католики; Палестинські території: 50 тис. християн (близько 0,8% населення), з яких 17 тис. — католики; Єгипет: 8 млн. християн (близько 10% населення), з яких 250 тис. католики; Йорданія: 150 тис. християн (близько 2,4% населення), більшість — православні, але є невеликі групи католиків, християн вірменської традиції і протестантів; Сирія: 850 тис. християн (близько 4,5% населення), з яких більшість — православні, також нараховується близько 400 тисяч католиків сирійської, мелхітської, маронітської, халдейської і вірменської традиції; Ірак: 850 тис. християн (близько 3% населення), з яких 400 тис. — католики, в основному — халдейської і сирійської традиції. Багато християн бігли з країни або були змушені переїхати після американського вторгнення в 2003 р.; Іран: 135 тис. християн (близько 0,3% населення), з яких 20 тис. — католики, в основному — халдеї. Як повідомляє «Релігія в Україні», джерелами цієї інформації для Reuters послужили дані L'Oeuvre d'Orient, CIA World Fact Book, Державного департаменту США.*

КАТОЛИЦИЗМ

Польські католики збудували в містечку Свебодзін найвищого Ісуса. Статуя вища за відомого Ісуса Христа в Ріо-де-Жанейро на 6 метрів. До того ж польський Христос стоїть на 17-метровому пагорбі. Голова Спасителя увінчана двометровою позолоченою короною. Вага всієї конструкції становить 440 тонн, висота статуї — майже 51 метр. Сама фігура Спасителя має 33 метри. Кожний метр її дорівнює року його життя. Монумент витесано з каменю. Вважають, що польський Ісус привабить мільйони туристів до цього 20-тисячного містечка, а відтак призведе до поповнення місцевого бюджету. Ідея зробити пам'ятник всесвітнього значення прийшла до ксьондза місцевої церкви Сильвестра Завадського.

Визначаючи найбільш впливових людей сучасного світу, часопис «Forbes» папі Бенедикту XVI визначив 5-ге місце. Його випередили за своєю впливовістю глава китайської Компартії

Фу, американський президент Обама, саудівський король, російський прем'єр Путін. В минулому році папа займав 11 місце.

Ватикан засудив присудження Нобелівської премії «батькові» штучного запліднення. Ватикан засудив рішення Нобелівського комітету про вручення премії в галузі фізіології і медицини британському професору Роберту Едвардсу за розробку технології екстракорпорального запліднення (ЕКЗ). Відповідну заяву зробив голова Папської академії захисту життя монсенйор Ігнатіо Караско де Пауло. Він назвав вручення Нобелівської премії за технологію штучного запліднення «абсолютно неправильним». Представник Католицької Церкви, посилаючись на повідомлення радіо Ватикан, назвав професора Едвардса відповідальним за те, що в світі виник "ринок, на якому продаються мільйони яйцеклітин", величезна кількість яких зберігається в замороженому вигляді. Монсенйор наголосив, що лише частина цих яйцеклітин кінець кінцем перетворюються на дітей, а інші приречені на загибель. Таким чином, він ще раз підтвердив однозначну позицію Ватикану щодо практики штучного запліднення і клонування.

Спеціальна асамблея Синоду єпископів Католицької Церкви розпочала роботу, аби оживити спільність Церкви на Близькому Сході. У Ватикані від 10 до 24 жовтня відбулася Спеціальна асамблея для Близького Сходу Синоду єпископів Католицької Церкви на тему «Католицька Церква на Близькому Сході: спільність та свідчення. "Громада вірних мала одне серце й одну душу" (Дії 4:32)». У ній брали участь також Предстоятель УГКЦ Патріарх Любомир та Секретар Синоду єпископів цієї Церкви владика Богдан (Дзюрах). У проповіді з нагоди відкриття Синоду Папа Римський Бенедикт XVI наголосив, що євхаристійне богослужіння, яким розпочалося засідання Синоду, є найкращим виявом подяки Господеві, який вперше з'єднав біля гробу святого апостола Петра у Синодальну асамблею єпископів Близького Сходу. Папа закликав учасників богослужіння скласти щирю подяку Богові за те, що дозволив, щоб, незважаючи на різноманітні історичні труднощі та непорозуміння, на теренах Близького Сходу християни були завжди присутніми. «На цих землях Єдина Христова Церква виявляється у різноманітності літургійних, духовних, культурних і дисциплінарних традицій шістьох Східних Католицьких Церков свого права, як також і Латинської Церкви», — додав Папа. Папа пригадав, що регіон Близького Сходу є землею Авраама, Ісаака та Якова, землею вигнання та повернення із нього, землею святині та пророків, землею, де народився від Діви Марії Ісус, де Він жив, помер та воскрес, є колискою Церкви, яку заснував Христос, щоб нести Євангеліє аж до країв землі. «Ми, християни, дивимось на Близький Схід саме такими очима, у перспективі історії спасіння», — запевнив Бенедикт XVI. На цей регіон, регіон Близького Сходу, за його словами, слід дивитись з Божої перспективи, що означає «визнавати у ній «колиску» всеохоплюючого задуму спасіння у любові, таїнства спільності, яке здійснюється у свободі». Церква на Близькому Сході, як зазначив Вселенський Архиєрей, є сопричастям та свідченням і була заснована для того, щоб бути серед людей знаком та знаряддям єдиного та універсального Божого плану спасіння. Продовжуючи проповідь, Папа вказав, що мета цих Синодальних засідань, передусім, душпастирська. Праця Синоду скерована на свідчення християн Близького Сходу на рівні особистому, сімейному та суспільному. Закінчуючи проповідь, Бенедикт XVI наголосив, що гідно жити на власній землі — це фундаментальне право людини, тому необхідно сприяти мирові та справедливості, які є необхідними для розвитку усіх мешканців того регіону. Як інформує радіо Ватикан, про скликання Синоду єпископів для Близького Сходу Бенедикт XVI оголосив у вересні 2009 року, приймаючи Патріархів та Верховних Архієпископів Східних Католицьких Церков.

Папа Бенедикт XVI канонізував шістьох святих Католицької Церкви. У неділю, 17 жовтня, на площі перед базилікою святого Петра у Ватикані Папа Бенедикт XVI очолив святкову Літургію під час якої відбувся обряд канонізації шести блаженних. Як інформує «Радіо Ватикан», тепер Католицька Церква буде шанувувати святих о. Станіслава Казімерчика (Солтиса) з Польщі, брата Андре (Альфреда) Бессе з Канади та чотирьох черниць: іспанку Кандіду Марію від Ісуса Сіпітрію-і-Барріола, Мері від Хреста МакКіллоп з Австралії, Джулію Сальцано та Баттісту

Камілла да Варано з Італії. На канонізацію прибули десятки тисяч вірних, зокрема з Польщі, Канади, Іспанії та Австралії. У Літургії взяли участь офіційні делегації з країн проголошених святих. Попри те, що ці святі жили у різні епохи та в різних місцях, їх об'єднує євангельське свідчення віри, надії та любові до Бога і ближніх. За повідомленням «Радіо Ватикан», Станіслав Казімерчик народився 1433 року в Кракові, де вступив до ордену Латеранських каноніків. Агіографи блаженного Станіслава захоплювалися його смиренністю, терпінням, скромністю. Блаженний виховував молодих монахів і настановляв їх до любові до Євхаристії не лише словами, а й свідченням власного життя. Після смерті в 1489 році віруючі просили заступництва у святого. Літописи свідчать про дві сотні милостей, які приписують заступництву святого Станіслава. Канонізований брат Андре Бессе народився в Сен-Грегуаре поблизу Монреалю. Брат Андре дарував свою любов ближнім і був чудотворцем. Блаженний особливо закликав славити святого Йосифа. Іспанка Кандіда Марія від Ісуса Сіпітрію-і-Барріола, яка народилась у 1845 році, заснувала у нелегких соціальних і релігійних умовах орден, який присвятила християнському вихованню дітей і молоді, а також захисту прав жінок. Мері від Хреста МакКіллоп 1842 року народження разом із духовним отцем Мері в умовах тодішньої релігійної дискримінації, бідності, яка панувала в Австралії, створила конгрегацію сестер Св. Йосифа Святого Серця Ісуса. Сестра Марія Креста пережила немало випробувань, навіть відлучення з боку єпископа за непослух, яке незадовго до її смерті відмінили. Слід наголосити, що вона стала першою австралійською блаженною. Блаженна Джулія Сальцано Джулія все своє життя присвятила катихизації і навіть створила особливий орден «Сестер Святого Серця для катихизації». А італійка Баттіста Камілла да Варано, яка жила ще у XV столітті з дитинства дала обіцянку Господу роздумувати над його стражданнями, а вже у свої дванадцять відчула поклик до посвяченого життя. Після вступу в монастир черниці мала чисельні видіння і одкровення. Далі Баттіста Камілла да Варано створила общину Бідних сестер святої Кларі. Баттіста Камілла пройшла через не малі випробування, особливо коли через складні політичні події Папа Олександр VI відлучив від Церкви її батька.

Папа Римський створив службу з повернення Європи в лоно Церкви. Папа Римський Бенедикт XVI своїм декретом створив у Ватикані управління з реєвangelізації Європи й інших країн, де традиційно поширене християнство, повідомляє УНІАН. Як передбачається, управління, метою якого є відновлення популярності християнського вірвання, використовуватиме сучасні технології комунікації і активізує місіонерську діяльність за допомогою членів чернечих орденів і релігійних рухів. Служба також роз'яснюватиме методи популяризації християнства єпископам. Раніше Ватикан вже виявляв цікавість до високих технологій. Зокрема, в січні 2009 року Ватикан відкрив канал на Youtube, а за кілька місяців до цього члени католицького синоду виступили із закликом до розповсюдження Біблії за допомогою плеєра Ipod. Як зауважує агентство, в декреті не зазначені країни, де управління концентруватиметься в своїй роботі. При цьому AP припускає, що крім Європи воно також боротиметься за зміцнення позицій християнської віри в країнах Латинської Америки. Причиною створення управління Папа Бенедикт XVI називає втрату віри мешканцями країн, які мають сильне християнське коріння. Понтифік каже, що цей процес триває вже близько сотні років. За словами керівника управління Ріно Фісичелла (Rino Fisichella), рішення Папи є спробою вирішити проблему, що непокоїть католицьку церкву впродовж десятиліть.

ПРАВОСЛАВ'Я

Інтронізований новий Патріарх Сербської Православної Церкви. У Печській Патріархії, що знаходиться в Метохії (Косово), відбулася урочиста інтронізація 45-го Предстоятеля Сербської Православної Церкви (СПЦ) — Патріарха Сербського Іринія. Одразу після інтронізації новий Патріарх закликав вірних до миру та єдності. На інтронізації, як повідомляє Інтерфакс, були

присутні Президент Сербії Борис Тадич, принц Олександр Карагеоргієвич та ще більше 400 офіційних осіб і більше 6 000 вірних. Пряма трансляція події велася кількома сербськими телеканалами. Безпеку заходу стерegli італійські військовослужбовці, а безпеку автомобільного руху — міліція Косово.

Архiepіскоп Православної Церкви в Америці пішов у відпустку із-за звинувачень у сексуальних домаганнях. Архiepіскоп Серафим (Сторхейм), що очолює Канадську архiepіпархію Православної Церкви в Америці (ПЦА), 2 жовтня опублікував заяву, де оголосив що складає з себе всі обов'язки в Синоді Православної Церкви в Америці, а також просить звільнити його від обов'язків в Канадській архiepіпархії у зв'язку з відпусткою, починаючи з 1 жовтня. У заяві архiepіскоп не назвав конкретних причин свого несподіваного прохання, відзначивши лише, що на цьому наполягав його терапевт. Проте в повідомлення, опублікованому 3 жовтня на офіційному сайті Православної Церкви в Америці, вміщене уточнення, що архiepіскоп Канадський Серафим знаходиться під слідством з приводу сексуальних домагань. За дорученням Синоду єпископів, Предстоятель Православної Церкви в Америці Митрополит Йона зробив таку заяву: «Я благословив Церковний відділ, який розглядає звинувачення в сексуальних зловживаннях, працювати в співпраці з місцевими і владою Канади і відповідно до принципів і процедур Православної Церкви в Америці для здобуття інформації, необхідної для ухвалення правильного рішення. Ми підносимо наші сердечні молитви Великому Пастиреві і Цілителю, Господу нашому Ісусові Христу, щоб благословив Божим миром, любов'ю і зціленням усі задіяні сторони». Обов'язки керівника Канадської архiepіпархії ПЦА під час відпустки архiepіскопа Серафима виконуватиме єпископ Іриней Квебекський. Також офіційний сайт ПЦА повідомляє, що міліція Вінніпега зв'язалася з потенційними свідками як в Канаді, так і в Сполучених Штатах Америки. Звинувачення стосуються того часу, коли ще о. Серафим служив приходським священником в Канаді. Міліція Канади зв'язалася з канцелярією Православної Церкви в Америці відразу ж після засідання ради митрополії минулого місяця, проінформовавши про порушення. Архiepіскоп Серафим, який вирушив до Нью-Йорка, щоб бути присутнім на спільному засіданні Синоду і Ради Церкви 20 вересня, згодом вирішив не відвідувати засідання, але замість цього, після зустрічі з Малим Синодом, склав з себе повноваження в Синоді і пішов з 1 жовтня у відпустку за власним бажанням. Окрім обов'язків глави Канадської архiepіпархії ПЦА, митрополит Серафим є також співголовою Департаменту зовнішніх і міжцерковних зв'язків Церкви і головою Ради теологічного навчання. Канадська архiepіпархія ПЦА входить до складу Православної Церкви в Америці, яка отримала автокефальний статус від Російської Православної Церкви 1970 року. Хоча автокефальний статус ПЦА не визнається Константинопольським Патріархатом та більшістю Помісних Православних Церков.

Лукашенко в ході візиту до Стамбулу обговорював питання автокефалії для білоруських православних. Під час свого візиту до Туреччини він зустрівся з Патріархом Константинопольським Варфоломієм. «Глава білоруської держави і Патріарх обговорили відносини Церкви та суспільства. Лукашенко поінформував про те, як в його країні складаються стосунки між владою та Православною Церквою. Президент розповів про міжконфесійну ситуацію в Білорусі, а також про унікальність і красу білоруської природи», — йдеться в повідомленні прес-служби Лукашенка. Пізніше, 3 жовтня, з'явилися повідомлення, що можливою темою розмови з Варфоломієм стала можливість автокефалії білоруських православних. Співрозмовник «Газети Рн» в оточенні Глави Білоруської Православної Церкви Митрополита Мінського і Слуцького Філарета підтверджує, що в Стамбулі обговорювалося питання автокефалії. За словами джерела, білоруська автокефалія, що припускає вихід Білоруського екзархату з-під влади Московського Патріархату, — це «політичний проект Лукашенка». «Білоруський митрополит Філарет після смерті Алексія II був одним з трьох кандидатів на пост Патріарха Московського і всієї Русі, проте програв Кирилу, за якого, наприклад, виступав нинішній президент Росії Дмитро Медведєв», — нагадує співрозмовник. Підозріла зустріч з

Варфоломієм — пар-акція і спосіб зачепити Москву, на реальну автокефалію Мінськ не піде, а Варфоломію зараз не погодиться підтримати Мінськ, вважає релігійний експерт, глава білоруського Православного молодіжного братства Наталія Василевич. «Це узгоджується з нинішнім конфліктом з Росією. Лукашенко знає, що у РПЦ є своя позиція, і питання автокефалії, питання першості Константинопольського Патріархату — питання для РПЦ дуже болючі. І те, що президентський сайт, описуючи візит, називає Константинопольський Патріархат першим, найповажнішим, що займає найважливіше місце у православному світі — це показує, що Лукашенко робить натяк Москві». «Лукашенко показує, що якщо Патріархат у Москві не буде себе вести так, як хоче президент Білорусі, він буде втручатися у церковні справи аж до автокефалії», — зазначила експерт. «Сумніваюся, знаючи Філарета особисто, що він погодиться очолити білоруську автокефалію», — вважає видавець «Білоруської ділової газети» П. Марцев.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

За даними соціологічних досліджень нині частка мусульман в Англії вдвічі перевищує християнське населення. В Англії відвідування церков знижується так стрімко, що цілком імовірно, що через покоління постійних парафіян-християн стане втричі менше, ніж мусульман, які регулярно відвідують культуру споруду. Священники пояснюють це тим, що відбувається різке збільшення напливу іммігрантів з азійських країн. Дійшло до того, що припиняє своє існування англійська єпархія Бредфорда у графстві Зах. Йоркшир на півночі Англії із-за скорочення англікан.

Конституційна рада Франції підтримала заборону на носіння паранджі в публічних місцях. 3 невеликим уточненням Конституційна рада Франції 7 жовтня ухвалила законопроект, який забороняє носити жіночий мусульманський одяг, що повністю закриває обличчя, у громадських місцях і на вулиці. У текст закону було внесено лише одне уточнення: заборона не повинна діяти у місцях відправлення релігійних культів, навіть якщо вони відкриті для широкої публіки. Закон з відповідним уточненням тепер повинен підписати президент Франції Ніколя Саркозі. У разі його підписання, як інформує видання «Кореспондент», закон набере чинності навесні 2011 року. Підтриманий обома палатами французького парламенту, документ пропонує заборонити носіння у громадських місцях і на вулиці іранської паранджі, арабського нікаба і афганської бурки. Усі ці варіації жіночого мусульманського одягу закривають обличчя, залишаючи лише вузький проріз для очей. У законі написано, що за його порушення особа може бути оштрафована на 150 євро. Крім того, порушника можуть відправити на курси добровільного громадянина. Законопроект також передбачає штраф у розмірі 30 тисяч євро і рік ув'язнення для тих, хто примушуватиме жінок носити паранджу. Тим же, хто проводитиме аналогічні дії щодо неповнолітніх, загрожує вдвічі більший штраф. Довідка:

Мусульманське співтовариство Франції є найчисленнішим в Європі і нараховує від 5 до 6 мільйонів осіб. Водночас, як зазначають у поліції, лише близько 1,9 тисяч жінок в країні носять одяг, що повністю закриває обличчя і тіло. У червні минулого року Президент Франції Ніколя Саркозі, виступаючи перед французькими парламентарями, заявив, що паранджа принижує гідність жінок і "робить їх підневільними". Він підтримав ідею створення парламентської комісії, аби вирішити, чи варто вводити заборону на природне носіння паранджі. У травні парламент Франції ухвалив резолюцію, в якій носіння паранджі називають «нагадом на гідність і рівність прав чоловіка і жінки». У ній також йдеться, що це «суперечить цінностям Республіки». Пізніше міжнародна терористична організація Аль-Каїда пригрозила помститися Франції "усіма засобами і скрізь", якщо подібний закон буде ухвалений. Подібний законопроект на сьогодні обговорюється в Іспанії, Бельгії та Голандії.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів виявляє толерантність щодо інших конфесій. Про це свідчать зокрема поради своїм членам з приводу того, як реагувати на запрошення представників інших релігійних течій відвідати їх богослужіння чи як ділитися своїми віруваннями з іновірцями, вміщені в часописі «Ліягона» за вересень цього року. Там, зокрема, сказано, що «буде добре, якщо якимось ви підете з друзями подивитися на їхню церковну службу». При цьому наголошено: «Не забувайте ставитися до їхньої служби поклоніння з такою ж повагою, якої очікуєте від них по відношенню до вашої. Дізнавшись про релігію своїх друзів, ви зможете більш відкрито обговорювати з ними духовні теми».

Литовські мормони провели у Вільносі і країні громадянську акцію, присвячену прибиранню навколишнього середовища під назвою «Зробимо це у 2010 році!». Цим самим було привернуто увагу мешканців Литви до екологічних проблем навколишнього середовища. Подібний захід литовськими мормонами проведено втретє. З кожним роком збільшується не лише територія прибирання, а й кількість тих, хто прилучається до участі в заході. В цьому році було організовано більше тисячі пунктів прийому сміття і прибрано понад 65 тисяч квадратних кілометрів території країни. В заході брало участь більше 15 тисяч осіб, серед яких були всі члени із двох філій Церкви в Литві.

СВОБОДА СОВІСТІ

Веб-конференція на РІСУ

**8-10 жовтня 2010 року професора Л. ФИЛИПОВИЧ на тему:
«Свобода релігії перед небезпеками згортання демократії
на пострадянському просторі»**

- Відбулася конференція «Свобода релігії і демократії: старі та нові виклики». Як загальні її підсумки? Чи було прийнято якісь рішення або рекомендації?

- Конференція, до речі, 15-та, незважаючи на літо і спеку, зібрала багато людей. Крім гостей, які "по долгу службы" повинні були бути на засіданнях, прийшло багато киян, для яких проблеми свободи релігії і демократії виявилися важливішими за літній відпочинок. Про що це говорить? Про те, що існує багато проблем в цій сфері, які потребують експертного обговорення. І воно відбулося. І на достойному рівні. На відміну від попередніх конференцій, присвячених релігійній свободі в світі та Україні, на яких поступово нарощувався науково-методологічний потенціал спільноти експертів, ця, як на мене, стала симбіозом аналітичного теоретизування щодо таких загальних понять, як свобода, права людини, свобода совісті, свобода віросповідань, свобода релігійних організацій, і детального, фахового розгляду конкретних ситуацій із станом релігійної свободи в різних країнах, міжнародного законодавства, національних законодавств, які регулюють сферу суспільно-релігійних відносин. Учасників конференції зацікавило, а як корелюється релігійна свобода із демократією, чи залежить рівень свободи релігії від ступеню демократичності суспільства? Що заважає розвиткові релігійної свободи, її поширення, чи існують і які небезпеки для релігійної свободи в епоху глобалізації, чи завжди демократичні цінності відповідають державним і національним інтересам, як

узгодити інтереси міжнародної спільноти, норми міжнародного законодавства в сфері свободи релігії з регіональними інтересами, з місцевою законотворчістю. І багато інших! Два дні представники різних країн, різних духовних традицій та історичного досвіду, дискутували щодо постперевбудовного перебігу подій у релігійному житті Росії, Словаччини, Казахстану, Вірменії, Білорусі, Норвегії, України, інших країн.

Висновок, до якого дійшли експерти, невтішний: без сумніву, свобода релігії є, це - природне право людини (як сказав один із учасників, "дедушка" всіх інших прав), але вона надто крихка, тому потребує постійної уваги, захисту. Загроз для релігійної свободи - безліч, особливо в країнах з тоталітарним минулим, де існує ймовірність повернення до старих - не-свободних в сфері духу - часів. Для нас свобода релігії є аксіомою, очевидністю, через що ми забуваємо, а тому і не цінуємо цей бажаний стан суспільства, коли людина має право сповідувати або не сповідувати, індивідуально чи колективно ту чи іншу систему цінностей. Експертам вдалося зафіксувати зміни в стані свободи релігії в різних країнах, виокремити ті тенденції, які свідчать про спільність і відмінність у просуванні тих чи інших держав до омріяного царства духу, де панує свобода релігії, міжрелігійна згода, повага до іно-світогляду, визнається і гарантується право людини на власні переконання. А щодо рішень... Ми давно відмовилися від прийняття рішень, якими зазвичай завершувалися всі парт- і профзбори в минулому. Це ж наукова конференція, і всі висновки можуть носити лише рекомендаційний характер. Ми сподіваємося, що і надалі експерти матимуть можливість моніторити стани релігійної свободи в тих чи інших країнах, поширювати їх результати у суспільстві, особливо серед владних структур, щоб вона не на словах, а на ділі опікувалася інтересами своїх громадян, і віруючих, і невіруючих, створювала умови для якнайширшої реалізації права на свободу совісті та діяльність релігійних організацій.

- Як на тлі інших країн виглядає ситуація з релігійною свободою в Україні? Чи можна сказати, що існують тенденції, спроби її обмежити за прикладом інших пострадянських країн?

- Міжнародні експерти за станом релігійної свободи в світі відносять Україну до безпроблемних країн. Вона знаходиться в групі таких держав, як США, Канада, країни Західної Європи, де найменша кількість обмежень, або немає жодних в праві людини у виборі релігії, в праві індивідуально чи спільно сповідувати ту чи іншу систему цінностей, здійснювати обряди, проводити місіонерську роботу, пропагувати свою віру тощо. На відміну від країн середнього (Мексика, Індія, Росія, Єгипет, Індонезія та ін.) чи високого (Китай, Куба, країни Середньої Азії та Аравійського півострова, деяких країн Африки) рівня обмежень в сфері релігійної свободи, Україна завжди вважалася країною толерантною. Говорячи про це, ми розуміємо, що виміряти кількість релігійної свободи в суспільстві неможливо. Вчені поки не навчилися це робити, але зафіксувати існуючі обмеження свободи релігії (на законодавчому і виконавчому рівні), порушення в практиці суспільно-релігійного життя, в міжконфесійних відносинах, довести цю інформацію до громадськості і влади - зобов'язані. Незважаючи на такий високий рейтинг, який має Україна в сфері свободи релігії, чи можемо ми вважати, що всі питання розв'язані позитивно? Ні! Проблем багато, які помічаються і самими віруючими, що зазнають дискримінацій за свої релігійні переконання, і релігійними організаціями, що позбавлені можливості вшанувати власні святині відповідно до своїх правил, здійснювати колективні дії в часі і просторі, передбачених вченням і канонами громад. Моніторинги стану релігійної свободи в Україні здійснюють і громадські організації, і науково-дослідні центри, і мас-медіа. Думаю, що й державні органи влади знають про порушення в цій сфері. Особливо прискіпливими є міжнародні інституції, одним з яких виступає Бюро демократії та прав людини Державного департаменту США, який щороку готує спеціальний звіт про дотримання прав людини в країнах світу, в т.ч. і прав і в сфері свободи релігії. Працює також і спеціальна комісія Конгресу США, яка контролює ці питання. Для захисту релігійних свобод створено декілька міжнародних товариств, зокрема Міжнародна академія свободи віросповідання і релігії, Міжнародна асоціація релігійної свободи тощо. Чи наявність міжнародних документів і підписи під ними України, існуючі інституції, що покликані захищати релігійну свободу, гарантують останню в

Україні? На жаль, ні. Свобода релігії сприймається нами як даність, очевидність, як природний факт, як обов'язкова умова для безперешкодного волевиявлення своїх прав, потреб, бажань. І ми помічаємо нестачу релігійної свободи тільки тоді, коли її обмежують. Значить, ця свобода потребує захисту, попереджувальних кроків з боку суспільства. Загрози для свободи релігій існували завжди, але сьогодні з'явилися ознаки, які свідчать, що можуть створитися умови, які перемістять Україну в іншу групу держав за рейтингом релігійної свободи.

- Які зауваження виникали в іноземних експертів щодо ситуації з релігійною свободою в Україні?

- Претензії стандартні, які повторюються фактично з року в рік і фіксуються щорічно доповіддю Держдепартаменту США про стан прав людини у світі. Але ці зауваження не свідчать про переслідування або дискримінацію людей в Україні за релігійної ознакою, про відсутність умов, які має забезпечити держава для своїх громадян, у словидуванні якоїсь релігії, про силове протистояння між різними конфесіями. Не тільки міжнародні, але й українські експерти знають, що влада, особливо, місцева, нерівно ставиться до релігій в своєму регіоні – вона протекціонує релігійній більшості, ущемляючи в правах релігійні меншини, яким важко зареєструватися в органах влади, орендувати чи купити приміщення для проведення богослужінь, отримати землю для побудови власної культової споруди. До речі, тут страждають як православні на Заході, так і греко-католики на Сході. Складно і повільно просувається реституція в країні. Є обмеження в діяльності іноземних релігійних організацій, їхніх представників. І багато іншого – як в сфері законодавчого забезпечення свободи совісті, так й у використанні цих норм на практиці. Але на цій конференції йшлося скоріше про інше: про ті небезпеки для релігійної свободи і демократії, які надходять від змін у політичному та соціально-економічному становищі країн. Щодо України, то втрачаючи свою державну незалежність, вона впадає, як написав недавно Юрій Шербак у газеті «День», у духовне рабство. Їй нав'язують не тільки чужі владні моделі, але й не притаманну Україні духовну атмосферу: замість традиційної поліконфесійності нам пропонують одноцерковність, що, без сумніву, порушить десятиліттями складений баланс між різними релігіями, конфесіями і церквами. Релігійна карта України вже склалася і будь-які її зміни можуть стати катастрофою для партнерських відносин між державою в церквами. Експерти, відзначивши сповзання України у бік тоталітаризму, попереджають, що це призведе до хаосу у релігійній сфері, до всюдозволеності у діяльності релігійних громад, до протистоянь між віруючими різних конфесій.

- На конференції фактично не було нікого з керівництва Держкомнацрелігій? Чи це не символічний факт нецікавості до теми, чи є якась об'єктивна пояснення?

- Ми запрошували Юрія Богущого на конференцію, але акція «Свєрєів за Христа», які організували ходу містом, не дозволила йому покинути свій відповідальний пост. Хоча, як на мене, XV міжнародна конференція із свободи релігії важливіша за ходу цієї організації, оскільки була представлена стількома країнами і стількома експертами із світовим ім'ям... Авторитет України, а особливо її влади, тільки б зріс від участі Богущого в конференції, тим більше, що до Києва прибули високі чиновники-побратими з російських відомств. Щодо нецікавості... Не думаю, хочеться не думати. В силу функціональних завдань Держкомнацрелігій та службових обов'язків його керівництва тема свободи совісті і віросповідань – основне поле їхньої діяльності. Людина, яка на своєму місці, не може бути байдужою до таких проблем. Вона прагнути постійно підвищувати свій рівень – і теоретичний, набуваючи нові знання, і управлінський, знайомлячись із досвідом своїх колег. Такі конференції і передбачають своєрідне підвищення кваліфікації не тільки держслужбовців, але й експертів, вчених, релігійних лідерів, журналістів. Хто хотів, той скористався такою можливістю, бо серед учасників конференції були керуючі у справах релігій Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької ОДА. Ми очікували прибуття представників Запоріжжя, Криму, Одещини, але – літо...

- З приходом нової влади на місцях почастишали "наїзди" на УГКЦ: спроба застрашити о. ректора УКУ, спроби залякування через податкову, надумані проблеми при реєстрації

громад, ЗМІ. Наскільки, на Вашу думку, ці випадки є просто вибриками місцевих чиновників, а наскільки конкретним втіленням "генеральної лінії партії"?

- Мені до рук не попадалися жодні партійні документи про шляхи залякування (придушення, знищення, нейтралізації тощо) якоїсь церкви. Тому, думаю, якогось конкретного плану «наїздів» не існує. Але висловлювання і поведінка деяких партійних лідерів, які демонструють прихильність і підтримку тільки одній церкві, сприймається як знак, як дозвіл на утвердження і домінування тільки одного віросповідання. Це правда, що спритні політики від церков угледіли в цьому своєрідну команду діяти тільки на свою користь, порушуючи закони. Якщо вже високі чиновники дозволяють собі ігнорувати їх, то чому б і нам не взяти реванш, - спало їм на думку. Наведені вами факти промовисто говорять про примітивне бажання вислужитися, утриматися на посаді, засвідчити свою вірогідність. А як тут бути, коли на посади призначають не за фаховість, а за партійну приналежність? І чи багато в Україні таких, як ректор УКУ, правосвідомих громадян, які знають, що є законним, а що протизаконним? Які здатні захистити не тільки себе персонально, але й інституцію, яку очолюють, від свавілля чинів влади, влади держави, грошей, амбіцій? Хіба для вас відкриття, що в нашій державі відсутнє верховенство права, катастрофічно низька правова культура? Вихід один: робити такі речі надбанням громадськості, всіма способами поширювати такі «новини», формувати опозиційну громадську думку, а врешті – судитися. Є закон про свободу совісті? де прописано, що всі релігійні організації рівні перед законом? Подавайте до суду, якщо якийсь чиновник порушив цю норму закону.

- Наскільки реальною, на вашу думку, залишається небезпека монополізації українських ЗМІ, особливо телеканалів УПЦ МП? Адже "кадильник" висвітлення візиту патріарха Кірила, гробова мовчанка стосовно святкування Хрещення Русі УПЦ КП та УГКЦ у багатьох зродили побоювання, що УПЦ МП монополізує український телевізійний простір.

- Не секрет, що ЗМІ у нас приватні, а «хазяїн – барин», від інтересів, потреб, культури якого залежить що, як і ким буде висвітлюватися. Мудрі люди давно вже не дивляться телевизор, оскільки отримати там об'єктивну інформацію стає все важче. Повертається час, коли треба навчитися читати між рядками, як колись газету „Правда”. Єдина альтернатива “приватизованим” ЗМІ - створення громадського радіо і ТБ. Не знаю, куди подівся головний ініціатор і борець в цій справі молодий журналіст Шевченко, але здати все приватним замовникам – після майже 20-ліття хоч якоїсь свободи слова – злочинно. Тому бажано журналістам триматися до останнього. Не втрачайте самоповагу і людську гідність. І журналістський кодекс. А вузькоцерковне висвітлення святкування Хрещення Русі при повній ігноранції його всеукраїнського масштабу, причетності до цього церков Київської традиції – на совісті редакторів, навіть не журналістів, різних програм і каналів. Щодо монополізації українських ЗМІ УПЦ МП, то дозволю собі засумніватися, що у Церкві знайдеться достатньо ресурсів, щоб покрити собою всі 23 тис. друкованих ЗМІ та інформгентств (за даними Мінюста), біля сотні телеканалів.

- Ви, дійсно вірите в те, що декларуєте? Чому Ви такі непримиренні до РПЦ і всього пострадянського та не помічаєте відвертого наступу тоталітарних сект - між іншим, Ваші колеги (Саган, Здіорук і т.д.) продовжують споживати заокеанські гранти і сіяти в православній державі зерна саєнтології, породжувати чергових Сандєів і т.д. Навіть остання конференція, в якій Ви приймали участь, була проведена на американські гроші з метою критики на адресу Патріарха РПЦ Кирила, Путіна... Думаю, що для Вас і Ваших "однодумців" сама ідея не має значення. Головне, гроші. Мені взагалі цікаво, як із радянських атеїстів народжуються адепти нових релігій. Наприклад, УПЦ КП?

- Запитання свідчить про суцільні стереотипи і відсутність достовірної інформації у його автора: і стосовно моєї непримиренності до РПЦ і до всього пострадянського, і щодо наступу сект, і щодо спожитих грантів, і щодо членства в сайєнтологічній церкві, і щодо народження Сандєя і т.д. Тут ряд звинувачень можна продовжити, і я готова їх вислухати, зокрема у причетності до аномально високої температури в Києві, до наступної холодної зими і пр. Ну як тут заперечити всі ці

фантазії? Довідки на все не принесеш... Хіба що про те, що в мене тільки двоє синів, а Аделаджа – точно не мій. Але мушу уточнити про конференцію. Я не просто БРАЛА (у вашому варіанті – ПРИЙМАЛА) участь, а була одним із її організаторів. І крім вас, одного, не було жодного, кому щось не сподобалось. Всі 89 учасників подякували за плідну дискусію, за можливість приїхати до України і обговорити складні питання буття релігії в постсоціалістичному просторі, бо з усіх країн колишнього СРСР поки що тільки в Україні можна безперешкодно таке обговорювати – про право і свободу кожної людини сповідувати те, що є духовно цінним для неї. А ви бажали б духовного Освещення на нашій землі? Мета конференції була чітко означена в інформаційному листі і не утримувала в собі навіть згадки про патріарха Кирила, а тим більше прем'єр-міністра РФ Путіна. Яке відношення останній має до релігійної свободи? Так, ми говорили про концепцію "Русского мира", але виступали не проти патріарха, а аналізували його політику в сфері свободи релігії і прав людини. А яким документом чи законом це заборонено? Чи аналітика – це не загальноновизнаний метод наукового пізнання дійсності?

Маніакальна заздрість до моїх мільйонів з боку деяких колег не залишила мені жодних шансів таки стати мільйонером – все згоріло в огні їхньої ненависті. А я б не проти була поділитися... Ех, упустили ви свій шанс! А про атеїстів питайте у самих атеїстів.

- Пані Людмילו, релігієзнавцям закидають, що вони любіють нові релігійні рухи в Україні. Скажіть будь ласка, дійсно, хіба саєнтологів можна вважати релігійною організацією? На відміну від тих самих мормонів, вони ж все таки не мають релігійної доктрини з Богом як Творцем і Спасителем.

- Та нам, шановний, як бачите, багато що закидають. Лобіювання НРТ – найменший гріх. Відповідаючи вам, пропоную пригадати, що означає саме слово «любівати». Це процес впливу на владу для ухвалення певного нормативного акту або рішення. Ніколи нічим подібним релігієзнавці не займалися (нехай це роблять юристи – пишуть проекти законів, а потім їх проштовхують у ВР і президента), оскільки метою (однією з багатьох) їхньої діяльності є **дослідження** новітніх релігійних феноменів. Для релігієзнавця, якого цікавить не Бог, а людина, що пізнає Бога, тобто людина релігійна, не має значення, в якій традиції це вона робить – чи в буддизмі, чи в християнстві, чи в ісламі, чи в ВББ, чи в сайєнтології. Світське релігієзнавство не оцінює буддистів з точки зору християн, це привілей богословського релігієзнавства, в рамках якого, дійсно, відбувається порівняння вчень Будди і заповідей Христа, і, виходячи з істинності останніх, критикується проповідь Гаутами, яка з християнських позицій є недосконалою, а отже – не істинною. Так само роблять і буддисти, досліджуючи християнство: для них проповідь Христа, а особливо християнські догмати, вся система обрядів та культ, є не прийнятними. Світське релігієзнавство прагне зрозуміти природу віри, механізм її виникнення, проникнути (наскільки це можливо) в свідомість віруючої людини, щоб пояснити, яким чином можливий інший світогляд, відмінний від найбільш поширеного - матеріалістичного чи прагматичного. Релігієзнавець, будучи знайомим із багатьма духовними традиціями людства, хоче довести універсальність духовних потреб людини, її вічного прагнення до Духу, до Бога, до Абсолюту, до трансцендентного, показати, що людина тільки тоді людина, коли своє тварне начало підпорядковує вічному, вищому, безсмертному в собі. Виходячи з цього, у мене немає сумнівів, що мормони чи єгиптяни – люди віруючі, які культивують в собі одне надземне, божественне. Правда, можливо, трохи в інший спосіб, ніж православні чи греко-католики. Мене завжди вражала конфесійна, частіше всього православна, ненависть до сповідників інших релігій. Бо ж навколо стільки дійсно грішних людей, які не мають ніякої віри або віру в цінність матеріальних індикаторів життя. Чому так важливо для православних переконувати греко-католиків або баптистів у порочності їхньої віри, а при цьому бути байдужими до віри олігархів у їхню безкарність і всемогутність? Чому так печуться про спасіння декількох десятків сайєнтологів, а не спасають мільйонну гвардію повів з України, які обслуговують всю Європу? Чому їм болить влевнений і щасливий харизмат, і зовсім не тривожить невпевнений і нещасний наркоман? Ви тільки подумайте, серед вже майже 7-мільярдного населення планети тільки 2 млрд. християни, 1 млрд. індуси, 1,3

млрд. мусульмани, нехай 700 млн. – інші віросповідники. 2 мільярди людей – «безхозні», тобто на кожного християнина приходить один безвірний. Скількох ви, шановний, повернули у християнство? Чи хоч одному дали надію на спасіння, яку маєте самі? І якщо ви цього не робите, то це роблять мормони, єгиптяни, кришнаїти, аумсінріковці, білі братчики та інші. Будучи самі пасивними, хочете, щоб хтось заборонив іншому працювати. Не спіть!

- Що, на Вашу думку, може уберегти Україну від повторення шляху сусідніх країн (Росія, Білорусь, Вірменія, Киргизія та ін.), в яких з ухваленням нової редакції закону в сфері релігії було суттєво обмежено релігійну свободу та можливості громадян вільно сповідувати свою релігію чи переконання?

- Як не дивно, неприйняття нового Закону. Хоча така позиція – затягування змін до законодавства про свободу совісті – не є конструктивною. Всі розуміють, що український Закон застарів, вже не відповідає потребам дня, але воліють не чіпати його, щоб не погіршувати ситуацію в релігійній сфері. Не переконана, що Верховна Рада в нинішньому складі здатна прийняти виважені рішення стосовно надання максимальних прав особі на свободу віросповідання, а релігійній організації – на свободу її діяльності. Досвід перерахованих вами країн свідчить про те, що спроби покращити існуючий закон не завжди приводять до його покращення.

- Поясніть, будь ласка, як релігієзнавець, чи коректно відносити організацію Свідків Єгови та Церкву святих останніх днів (мормонів) до християн? Адже віровчення цих релігійних течій не поділяє фундаментальні християнські (насамперед Біблійні) постулати про Трійцю, божественну природу Ісуса Христа та особу Духа Святого, а також має інші суттєві відмінності.

- Складне питання. Американська релігійна статистика виділяє названі вами організації окремою строчкою, але в розділі «Християнство». Ви абсолютно праві стосовно названих вами особливостей їхнього віровчення. Відомий релігійний статист 20 ст. Нініан Смарт, певно, теж постав перед означеною вами проблемою: чи християни Свідки Єгови і мормони? Об'єднуючи ті чи інші віровчення в групи (християнські, ісламські, буддистські тощо), він вирішив, що до християн зараховуватиме всіх, хто в той чи інший спосіб вірить в Ісуса Христа. Думаю, за таким критерієм претензії до мормонів і свідків бути не може. Вони дійсно приймають Ісуса Христа як свого спасителя і, дійсно, не поділяють фундаментальних християнських постулатів, які стали такими тільки з 4 ст. в результаті рішень Вселенських Соборів, на яких йшла боротьба між різними тлумаченнями Біблії, а за церковною традицією – з єресями. Виходячи з вашого розуміння фундаментальних християнських постулатів, на абсолютну чистоту віри претендують тільки православні? Оскільки католики із своїм «феліокве» теж не вписуються в правдиву церковну традицію?

- 1. К якій конфесії Ви належите? 2. В Ваших с А.Н. Колодним научних матеріалах Ви порушаєте традиційно сложившеся духовне пространство українців, духовне пространство нашего государства. С какой целью Вы это делаете, продвигая разного рода сомнительные группы типа сайєнтологов, Белое Братство и т.п.? 3. Почему Вы с мужем - ведущим религиєзнавцем - позволяете себя использовать в научных изданиях ненаучную лексику? (В.Матвеев)

- Передслово. Відповідаючи В.Матвееву українською мовою, хочу запевнити, що це – не прояв якоїсь фобії, про що може подумати автор запитання, а користування природним правом мислити, розмовляти, виражати свої почуття рідною мовою. Тепер по пунктах:

1. Яку б відповідь я не дала на поставлене запитання, воно вряд чи задовольнить Володимира Івановича, оскільки він прекрасно знає конфесійну приналежність свого наукового консультанта по докторській дисертації, тобто мою. За майже 15 років нашого знайомства вона не змінювалася. Тому така прокурорська цікавість щодо справи цілком приватної змушує пригадуватися, а чи не в «славне минуле» ми повертаємося...

2. Друге питання тільки підсилює враження присутності на прокурорському допиті в традиціях 30-х років. Залишається погодитися із звинуваченням у просуванні сект, що порушує, а сильніше сказати, руйнує духовний простір українців? Не буде, п.Матвеев, телячого страху в очах, самообмов, виправдовувань за «скоєний злочин» (дослідження нових релігій). Поки що панує принцип презумпції невинності і свободи думки. Доведіть те, про що питаєте, оскільки я впевнена: нічого не порушую і нікого не просуваю, я досліджую, аналізуючи. І хто вам дав право встановлювати і дозволяти науковцям вивчати це або це?

3. Не всіх чоловіків і жінок у шлюбі Бог обдарував радістю бути єдиним тілом, ба більше — спільною душею. У переважній більшості наукових і життєвих питань ми з моїм чоловіком А.Колодним солідарні. Особливо це стосується методологічних підвалин дослідження релігій, перспектив розвитку релігієзнавства як науки, принципів існування наукового співтовариства тощо. Завдяки його підтримці я є тим, ким є. Але це не означає, що мене позбавляють автономності як науковця, як людини, як громадянина. У мене є своє бачення і політичних, і духовних процесів, своя позиція щодо характеру міжособистісних й міжінституційних відносин. Це моя веб-конференція? От у мене і про мене питайте! Я несу відповідальність за свої думки і дії, а Колодний — за свої.

3 приведу ненаукової лексикі. Будь-яку статтю, розділ в книзі, виступ, розмову я прагну почати із з'ясування суті понять, якими збираюсь описати певну реальність. Я послідовно критикую ненауковість багатьох термінів, які увійшли в наш побут, борюся із примітивними стереотипними визначеннями, вищизаю наукову мову від суперечних двозначностей, безкінечно редагую аспірантську публіцистичність. В яких наукових працях за моїм авторством ви знайшли ненаукову лексику?

- Согласны ли Вы, что в книге Вашего мужа А.Н. Колодного "Церква Ісуса Христа Святих останніх днів" под научное религиоведение замаскирована реклама мармонской церкви? Если да, то это - расплата за финансирование мормонами книги и других, проводимых Вами мероприятий, включая распространение приглашений посетить объекты мормонов в Киеве? (В.Матвеев)

- Кожна людина бачить те, що хоче бачити або здатна бачити. Залишається припустити, що науковці праці В.Матвеева про іудаїзм — теж фінансована реклама іудаїзму, на певних етапах реформованого, потім традиційного, а тепер — російського православ'я. Славна трансформація конфесійної належності! А цікаво, п.Володимире, ким, на вашу думку, опіаються інтерес науковця до Давнього Дворіччя? - Хамурапі? Чи до Давнього Єгипту? - Тутанхамомом? Не кажучи про мотивацію вивчення слонів чи інфузорій... А нам не тільки, і не тільки мормони допомагають у видавничій діяльності та інших заходах. В релігійній палітрі не тільки України, але й США, вони займають далеко не домінуючі позиції. Розкрию страшну таємницю — НАС ФІНАНСУЮТЬ: і православні, і католики, і греко-католики, і баптисти, і адвентисти, і п'ятидесятники, і харизмати, і кришнаїти, і мусульмани, та навіть язичники. Причому ввалюють мільйонами. Всі документи (фінансові) є. Ми працюємо прозоро, без подвійної бухгалтерії. Будете перевіряти? Але якщо серйозно, то підтримку від усіх релігійних організацій — головну, моральну — ми постійно відчуваємо. За що надзвичайно вдячні всім тим, хто цінує науку, розуміє її проблеми. Релігієзнавство виборює цей авторитет щоденно. Оно допомагає багатьом конфесіям, церквам усвідомити себе як самодостатнє релігійне явище. Церкви довіряють нам свою історію, бо знають, що ми не викривимо її і не переписемо на угоду новим історіософіям. Релігійні люди хочуть знати про себе більше, тому йдуть на співпрацю в соціопитуваннях. І тут вони переконані, що ми не будемо займатися фальсифікаціями, домальовуючи компліментарні відсотки переконаних віруючих тощо. Церкви хочуть зрозуміти, як в умовах глобалізаційних викликів зберегти свою ідентичність, не втратити вірних, й прислухаються до розумних порад науковців. А у вас, п. Матвеев, тільки долари в голові та їх кількість. Але не все продається і купується в наш час. Шкода, що ви, маючи мізки, дар письменства, витрачаєте свої таланти на дріб'язкові «произведения».

- Слава Ісусу Христу! Шановна п. Людмила! Як би Ви кількома словами, відштовхуючись від об'єктивних (!) критеріїв, дали автентичне визначення релігії як такої, адже сьогодні, як бачимо, нашу свідомість та суспільство заповонив так званий "релігійний ярмарок", коли значення релігійно-божественної дійсності (також церковної) профанується, поглинається часто езотерикою та заодно зводиться до своєрідного банального бізнесу і часами шахрайства на цій основі зі сумними наслідками. (Микола Микосовський)

- П. Миколо! Ну й задачку ви мені задали... кількома словами визначити, що таке релігія! Над цим не одне століття ламаються списи, безліч книжок написано, існує понад 300 спроб такого визначення. А ви — кількома словами... Своїм запитанням ви невільно підняли величезний пласт методологічного значення — як ми можемо пізнати релігію, як визначити її суть, що є її ядром. Але тут прозвучав ще один важливий момент: залежність понять, визначень, якими ми позначаємо дійсність, від самої дійсності. Змінюються обставини існування релігії, сама релігія — змінюється і її категоризація і типологізація. Наука вловлює ці зміни збільшенням визначень, які вражають своєю різноплановістю, відмовою від раніше прийнятих, розширенням або звуженням текстуального наповнення. Інколи навіть втрачається первісне значення слова, яке використовували, наприклад, стародавні греки на позначення того чи іншого предмету, його властивостей, різних явищ тощо. «Релігія» — прекрасний тому приклад. Сьогодні в це поняття, і ви тут праві, включається все, що пов'язано із феноменом віри, поклоніння та пошанування. З'являються релігія благополуччя, релігія влади, релігія моди, релігія творчості... Тут і бізнес, і шахрайство, і проституція — все перетворюється на священне. Гомосексуалізм теж став релігією! Ви знаєте, що комунізм також оголошений релігією, правда своєрідною, світською. Нам дуже хочеться, щоб «Релігія», «Церква» асоціювалися лише з позитивом, але в дійсності — інакше, бо люди привносять туди різні змісти. Тому «Релігія» - це не тільки століттями перевірені духовні традиції, в рамках яких спасалися, спаслися і спасатимуться мільйони людей, але й особистісні та суспільні трагедії, хрестові походи та інквізиція, жертви, силові підпорядкування, боротьба за владу, але й за незалежність, проти людей і за їхні права та свободи. Справа ж не у визначенні релігії, яке потрібне, але як договорна категорія для тих, хто в даний момент спілкується і говорить про релігію. Головне з'ясувати, чи змінює і як та чи інша релігійна система свідомість і, відповідно, поведінку людини, спільноти, мікро- і макрорівня.

- Шановна п.Філіпович! Наскільки, на Вашу думку, є небезпечним для свободи віросповідання в нашій країні навідування дворкінської "сектведческой" етикетки "тоталітарная секта" на певні протестантські деномінації? І взагалі, чи цей термін є науковим, чи вигаданий під тимчасові потреби певної групи в РПЦ? (Орися Уська)

- Орісо, ми знов повертаємося до термінологічних складностей, які існують і в релігієзнавстві, і в богослов'ї. Термін «секта» — абсолютно науковий, який здавна використовують релігієзнавці, до речі, і богослови, для позначення певного типу релігійних організацій, що відокремилися від основного вівчення і є його гілкою (секта — так і перекладається — гілка або те, що відкається від головного дерева). Більшість існуючих нині релігій, конфесій, церков, власне, так і постави, внаслідок відсічення. Поняття «тоталітарної секти» — це творчість вже нашого часу, але не з боку науковців. Я б навіть погодилася із існуванням і цього терміну, враховуючи природу і сутність деяких сучасних релігійних груп, де, дійсно, існує повна, навіть абсолютна влада доктрини, обряду, лідера організації над людиною. Але тоталітарними є не тільки якісь релігійні секти. Скільки інших утруповань, економічних, кримінальних, політичних нагадують нам про сектантську тоталітарність! Іншими словами, тоталітарність — атрибутивна характеристика не тільки релігійних сект. І ясно, що я не можу погодитися з дворкінським розумінням цього явища, який поширює його характеристики на всі релігії, крім російського православ'я Московського патріархату (бо є й інше російське православ'я). Авторство терміну не належить РПЦ, але певним колам зручно його використовувати. Політика, цілком якої є згуртування вірних своєї церкви, проста: є наші, єдино правдиві, а є — чужі, то все тоталітарні сектанти. Як на мене, час такої опозиції, свій-чужий, мав би минути. Якщо ви вже бачити світ в такій двополярній дихотомії, то замініть людоненависну формулу на «свій-інший», і тоді вам

не прийдеться жити в ситуації підозр, ненависті, вічної боротьби з уявними ворогами. Але хтось потребує цієї високої ноти «і знову продовжується бой».

- Прокоментуйте, будь ласка, лист Провідника Віри в Найвищу Цінність Людини Юрія Шеляженка до Патріарха Кирила. Ви згодні, що Президенту не місце у дорадчому органі при іноземній релігійній організації? Як Ви вважаєте, чи пов'язані утиски цього віросповідання з принциповою підтримкою принципу розділення держави та церкви? (Гуманіст)

- Я не знайома ні з Ю.Шеляженком, ні з його віровченням, ні з утисками, яких він зазнав. Завдяки інтернету я прочитала його лист до Патріарха Кирила, який написаний в поважному тоні щодо Патріарха, логічно, аргументовано. Автор має право просити Патріарха «ввести Президента України і Прем'єр-міністра України из состава Экспертного совета "Экономика и этика" при Святейшем Патриархе Московском и всея Руси и дезавуировать информацию Официального сайта Московского Патриархата о поддержке этими должностными лицами "Заявления Экспертного совета "Экономика и этика" при Святейшем Патриархе Московском и всея Руси от 29 июля 2010 года». Якщо вся ця інформація достовірна. Але є право президента та прем'єр-міністра України входити або не входити до різних міжнародних організацій, які, певно, мали б регулюватися якимось документом. Але тут, дійсно, існує одна суттєва деталь: організація то релігійна. Як приватні особи, Янукович і Азаров можуть бути членами аргентинського футбольного клубу чи масонської ложі, але як державні, тим більше перші, посадовці, — ні. Тут явно порушений принцип світськості України як держави, конституційна норма відокремлення церкви від держави.

- 1. На пресс-конференції в агентстві "Українформ" 3 августа Вы по сути пропагандировали с Вашим мужем А. Колодным веру мормонов. Распространяли книгу Вашего мужа о мормонах и приглашения на мероприятия мормонов в Киеве. Как мне стать мормоном? Вы с мужем меня убедили в правильности их веры (Александр Иванов).

- Щось я вас не пригадую, Александр Иванов, щоб ви були на прес-конференції в Українформі, бо якби були, то не казали б про неказане. Не про мормонів, розчарую вас, була прес-конференція. Науковці розповідали про релігієзнавство, про його 20-літні здобутки, демонстрували видану за ці роки літературу. Невже ви не чули і не бачили? Не побачили 8 томів 10-титомної «Історії релігій в Україні», 15 випусків збірки «Релігійна свобода», авторські книжки про вселенське православ'я, православні монастирі, іслам, праці православних і греко-католицьких священників, матеріали конференцій, релігієзнавчий словник? То що? Може, ви нашу прес-конференцію сплутали з іншою, на яку так само не потрапили, як і на нашу? Інформацію треба отримувати достовірну, перевіряти її, хоч би читати релізі самого Українформу, а не вестися на всякі плітки. Шкода, що вас попросили тільки задати питання, а не попередили, що перед тим бажано прочитати передуючі відповіді. Бо на переважну частину вашого запитання я вже відповіла вище, коли прояснювала особливості релігієзнавства як науки, яка не займається пропагандою і поширенням якихось вчень. Релігієзнавці пропують і поширюють знання про релігії, а не самі релігії. Ми не переконуємо в правильності (істинності) чи неістинності якихось віросповідань — це справа богословів, священників, місіонерів. Навіщо відбирати хліб у тих, кому ця праця сродна? Наша задача скромніша, про що вже неодноразово писалось. Судячи із вашого запитання, вам не стати мормоном, ніколи. Оскільки ви надмірно любите себе, хизуетесь своєю дотепністю, демонструєте надлишок неповаги до всіх. Ви почали і завершили своє запитання неправдою (брехнею), а таких до церкви не допускають, і не тільки мормонської.

- 1. Почему в ваших научных изданиях Вы по сути способствуете расколу Православия и продвижению религиозных сект под видом свободы религии? 2. Кто вы по вере, в кого верите? (Гера Кошиц)

- Дорогой Гера Кошиц, уж если вас беспокоят проблемы православного раскола, то дела действительно очень плохи (отвечаю по-русски, не уверена, поймете ли украинский язык). А скажите, какие именно работы вам удалось достать и прочитать, чтобы не сказать больше —

«изучить досконально»? Неужели наши издания — двухсотыми тиражами — вышли за пределы моей Родины? Неужели международный успех? А почему мы тогда не куцаемся в лучах славы? И все таки: хотелось бы цитату, в которой я ПО СУТИ способствую расколу Православия. Да, я пишу про то, что в Украине сегодня существует несколько православных церквей. Но при этом мне и в голову не приходило, что фиксация самого факта раскола — это пособничество расколу. А интересно, если бы вы написали о существовании разных направлений в исламе, вас бы причислили к пособникам раскола в исламе? В связи с этим бессмысленным есть сам вопрос: если я не пособник раскола, то не может быть и «почему». Аналогично относительно «продвижения сект под видом религиозной свободы». Я не продвигаю секты, а выступаю за право каждого человека исповедовать то, что (кого) он считает достойным его поклонения: Шиву, В.И.Ленина, власть денег, любовь, Иегову, Аллаха, творчество, Аматерасу, красоту, Ормузда... Если будут ущемлять права православных, я встану на их защиту, если тутто придется иудеям, я сделаю все, чтобы они могли зажигать пятничные свечи, если пострадают мусульмане, я постараюсь оградить их от несправедливых преследований. А что вы готовы сделать для верующего другой конфессии? ьГера Кошиц, по вере я не ваша. Я — православная христианка. И верю по традиции — в Бога-Отца, Господа нашего Иисуса Христа и Духа Святого. А вы? Вы в кого верите? И верите ли?

- 1. Чому в Ваших із Колодним релігійних наукових виданнях Ви безпідставно ображаєте нашого Президента Віктора Януковича та Патріарха Кирила? 2. Це Ваше бачення або замовлення? (Олена Бджілка)

- Яке чудове у вас ім'я і прізвище, пані Олена! Таке співзвучне із літературним псевдонімом Олени Косач, яка подарувала нам Лесю Українку, віддано сама любила Україну і навчила цьому своїх дітей, але якось відмінно від Вас... По-перше, у мене немає спільних з Колодним, якщо є спільні, то з усіма співробітниками Відділення, релігійних наукових видань. Ми не видаємо релігійні книжки, бо не проводимо релігійних досліджень. Тільки релігієзнавчі. По-друге, Президент Янукович і патріарх Кіріл не мої, а ваші, і це не означає, що вони наші. Уточню: Янукович — Президент України, за якого я не голосувала, а Кіріл — Патріарх Російської православної церкви Московського патріархату, до якої я не належу. По-третє, я з повагою ставлюся як до одного, так і до другого, ніде і ніколи у своїх висловлюваннях не виходила за межі допустимого. Готова продовжувати дискусію і щодо курсу нової політичної влади, і щодо соціальної концепції РПЦ, і щодо візиту Кіріла до України, але із людьми, які компетентні в цих питаннях, володіють інформацією, мають свою власну позицію, а не роблять огульних — безпідставних, але з вашої сторони — звинувачень. Давайіте факти, будемо розбиратися. По-четверте, так, у мене є своє бачення, і не тільки Януковича чи Кіріла, а й всього світу, але «це» — це яке? І останнє, незрозуміло яке, але «це» — це і замовлення, соціальне замовлення тієї частини українського суспільства, яке бажає жити в незалежній Україні, а не в чийсь колонії, бути вільними людьми, а не рабами, розмовляти рідною українською мовою, а не малоросійським наречієм, розвивати свою традиційну духовність, а не жвавитися чужими ерзац-ідеологіями, поважати себе і своїх сусідів, а не підлабузничати перед ними, нехтуючи свою національну гідність.

- Як я зрозумів із запитань та відповідей, українських релігієзнавців у Вашій особі не жаліють. Виглядає, що запитання провокаційні. Не знаю чим Ви там образили Віктора Фьодоровича (сподіваюся, що вінок не Ви на нього штовхнули :)), але хіба винні науковці, що президент профФесор... Щодо запитання, чи працюють у відділенні релігієзнавства науковці, які дотримуються, за відомою термінологією, конфесійного релігієзнавства? Якщо так, чи виникає в них дискримінація співпраці з колегами, які категорично проти конфесійних підходів до релігієзнавства? (S.Melnyk)

- Шановний S.Melnyk, дякую, що дочекалися моїх відповідей, оскільки прийшлося «випасти» майже на добу з інтернету через сумні речі. В Туреччині в групі молодих релігієзнавців, які є учасниками згаданої мною молодіжної літньої школи, сталася трагедія: ми втратили колегу, журналіста, головного редактора сайту «Релігія в Україні» Аллу Дмитрук. Ми настільки вражені

цією подією, що якимось не до справ земних. Яким крихким виявляється людське життя! А на фоні смерті Людини – таким дрібним і не значимим виявляється все, про що ми говоримо тут... Які люди глибоко усвідомлювали факт смерті, напевно, були би більш толерантні до інших. Немає часу сваритися, є час жити, і то – так коротко! Треба встигнути якнайбільше зробити доброго. То ж, повертаючись таки до запитання. Так, у нас працюють науковці, які належать до різних конфесій, при цьому вони не ховають свою приналежність, ми знаємо про релігійні преференції кожного. Поважаємо їх вибір і враховуємо при спілкуванні. Чи виникає дискомфорт у спілкуванні з колегами? У спілкуванні – однозначно «ні». У Відділенні релігієзнавства надзвичайно творча і приємна атмосфера, відкрита для різних дискусій, без образ чи підлоти, без доносів та анонімок. Ми бережно ставимося один до одного. Вимога одна для всіх: тексти, які ви подаєте як планові, теми яких затверджені Президією НАН України (поза Інститутом можете казати від себе особисто, як просто кандидат Петров чи доктор Іванов, все що завгодно), мають відповідати вимогам, які пред'являються до наукових праць. Це – об'єктивність фактів, з обов'язковим посиланням на джерела, розуміння історичних причин явища, глибокий аналіз всієї сукупності подій. Мова – академічна. Відсутність будь-яких емоційних оцінок, тільки власна, але базована на авторитетах минулого, інколи, якщо авторитет авторитетний, на сучасниках, зраціоналізована і концептуалізована думка-висновок. Тобто, академічний текст – це достатньо затеоретизовано, традиційно, може трафаретно, перевантажено посиланнями і складними словами. Але читабельно. Проблема є, і ви вірно її підмітили. Але це, скоріше, проблема «внутрішньої цензури»: чи мій текст відповідає академічним нормам чи ні. Серед вчених цінуються саме ті тексти, які вирізняються своєю концептуальністю, філософічністю, глибокими узагальненнями. Хіба конфесійність тут завадить? Почитайте Аверінцева, Лосева, з наших – Мариновича, Ісиченка... У науки (в даному разі – релігієзнавства) і релігії – різні об'єкти зацікавлення: коли ти думаєш про Бога, то тобі не до класифікації рівнів його осмислення. І навпаки – коли ти типологізуєш різні релігії, то робиш це не в храмі під час молитви чи богослужіння.

- Зважаючи на велику кількість провокаційних питань та безпідставних звинувачень, пропоную редакції РІСУ публікувати IP-адреси зареєстрованих користувачів. Шановна Людмилу Олександрівно, дякую Вам за відповіді та вітаю Вашу мужню оборону об'єктивізму та неупередженості в українському релігієзнавстві. Щодо запитань, то 1) поясніть, будь ласка, чому у виданнях Відділення релігієзнавства ІФ євангельські християнські церкви часто потрапляють у категорію "Неорелігії" (або "Новітні релігії"), а не класифікуються як звичайні протестанти? Чим обумовлений такий підхід? 2. На прес-конференції в Укрінформі 3 серпня Ви з колегами розповідали про особливості поширення новітніх релігій, зокрема в українському суспільстві. Які конфесії Ви мали на увазі під цим визначенням (Fozzy)

- Шановний Fozzy, дякую за запитання, в яких присутня конструктивна і реальна зацікавленість в отриманні відповідей, бо багато запитальників, здається, навіть і не збиралися дочекатися моїх слів, а тим більше прочитати їх. 1) Типологізуючи нові релігії, українські релігієзнавці зустрілися із складними проблемами методологічного ґатунку, а саме, за яким принципом це робити, що покласти в основу такої класифікації. І це не тільки наша або сучасна проблема. Дослідники релігій зустрілися з цим ще у 18 ст. Досі в науці відсутня одна і єдина типологія. Так, якщо виходити із фактору часу, то виділяють 1) старі і нові релігії (але виникає питання, коли закінчується старий і починається новий час? За моє наукове життя новітність релігій тричі переносилася на пізнішу дату); 2) істинні і неістинні релігії (так званий нормативний підхід, коли нормою вважається тільки та релігія, з точки зору якої я розглядаю всі інші); 3) політеїстичні і монотеїстичні (виходячи із ступені розвитку уявлень про Бога) 4) родоплем'яні, етнічні, світові (за рівнем розвитку людських спільнот, а відповідно й їх віросповідань) і багато інших. В 1991 році, коли ми почали нарешті вивчати релігію, а не матеріали партійних з'їздів, постало і це питання, які релігії в яку групу включити. І питання було не тільки теоретичне, скільки дуже практичне. Пропонувалося всі релігії, які були на той час в Україні, а пізніше почали з'являтися масово, поділити на традиційні і нетрадиційні. Зайшли в глухий кут... Язичники (у формі неоязичництва, бо формально лінія

волоквиння перервана) – традиційні? Буддисти – традиційні? Мусульмани? Що – взагалі – можна вважати традицією для українців? І чи тільки для українців, а як бути з іншими корінними народами? Їхні релігії, нагр. караїмство, — традиційна релігія українців? Тому вирішили (домовилися між собою, бо ж будь-який термін або поняття – операційні, зручні у використанні при даних обставинах) так: всі релігії України поділимо на історичні (які існують на нашій території понад 70-100 років) і нові (які з'явилися в Україні після 1991 р.). Цей поділ, як ви розумієте, тимчасовий, бо через 50 років історичними вважатимуться ті релігії, які з'явилися тут тільки 20 років тому. Цим ми і не думали ображати якусь релігію, пояснивши, що в основу такого розподілу покладено принцип україноцентризму, тобто, що є історичним, а що новим ДЛІА УКРАЇНИ. 2) Думаю, що зараз ви і самі можете дати відповідь на своє друге запитання. В основу даної типології покладений час появи тієї чи іншої релігії на українських землях.

- Пані професор, насамперед висловлюю повагу до Вашої праці і манери спілкування з провокаторами. Сьогодні в Україні відбуваються на рівному рівні такі процеси, які не можуть не турбувати. Скажімо, відверті преференції нової влади МП (навіть не УПЦ). Проте, якщо я не помиляюся, новий президент ще не зустрічався з членами ВРЦДРО. Скажіть будь ласка, чи існує небезпека, що парламент прийме такі поправки до законодавства, які нададуть законні переваги МП? (Остан Пустощів)

- Я розділяю, Остапе, вашу стурбованість. І неодноразово висловлювала її в своїх коментарях щодо візиту Патріарха Кіріла до України, щодо прагнення нинішнього керівництва держави фаворитизувати тільки одну церкву. Ви праві, Президент поки що не зустрічався з ВРЦДРО — церковно-релігійною інституцією, яка колективно представляє інтереси віруючих тих церков, які є членами Ради. За останні роки Рада стала авторитетним і впливовим органом координації міжконфесійних і церковно-державних відносин. Я не думаю, що Янукович зигнорує солідарну позицію церков, представлену Радою. В такій складний час для України він не зацікавлений отримати додаткове джерело проблем, духовно-релігійну опозицію. Тим більше, що він попереджений окремими церквами про неприпустимість зрушити баланс в бік якоїсь однієї конфесії. Щодо Верховної Ради України, то небезпека прийняття антиукраїнських законів або поправок існує завжди, але сподіваюся, що парламентарям вистачить державної мудрості не робити цього. Зараз на порядку денному стоять інші важливі питання — соціально-економічні, фінансові, політичні. Тому розгляд надання переваг МП можна перенести на пізніше – після подолання кризи суспільства.

- Шановна Людмилу Олександрівно! Дякую Вам та багатьом Вашим колегам за організацію важливої та цікавої Міжнародної наукової конференції у Києві, яка особливо була примітною присутністю відомих фахівців з різних країн світу. Минув тиждень, як тепер Ви оцінюєте цю конференцію: чи все задумане вдалось зреалізувати, чи усі найбільш актуальні проблеми вдалось обговорити або щось залишилось поза увагою? І друге питання, за Вашими спостереженнями чи результати подібних конференцій та інші рекомендації релігієзнавців Інституту філософії беруться до уваги представниками державної влади, на яких законом покладений обов'язок забезпечувати проведення державної політики у сфері релігій? Дякую та бажаю успіхів Вам і усьому Вашому колективу! (Максим Васін)

- Дорогий Максиме, я дякую вам за розуміння того, що такі конференції – це результат колективної праці багатьох людей, і не стільки організаторів, скільки тих, хто приїхав або прийшов на неї. Успіх таких заходів залежить не від зірковості готелів, де проживають учасники, чи рясності блюд на столах урочистих прийомів. Найбільше багатство – це люди, їхня інтелектуально-аналітична праця, їхній час, який вони не пошкодували, приїхавши в Київ. Я пишаюся тим, що за рівнем осмислення заявлених проблем українські доповідачі виявилися нічим не гіршими від світових експертів в сфері свободи релігії. Уже не нам, а ми висловлюємо претензії до міжнародних структур щодо невідповідності прийнятих ними рішень, не вони, а ми даємо рекомендації, як покращити роботу європейських інституцій із захисту прав людини.

Але чи можна вважати, що все обговорено, все вирішено? Звичайно, ні! Життя динамічно розвивається, а тому потребує постійного осмислення. Ми іноді недооцінюємо такі інтелектуальні «штурми» проблем, які вирішуються тільки в процесі їх обговорення, спочатку на фаховому, експертному рівні, коли проблема усвідомлюється, формулюється, озвучується, концептуалізується, моделюється тощо, а опісля – виноситься на широкі громадські слухання. Це практика розвинутих громадянських суспільств. Нам вдалося зафіксувати зміни, а навіть загрози, які виникають в різних країнах в нових обставинах, в сфері свободи совісті і віросповідань. Ми чесно прагнули попередити наші суспільства про небажані наслідки від згортання свобод людини, зокрема свободи совісті. І ясно, що однією конференцією, навіть регулярно скликаного, тут не обійтися.

Хотілося б, щоб наші наукові нароби були затребувані владою. Частково вони все таки використовуються різними державними інституціями, які звертаються до нас по фахові експертизи чи прояснення якихось питань з теми. Але представити собі Януковича чи Азарова, які зачитуються нашим «Релігійно-науковим» чи «Академічним релігієзнавством», не можу. Добре, що вони тепер хоч знають, завдяки зусиллям В.Матвєєва, про існування такої наукової галуззі, як релігієзнавство.

- Радий вітати, пані Людмило! Знайомий з деякими публікаціями та авторефератами дисертацій вашого відділення. Поясніть мені ідеологію хабад, яку ви пропагуєте. Наскільки вона потрібна Україні? Що це насправді? І друге - наскільки міжнародні здебільшого американські фонди корисні для українського суспільства? Що саме вони спонсорують? Яке місце займають мормони на релігійній мапі України? На чий кошти видаються книжки про мормонів? Зокрема Анатолія Колодного? Щиро дякую за відповіді! (Garbuz)

- Вітаю і вас, п. Garbuz, вдячна за зацікавлення до релігієзнавства взагалі і такої специфічної релігієзнавчої теми, як хабад, яка в поле моїх персональних наукових інтересів ніколи не входила і не входить. Я не написала жодної строчки про хабадників, тому, відповідно, і не можу вважатися їхньою пропагандисткою. Признаюся вам, я не сильна в питаннях сучасного іудаїзму, тому вам краще звернутися до молодого науковця Валерії Андросової, яка недавно захистила дисертацію по цій темі.

Щодо міжнародних фондів. Їх багато, і вони різні. Ті, які утворені для підтримки наукових досліджень, особливо в гуманітарній сфері, покликані підтримувати науковців, як окремих, так і колективи, в розробці важливих фундаментальних або актуальних тем. Залучення таких фондів до розвитку науки в Україні – справа не проста, оскільки вони надають свою допомогу на конкурсній основі, тобто ви маєте вибороти право отримати той грант, що для українських вчених поки що малодоступно – в силу незнання англійської мови і не володіння сучасними методиками дослідження релігії, культури, історії тощо. Важко вгадати, що саме може привернути увагу міжнародних експертів, які екзамнують твій проект – у нас інша наукова традиція, інші мізки. В минулому році вчені-релігієзнавці подавалися в The John Templeton Foundation на проект, ініційований Center for Religion and Civic Culture at the University of Southern California, з вивчення харизматичних рухів в світі. Як на мене, ми написали дуже пристойний і цікавий проект, запросили науковців з Прибалтики, Росії, Вірменії та Казахстану для спільного виконання. Він пройшов два відбірних тури, успішно конкурував з 450 заявками від інших науковців і наукових колективів, але, на жаль, в останньому III турі нас обійшли росіяни з Санкт-Петербургу. Написання і виконання таких проектів пов'язано із колосальними затратами часу, інтелектуальною працею. А крім того, на відміну від України, там немає корупції, ніяких «відкатів» не робиш, тому і конкурси чесні. Вони вчать перемагати не своїм статусом (професор) або зв'язками (внучата племінниця прем'єра), а власними мізками. Тому, якщо ти виграв конкурс, ти - молодець! Good done! Але не штука перемогти, не штука навіть отримати гроші. Треба розумно ними розпорядитися, тобто виплатити. А як би ви знали, скільки треба всяких звітів написати... То й не хотіли б тих грошей. Якщо фонди і дають підтримку, то дууууже добре все рахують і контролюють. Мені дивно читати ваше запитання стосовно корисності для України грантів, які надаються міжнародними фондами. Без відсотків. На

розвиток науки, про злиднений стан якої мені б не хотілося тут говорити. Рік! Цілий рік наше Відділення релігієзнавства не отримувє гроші ні на що, крім візаной на половину зарплати – ні книгу купити, ні у відрядження з'їздити, ні надрукувати щось, бо немає ні паперу, ні катріжка, ні ручки, ні блокнота... Носимо своє. Уявіть собі, що фонди вирішують і такі примітивні питання. Фондові гроші вкладаються в українську економіку, на оплату праці робітникам готелів, друкарень, залів, де проводяться конференції, залізничі, інших інституцій. Збагатитися тими грошіми не вдається, бо – з мого досвіду – не вигідно закладати великі суми на зарплати чи стипендії. Наша держава забирає більше третини (ми ж сплачуємо відрахування з зарплати в державну казну на пенсійний фонд, фонд Чорнобиля тощо!) А у вас не виникає питання щодо корисності надання грошей Україні від Міжнародного валютного фонду та Світового банку під страшні відсотки?

І останнє. Я бачу, як вас зацікавили фінансові справи українських релігієзнавців. Ви, часом, не з Податкової? Приходьте, у нас всі документи в порядку, оскільки ми давно працюємо не в тіні, а легально, маючи рахунок в банку, звітуючи перед усіма інстанціями. Існуємо на благодійні внески. Не перевелися ще в Україні добрі люди. За приватні благодійні внески (хабарі не беремо, в разі бажання когось щось там дати чи подякувати, відправляємо в банк з номером рахунку) ми друкували окремі номери журналу «Релігійна панорама» (де так і писали «видано коштом такого-то»), книжки, більше сотні, оскільки у держави немає грошей на друк нашої наукової продукції, в т.ч. і книжку А. Колодного про мормонів, яка оце вийшла вже другим виданням. Автор працює над третім виданням, більш повним. Якщо у вас виникла потреба і бажання допомогти у її виданні, у розвитку українського релігієзнавства, будемо тільки вдячні. Пропонуйте фінансову допомогу!

- Пані Людмило! 1. Прочитавши звинувачення п. Матвєєва в Інтернеті на адресу релігієзнавців, я був шокований: згідно із цим паном аналізувати будь-яку релігію чи явище із сфери релігії неможливо, бо, на його переконання, це або апологетика і пропаганда якоїсь релігії, або критика цієї релігії. Можливо, п. Матвєєву необхідно прочитати розділи із підручника "Академічне релігієзнавство" про методологію релігієзнавства? Можливо ці розділи необхідно опублікувати в Інтернеті, щоб всі знали - в українських релігієзнавців є філософська, наукова методологія. Є принципи - об'єктивності, позаконфесійності і т.д. Може люди просто не знають? Ваша думка з цього приводу (chernomorets)

- Незважаючи, п. Юрію, на титанічну роботу релігієзнавців із поширення знань про релігії і про себе, наше суспільство дивовижно необізнане і щодо релігії, і щодо релігієзнавства. Всім врят чи треба читати наш підручник «Академічне релігієзнавство», оскільки він розрахований на студентів аспірантів, викладачів з фаху релігієзнавство, однак знайти вступні глави інших підручників, де будь-який автор визначається щодо методологічних засад свого дослідження, можна - без обмежень в інтернеті. Головно, щоб людина прагнула того.

Раніше потребу частини суспільства в знаннях про релігію покривав нормативний курс Релігієзнавства в вузах. Сьогодні він знятий як обов'язкова дисципліна для студентів непрофільних факультетів. Тобто релігієзнавство залишилося лише там, де ведеться підготовка релігієзнавців. Тому майбутній інженер чи медик, вчитель чи транспортник не буде знати про релігію НІЧОГО. Ініціатива колишнього міністра освіти щодо скорочення годин на гуманітарні предмети, особливо філософські, вб'є гуманітаристику остаточно. Ми чекаємо від нинішнього міністра, гумантарія за освітою, розуміння катастрофи, до якої це все призведе, і повернення в студентські аудиторії предметів, які покликані розвивати мислення молоді, формувати людей з широким кругозором.

- Надто багато "діячів" палко захищають введення в Україну будь-яких псевдорелігій, сектантів-мутантів, аделаждів (начебно релігійна терпимість) при тому, що вимивається історично притаманне та ісконне православ'я. Питання: ЧОМУ? Може, щоб задавити духовне коріння нації? Чи є ще варіанти? (Влад)

- Влад, заспокойтеся, ніхто в Україні не збирається вводити ніяких псевдорелігій, сектантів і пр. Тому що це неможливо. Жодна релігія не поставала як чийсь наказ або розпорядження. Навіть християнство, яке ніби було введено на Русі у 988 р., ПРИЙМАЛОСЯ, приймалося князями,

русичами важко і тривало. Уява про те, що всі в один момент, зайшовши в річку Почайну, увірували в Ісуса Христа – не для серйозних дослідників. Введення якоїсь релігії сьогодні – це ще більш фантазійні плани. От якби вийшов наказ всім стати саснтологами, ви б стали? А чому ви вважаєте, що всі інші – це тупі вівці, які йдуть за будь-ким, хто покликає? І що це за традиція така, якщо від сотні мормонів може вимитися? Православ'я справлялося із різними спокусами, і з цією справиться. Але наша нація – не є суцільно православною. 5 млн. католиків, мільйон мусульман, інших теж багатенько. Як з ними бути?

- 2. Я прочитав книгу проф. А. Колодного «Релігійне сьогодні України. Роздуми, оцінки і прогнози професора Анатолія Колодного» і знайшов критичний аналіз УПЦ КП не менш прискіпливим, ніж УПЦ МП. І критику В. Ющенко, націонал-демократичних сил знайшов. А йому закидають позицію любові до патріарха Філарета та УПЦ КП та критику... В. Януковича. Чи можна висвітлити безпідставність звинувачень? 3. Яка була тема незахищеної докторської Матвеева? Яка була якість цієї роботи, якщо він її взагалі написав. Як відомо, в Україні часто захищаються в інших радах по релігієзнавству, якщо виникли проблеми в Інституті і плюралізму в українському релігієзнавстві ніщо не загрожує. Отже, якщо робота є чому п. Матвеев не піде в Університет Шевченка, а творить наїзди на українських релігієзнавців гірші за наїзди Васи Анісімова. Вибачте, але поведінка цього пана дуже вже цікаве явище для соціальної психології можливого розвалу науки. 4. Чи збираються подавати в суд на п. Матвеева відділення релігієзнавства про захист честі та достоїнства і за завдані збитки? 5. Чи є з точки зору релігієзнавства визнання належності якоїсь нової релігії саме релігією пропагандою цієї релігії? Наприклад, в підручниках релігієзнавства і України, і Росії, і всіх західних підручниках, які тільки мені зустрічалися, саснтологія – одна із нових релігій. В французькому написано, що це одна із нових релігій, небезпечних для здоров'я громадян, і така що має кілька членів – для новачків і для продвинутих вірних, але все-таки це релігія, а не щось інше. Чому ж коли у відповідь на питання: "саснтологія це релігія?" релігієзнавець відповідає "так!", хтось собі дозволяє реагувати: "це пропаганда" (Матвеев), "вони самі саснтологи" (В. Анісімов). Отже, чи стає адептом всіх релігій Папа Римський, коли визнає в своїх документах існування багатьох релігій в світі? Чи може Матвеев і Анісімов хотіти б щоб визнавалась одна релігія — православ'я УПЦ МП, а існування всіх інших треба заперечувати? Отже, чи має релігієзнавство свободу не визнавати якусь релігію релігією? Чи має право релігієзнавець заперечувати існування великої кількості релігій сьогодні? Здається, що існування великої кількості релігій та належність до релігій саснтології визнають і в РПЦ. Наприклад, той же Дворкін вважає саснтологію дуже поганою релігією, але релігією. Чому ж від відділення релігієзнавства хочуть чогось особливого? Чому вони не критикують Дворкіна за визнання саснтології релігією? 5. Сьогодні люди схильні читати не друковані книжки, а Інтернет. Московська Духовна Академія створила великий портал "Богослов-ру", який став помітним явищем. Чи існують плани по об'єктивному висвітленню роботи Відділення на рівні великого інтернет-порталу? Адаже одне розміщення створеного за всі роки існування у відділенні, могло б розв'язати як дим всі домисли "друзів" релігієзнавства і засвідчити як об'єктивність так і позаконфесійність. Дякую за відповіді! (chernomorets)

- Шановний п.Юрію, якщо я візьмуся відповідати вам на ваші питання докладно, то до Канади на XX конгрес істориків релігії, який відбудеться в другій половині серпня, не полечу. Тому ви вже вибачте за телеграфний стиль на цей раз, але я готова продовжувати спілкування після повернення. Природа антирелігієзнавчої активності Матвеева, по-моєму, зрозуміла всім і кожному. Тому немає сенсу подавати на нього в суд. Як, напевно, і продовжувати консультувати його у написанні докторської дисертації. Людина – самодостатня, сама може все зробити, якби робила. Я погоджуюся з вашими розмірковуваннями щодо розривання процесу дослідження якогось явища (в даному разі – релігії) та його пропаганди. Про це я говорила вище, стверджуючи, що релігієзнавство не пропагує релігію, воно пропагує ЗНАННЯ ПРО РЕЛІГІЮ. А це ж різні речі! І якщо хтось не вловлює різницю,

то нехай звернеться до такої аналогії: якщо я інформую про існування такої хвороби, як діабет, то хіба я пропагую (закликаю) стати діабетиком? А щодо вашої дуже слушної пропозиції про створення релігієзнавчого інтернет-порталу – то ми давно над цим думаємо. І як завжди, справа навіть не в грошах, хоч сюди треба буде вкласти солідну суму, а в людських ресурсах. Головна проблема для всіх зараз – це люди, профі, які хочуть і знають, як зробити конкурентний продукт. Ми працюємо над цим, є деякі подвиги, зокрема є наш блог «Українське релігієзнавство», який відкрила і підтримує Оля Недавна, але цього замало, потрібна команда, яку ми потрохи збираємо.

- Дякуємо Людмилі Олександрівно за участь у нашій веб-конференції! Сподіваємося, що вона була продуктивною і все таки емоційно-позитивною! На завершення просимо відповісти на деякі наші запитання. 1. Українські реалії є такими, що релігійне життя багато в чому залежить від загальнополітичного життя, примх і симпатій "владі імущих". Як на вашу думку, якими важелями варто користуватися українським Церквам і релігійним організаціям, щоби більш незалежитися від діячів та обставин "світу цього"? 2. Ви належите до Української асоціації релігійної свободи. Як Ви оцінюєте вплив цієї організації на захист релігійної свободи в Україні, чи вона працює на повну силу, чи ні? І які її перспективи? 3. Як можна загалом оцінити інтереси сучасних молодих релігієзнавців? Наскільки серед молоді взагалі є бажання вивчати релігійне життя на науковому рівні? Що їх більше цікавить: польові дослідження чи щось інше? Які тенденції розвитку молоді релігієзнавчої наукової школи? Ще раз дякуємо за широкі розмови і бажає численних наукових та особистих успіхів! (Редакція РІСУ)

- Дякую, РІСУ, ваші прикінцеві запитання виявилися чи не найскладнішими... Враховуючи ліміт часу, дуже коротко на головні запитання. Які важелі незалеження Церкви від примх часу, як ви написали? Найперше – віросповідні. Найкраща опора – це віровчення, де давно і чітко проголошені принципи ставлення до влади, політики, світу цього. І головне, що вони всі пройшли перевірку історією. Ці всі примхи часу – то все земне, плінне, а є речі незмінні, вічні, які дані нам як Божі заповіді. От і давайте їх виконувати. Сьогодні церкви – це вже не слухняний інструмент державного впливу на свідомість людей, як ще 20 років тому. Церкви перетворилися на авторитетну силу, чого часто держава не помічає, не визнає, але ж від цього авторитет церков не зменшується. Церква має пам'ятати, що чи не найбільшою духовної опіки і підтримки потребують саме державні мужі, оскільки вони несуть всю вагу відповідальності за Україну та її народ. Але така підтримка не має привести до залежності держави від Церкви, і Церкви від держави. Необхідно зберегти автономію цих двох структур, от тоді можливим буде партнерство, справжнє, плідне, загально вигідне, яке проголошено основною формою відносин між ними.

Щодо Української Асоціації Релігійної Свободи. Це – громадська організація, яка на добровільних засадах об'єднала представників деяких церков України з метою, яка зазначена в самій назві асоціації, а саме – захист релігійних свобод чи свободи релігії. Зрозуміло, що вона робить стільки, скільки може зараз зробити. Багато що залежить від ініціативи самих церков, а вона поки що не достатньо висока. Тому зусилля, які прикладають члени УАРС, потребують нарощення, на що і сподіваються її керівні органи, рада директорів, президент та генеральний секретар.

Про молодіжне релігієзнавство хотілося б, дійсно, поговорити більш докладно, оскільки релігієзнавці молодшого покоління – це наші духовні діти, яких ми вчили у вищих, керували їхніми першими кроками в науці, були науковими наставниками по кандидатським дисертаціям. Зараз ми уважно слідкуємо за їх подальшим науковим ростом, постійно надихаємо на продовження досліджень, оскільки від них залежать перспективи релігієзнавства в Україні. Деяка частина молодих об'єднала у Молодіжну асоціацію релігієзнавців. Вона динамічно рухається і в інституціональному, і в дослідницькому плані, пропонує і виконує різні проекти... Особливо ми опікаємо свою молодь, яка працює у Відділенні, або яка визначилася в науці завдяки нашим спецкурсам в Києво-Могилянській академії, КНУ, інших вузах. Розумієте, підготовка класного спеціаліста – це надто трудомістка праця, над кожним, як над ювелірним виробом за авторським проектом, працюєш роками. Зате яке

несказанне задоволення, коли твоє духовне дитя спинається на ноги, розправляє крила і самостійно летить в науковому обрії! Я - щаслива мати, оскільки дала наукове життя багатьом діткам. На останок. Дякую РІСУ, його невтомному директорові Тарасу Антошевському, справжньому журналісту і науковцю, за постійний інтерес до релігієзнавства. Він завжди задає високі теоретичні рівні обговорення актуальних проблем. Крім того йому вдається створити таку творчу атмосферу, в якій приємно працювати. Дякую також всім тим, кому виявилися не байдужими теми, що тут піднімалися, оскільки ваші запитання – насправді, дуже важливі для нас, для мене особисто, оскільки є тим камертоном, за яким ми визначаємо свою запитувальність українським суспільством, а також ті проблеми, які потребують нашої уваги і подальшого дослідження. До зустрічі! (RISU)

Глави євангельських Церков не підтримують ідею зміни законодавства України про свободу віросповідання. У приміщенні Канцелярії ВСО ЄХБ 29 вересня відбулось засідання Ради євангельських протестантських Церков України (РСПЦУ). Засідання відбувалося під головуванням старшого єпископа Церкви християн віри євангельської України Михайла Паночка. Глави євангельських Церков вирішили звернутися до керівництва держави, щоб заявити позицію Церков про підтримку чинного законодавства в сфері державно-конфесійних відносин. Глави євангельських Церков проаналізували стан державно-церковних відносин в Україні загалом та ситуацію в євангельсько-протестантському середовищі зокрема. Учасники зустрічі заслухали інформацію про діяльність та плани Державного комітету у справах національностей та релігій. Микола Новиченко ознайомив присутніх із ситуацією навколо оновлення законодавства у сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій. Він також озвучив пропозицію голови Комітету Юрія Богущого про зустріч з членами Ради євангельських протестантських Церков України невдовзі. Як інформує Інститут релігійної свободи, на думку Глав євангельських Церков діючий Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», не дивлячись на його деякі недоліки, вже майже 20 років успішно забезпечує свободу віросповідання в Україні. РСПЦУ також вирішила підтримати громадські ініціативи, спрямовані на утвердження високої моралі у суспільстві та на захист цінності життя кожної людини, зокрема ненароджених дітей. Учасники зустрічі ухвалили Звернення на підтримку Резолюції Симпозіуму «Морально-етичні аспекти шпучного переривання вагітності», який нещодавно відбувся у Києві. Зазначені документи будуть використовуватися у роботі соціальних організацій, що функціонують при євангельських Церквах. Окрім того, учасники засідання обговорили співробітництво євангельських Церков на регіональному рівні. Особливу увагу звернули на об'єднання зусиль у соціальному служінні та в частині підтримки суспільно важливих публічних громадських акцій. Глави Церков також наголосили на потребі кращого інформування громадськості про духовне та соціальне служіння, яке здійснюють євангельські християни України. Вони доручили Секретаріату РСПЦУ активізувати інформаційне забезпечення діяльності Ради Церков, зокрема шляхом створення офіційної веб-сторінки РСПЦУ та через інші доступні медіа-ресурси. На завершення засідання Володимир Крупський, який до недавнього часу очолював Церкву адвентистів сьомого дня в Україні, представив нового керівника цієї Церкви. Він подякував членам РСПЦУ за багатолітню спільну працю на благо України та побажав успішної співпраці і в майбутньому. У засіданні взяли участь старший єпископ Церкви християн віри євангельської України Михайло Паночко, заступник голови Всеукраїнського Союзу Церков євангельських християн-баптистів Микола Каспиров, старший єпископ Української Християнської Євангельської Церкви Леонід Падун, президент Братства незалежних церков і місій євангельських християн-баптистів Сергій Дебелинський, голова правління Асоціації місіонерських церков євангельських християн України Сергій Дацко, заступник глави Союзу вільних церков християн євангельської віри України

Дмитро Булах та новообраний президент Української Уніонної конференції Церкви адвентистів сьомого дня Віктор Алексєєнко. У зустрічі Глав євангельських Церков також взяли участь керівник Інституту Релігійної Свободи Олександр Засць та заступник голови Держкомнацрелігій Микола Новиченко.

СБУ не має права працювати проти журналістів і священників. «Я категорично не згоден з тим, що зараз робить Служба безпеки. І я маю на це моральне право, адже три роки віддав саме цій службі. Я переконаний, перше, що Служба безпеки не може і не має права працювати проти українських журналістів, проти українських Церков і святих отців», – заявив сьогодні, 12 жовтня, під час прес-конференції в Луцьку экс-глава СБУ Валентин Наливайченко. Про це повідомляє ЗУК. За словами Наливайченка, СБУ «так само не має права втручатися у приватне життя громадян. Але ці порушення є. За це мають відповідати ті, хто скоїв ці порушення і в тому числі – керівництво того органу, який допустив ці порушення. Обласного – значить обласного». Більше того, переконує Валентин Наливайченко, «НУ» готує і проведе відкриті громадські слухання, куди запросять очільників МВС та СБУ, українських та іноземних журналістів, представників громадських організацій. «З тим, щоб зажадати від них (керівників СБУ та МВС) громадського звіту по кожному питанню. Тому що, на жаль, зараз усе це перетворилося у дуже закриту організацію – і Служба, і Міністерство внутрішніх справ. І ми бачимо тільки на ток-шоу окремих депутатів від Партії регіонів, які пересказують своїми словами, що не має жодного стосунку до справи», – зазначив Валентин Наливайченко. За його словами, запитати силовиків хочуть не про політику, а підтримувати саме «громадські організації, істориків зі Львова, щоб вони могли задати питання і зажадати на нього відповідь». Головний принцип діяльності СБУ – це «принцип відповідальності перед українським народом. От ми і хочемо отримати відповідь як громадяни України, підтримавши громадські організації, студентів», – нагадав экс-глава СБУ.

На конференції ОБСЄ Президента України розкритикували за обмеження свободи віруючих. У доповіді на Оглядовій конференції ОБСЄ, що відбувається у Варшаві від 30 вересня до 8 жовтня, американська делегація висловила критику на адресу української влади. За словами представника Державного департаменту США Томаса Мелла, українська влада створює перешкоди або забороняє пересування та зібрання громадян для участі у опозиційних протестах. Як приклад, представник США навів перешкоди, які представники ДПІ чинили віруючті УПЦ КП під час паломницької поїздки на святкування Дня хрещення Київської Русі 28 липня 2010 року. За інформацією УНІАН, Томас Мелла зазначив, що усе це нагадує про часи перед Помаранчевою революцією. У доповіді він наголосив, що «за останні кілька місяців Україна перестала дотримуватися стандартів ОБСЄ щодо свободи зібрань та свободи пересування».

В'язничні капелани ініціювали тиждень молитов за Кримінально-виконавчу службу України. При про кафедральному соборі св. Олександра у Києві 4 жовтня відбулася зустріч представників 12 конфесій України (православних, католиків, протестантів), відповідальних за тюремне служіння. Під час зустрічі для підтримки персоналу департаменту вирішили провести тиждень молитов за працівників Кримінально-виконавчої служби України. Представники Церков попросять свої громади про молитву, кожна в визначений день — про благословення, силу і натхнення до праці для персоналу департаменту. Щодня у церквах, за прийнятним на зустрічі порядком, відбуватимуться молитви. У понеділок, вівторок та середу молитимуться у своїх церквах баптисти, п'ятидесятники та харизмати. У четвер – православні та греко-католики. У п'ятницю – римо-католики. У суботу – Адвентисти Сьомого Дня, а в неділю православні Київського Патріархату. Серед планів капеланів, як інформує Credo, проведення в установах конкурсу тюремної поезії «Краснистав-2010», духових концертів за участю капеланів всіх конфесій, вийзд з молодими працівниками установ в Роттердам на Європейську зустріч молоді.

АКТУАЛЬНА ТЕМА

ЧИ ВЛАДИКАМ ГОЖЕ ПОРУШУВАТИ ЗАПОВІДІ БОЖЬ?!

Лист Галини Могильницької митрополиту Одеському УПЦ МП Агафангелу, нагородженому за цюсь В.Януковичем вищою державною нагородою з нагоди Дня незалежності України 2010 року. Заодно це відповідь на нічим необґрунтовану концепцію єдиної «києворуської кулели» патріарха Кирила.

Високодостойний Митрополите! Почати хочу з головного для кожного християнина – Заповідей Господніх, восьма з яких гласить: «Не воздай свідетельства ложна на ближнього свого». Прикро мені писати це, але Ви, Ваше Високопреосвященство, цю Заповідь постійно порушуєте.

У моїй заяві йшлося про те, що в контрольованих Вами засобах масової інформації, з амвонів храмів, що перебувають у Вашому підпорядкуванні, та від Вас особисто постійно доводиться чути нападки на віруючих інших конфесій, яких Ви та підлеглі Вам ієреї постійно називаєте «слугами антихриста», «фашистськими сообщниками», чим розпалюєте міжконфесійну ворожнечу, що є грубим порушенням українського законодавства.

Говорилося й про те, що наша рідна, до того ж державна, мова трактується Церквою Московського патріархату як «уличная, площадью рожденная речь», а також про те, що і Ви особисто та підвладні вам священники постійно й відкрито закликаєте до відновлення Російської імперії – «єдиної і неделимої Русі», що ми трактуємо як заклики до повалення проголошеної в 1991 році й конституційно закріпленої суверенної й незалежної Української держави. . .

Ви ж, високодостойний Митрополите, звинувачуєте нас у тому, що ми на Вас, «невинного», «возводим ложь и клевету»... Лжесвідчите Ви, Владико, не лише на нас, а й на кілька мільйонів українців греко-католиків, обзиваючи їх «предателями», та звинувачуючи в «ненависті к своим соотечественникам» при «перемене политической ситуации». Це є цілковитою неправдою й грубим наклепом на моїх співромадян.

Та й навіщо Вам, високодостойний Митрополите, шукати «предателей» серед наших греко-католиків, коли ви мали цілу 25-тисячну армію Власова, яка складалася з «найканонічніше-православних» росіян?! І ці 25 тисяч «канонічних» юридично були, справді, зрадниками, бо склали присягу на вірність своєму «єдиному і неделимому Отечеству». Західні українці греко-католики ні Росії, ні Союзу ніколи не присягали, їх приєднали до Союзу за таємною угодою Статіна й Гіллера (пакт Молотова – Ріббентропа).

Чи відомо Вам, Владико, як поведилися советські окупанти в Західній Україні після її так званого «визволення» в 1939 році?... Я наведу лише дві цифри, хай від них здригнеться Ваше «великорусское» серце. **За підрахунками князя Лева, зробленими в 1286 році, за 46 років татаро-монгольського іґа в Галичині було 12,5 тисячі жертв. За один рік «советського» (з осені 39-го по осінь 40-го) жертви в тій же Галичині становили 1 мільйон 700 тисяч 390 осіб.**

Отож, гріх Вам, Митрополите, ображати пам'ять тих, хто піднявся на боротьбу за своє право жити на власній землі, хто боровся проти окупантів і «червоних», і «коричневих», хто відстоював право українців на власну Державу, бо розумів, що лише в «своїй хаті – своя правда і сила, і воля». І саме вони були вірними дітьми своєї Вітчизни, бо ні Росія, ні СРСР такими для них ніколи не були, на відміну від «православних» власівців...

То що ж Ви, Митрополите, в чужому оці порошину шукаєте, в своєму – поліна не помічаючи??? Нас же Господь, здається мені, застерігав від цього?..

Є ще одна дуже важлива Заповідь Господня, яку Ви та ваші ієреї чомусь весь час ігноруюте. Гласить вона: «Не укради». А інша, що перегукється з нею, каже: «Не возжелай жены ближнего своего, ни раба его, ни вола, ни дома его, ни всего, что есть у ближнего твоего».

Ось уже й Києво-Печерську Лавру Московському Патріархату приватизувати бажається, хоч будували її наші предки ще 1060-х роках, коли не те що про Московську Церкву, а й про саму Москву ще й згадки не було...! Почаївської, заснованої, до речі, питомою українкою Ганною Гойською, також бажається. А Господь же казав: «Не возжелай того, що не твоє!» Так ні ж – не слухають! Усе чужого хочуть та «канонічних» територій у чужій землі шукають, доводячи, що та земля таки споконвіку їхньою й була! А «брехати – грішка, – вчила мене моя бабуня, – за яку Боженка накаже». І сама, замість Боженки, іноді за те «наказувала» мене по губках. Мабуть, у ієрархів Московської Церкви, як вони були маленькі, не було такої бабуні...

Трохи про історію й історичну територію. Достойний Владико! Ви краще за мене повинні знати, що словоблуддя й фарисейство також є гріхом. Та, читаючи вже вкотре Вашу заяву, я ніяк не можу второпати: як же Ви ставитеся до нашої незалежної суверенної України?

То Ви пишете: «Наша Страна, наше Отечество, наша Родина – Свободная Украина теперь уже более десяти лет идет по пути нового социального строя» – й ніби радієте цьому. Так у Вас це все піднесено, урочисто: все – з великої літери! А абзацом вище пишете: «Мы стали свидетелями трагедии потрясающих политических, социальных и духовных перемен». Невже ж бо така трагедія для Вас, що хлопці наші не гинуть ні в Афганістані, ні в Чечні, що діти наші вільно відвідують церкву, і їх за те не виключають із навчальних закладів, як колись виключили мене – шістнадцятилітню дівчинку? Чи трагедія, що Україна, як і інші колишні республіки, стала самостійною Державою?

То Ви закликаєте «любить... свое Отечество, нашу ласковую Мать-Украину», а то раптом заявляєте, що **вона**, ця «ласковая Мать», без «Великой России» взагалі не має права на існування, стверджуючи, що «Киев без Великой России невозможен ни в коем и ни в коем случае...» та звинувачуючи нас у «сепаратизмі», бо, мовляв, Росію ми називаємо «чужим государством».

Так, називаємо чужим, хоч без «мстительности и ненависти», яку Ви нам чомусь приписуєте. Я дуже добре ставлюся до Грузії, Польщі чи Білорусі й навіть до Верхньої Вольти, але всі ці держави, як і Росію, називаю чужими, бо моя Держава – це Україна! Вона мені найближча, найдорожча. Вона – моя. І це всім і кожному зрозуміло, як зрозуміло, що мама моєї подруги, як би я її не шанувала, є для мене чужою мамою, а не моєю.

А от яку державу Ви вважаєте своєю? До відповіді на це запитання крізь словесну павутину, виткану Вами, пробитися важко... Та як би Ви не прикидалися «патріотом» України, як би не ховали в словоблудді своє істинне обличчя, а навіть Ваша заява, що змусила мене взятися за перо, є неспростовним свідченням того, що Вам ненависна наша незалежність, яку Ви й досі вважаєте нежиттєздатною, тимчасовою, і все робите для того, щоб переконати інших у нежиттєздатності й навіть протиправності існування самостійної України.

Дозвольте запитати Вас, за яким правом, Владико, Ви – духовна особа, смієте називати історичні домовленості Президентів трьох незалежних Держав «преступным беловежским сговором»? Чи Вам невідомо, що своєю волюю жити в Незалежній Державі висловив увесь український народ під час референдуму в грудні 1991 року? За яким правом Ви, чие покликання служити Богові й молитися за країну, в якій живе, й за народ, який Вас годує, сієте сумніви в душах цього народу, доводячи йому, що він неспроможний самостійно існувати, що наша незалежність – це лише «самообольщение националистов», які «мечтают быть тем, кем быть без Великой России не могут»?

За яким правом Ви, служитель Церкви, конституційно відокремленої від Держави, перетворилися самі й перетворили своїх ієреїв у політиків у рясах, що дозволяють собі на свій розсуд тлумачити політику цієї Держави, виносити присуди політичним партіям, кликати наш народ назад, в імперське ярмо «єдиної і неделимої»?

Чи ж не фарисейством є після цього вся ота Ваша «патетика» на адресу «свободної України, ласкової Матері»? Що ж це за «син» такий «поблячий» знайшовся, що так прагне затягнути свою «ласкову Мать» у чужу кормигу, що відмовляє їй у праві самостійно господарювати у власній хаті, бо вона, мовляв, без «Великої Росії» того не втне, а ті, хто вірить у її майбутнє, – «самообольщаються», «вvidia в том, что прожили 10 лет, жизнённость своих идей». Що ж Ви за «син» такий, що відмовляєте в майбутньому своїй «ласкової Матері»?!

Та річ у тому, що Ви завжди були і нині є сином іншої «Матері», ім'я якої Росія. І саме про її інтереси дбаєте, намагаючись утримати Україну у великодержавному духовному полоні, не дати звільнитися її народу від віками прищепленого почуття меншовартості, стати справді вільним, державним українським народом, а не міфічною «ветвью единого русского народа».

«Забвение и извращение прошлого, – пишете Ви, – это предательство своих предков, это отречение от них... Потомуки не будут любить своей Родины, когда не будут знать своего прошлого». Правильно пишете! Можливо, якби мій народ краще знав свою історію, то не посміли б Ви, Владико, ївши хліб, вирощений цим трударем-народом на нашій святій землі, зневажати цей народ, відмовляючи йому в праві на державність, не посміли б стверджувати, що в моїй Вітчизні «настех создается культура», та ще й повчати зверхньо, що «обычно она создается не десятилетием...»

Вибачте мені цей спалах гніву й обурення. Мабуть, не лише Ваша вина в тому, що Ви, стільки років проживши на нашій землі, не спромоглися хоч на якесь уявлення про майже семитисячолітню культуру мого народу, зафіксовану в археологічних пам'ятках Мізіна й Трипілля, в історичних хроніках і записах чужоземних мандрівників, у народній поезії та звичаєвості.

Вас, тультського хлопчика, ще зі школи навчали, що культура була тільки в Росії і великороси щедро дарували її іншим народам. Нас – дівчаток і хлопчиків з Києва, Одеси чи Львова – навчали так само. Але «дівчатка й хлопчики» з Одеси чи Києва **хотіли дістатися до правди**. А «хлопчикам» з Тули, коли вони підросли, стало **вигідно, щоб цієї правди ніхто не знав і сьогодні**. «Могильницькіе» не «фальсифицируют історію», Владико! Вони прагнуть звільнити її нарешті від московських великодержавних фальсифікацій, у полоні яких, на жаль, перебуваєте й Ви, Ваше Високопресвященство. Це великодержавна ідеологія, за яку Ви так тримаєтесь, улерто хотіла зробити нас отими («Іванами не помяншими родства»), відрізати нас від наших предків. Більше того, вас, росіян, вона ще жорстокіше й успішніше від ваших предків відрізала.

Ви весь час наголошуєте на тому, що «наше историческое прошлое с Россией едино», бо Нестор-літописець писав «откуда есть пошла Русская земля»; і Ви, мабуть, упевнені, що, пишучи «Русская земля», він мав на увазі землю Російську. Можна прочитати у Вашій заяві навіть таке: «Киевская Русь всегда была вместе с Великой Россией», хоч навіть нинішній четвертокласник знає, що коли була Київська Русь, то не тільки на «Великую Россию», а навіть на «княжество Московское» ще й не сіялося.

Давайте ж, не дорікаючи одне одному «невежеством», як це Ви робите у своїй заяві, спокійно погортаємо літописи та подивимося, що в ті давні часи називалося Руссю і про яку землю писав преподобний Нестор у своєму літописі, який Ви чомусь називаєте першим, хоч відомі ще принаймні два донесторівські літописи. Але те зараз не надто важливо, нас цікавить інше. Ось Вам Новгородський літопис. Читаємо: «Літо 1149. Іде єпископ Ніфонг із Новгорода в Русь». Ось ще пізніше: «Літо 1165. Ходи ігумен Юрьевский в Русь, в Киевград».

Владико, це вже друга половина XII ст., а навіть горді новгородці, де багато років князюють київські князі, Руссю себе не вважали! Може, амбіційні суздальці, які, як відомо, стали основою майбутньої Московської держави, звали себе Руссю? Ні, Владико! Ось як пише суздальський літописець: «Літо 1180. Іде князь Святослав со половци і черніговци із Русі на Суздаль ратью». Те саме читаємо й в Іпатівському літописі: «Літо 1155. Юрій іде із Суздаля на Русь і прийде Киеву».

То яка земля звалася Руссю, Владико? І про яку землю писав Нестор-літописець, називаючи її Руською землею? Про нашу, Владико. Про ту, що значно пізніше стала називатися Україною, хоч слово не зустрічаємо в літописах ще з XI ст.

Але ж не Могильницька, яка «фальсифицирует історію», писала літописи! І не Могильницька про те саме Ростово-Суздальське князівство, що стало основою майбутньої Росії, написала отаке: «Это была страна, лежащая вне старой коренной Руси, и в XI веке она была более чужеродной, нежели русской страной. Населяли ее мурома, меря, весь...» Не я, а видатний, до того ж російський, історик написав. На прізвисько Ключевський. У томі 2 на сторінці 362.

Що ви, великороси, знаєте про цих ваших предків: мерю, весь, мурому, чудь та інші угоринські племена, що населяли територію майбутньої Росії? А була ж і в них, як і в кожного давнього народу-племені, якась своя давня історія, самобуття культура... Що Ви, Владико, чули про неї?

Я про племена, що жили на моїй землі за кілька тисяч років до нас, можу розповісти кілька днів підряд, можу заспівати обрядову пісню, яку більше тисячі років тому співала на моїй землі древня полянка, чи, може, й антка. Що розповість великорос про історію весі чи чуді? А нічого! Замість того почне переповідати історію Київської Русі тобто моєї держави, яка вже з XVII ст. на всіх європейських (картах називається Україною. Московську державу ще й у XVII ст. Руссю ніхто не називає, бо вона нею не була й не є. На тогочасних картах ті землі, які московські владоможці невдовзі назвуть «Государством Российским» (але таки ж не Руським!), значаться як «Московское княжество»), або простіше – «Московия», а населення цих земель зветься також не «россиянами» й не «русскими», а москвитами, чи ще коротше – москалями. Так що «москаль» – не кличка й не образ, а назва за географічним місцем проживання. Ті, хто живе в Естонії, звать себе ести й не сердяться самі на себе за це. У Казахстані живуть казахи, а не казахстанці. Ті, хто живе на Волзі, навіть гордяться йменням волгарі. Чому ж для одних ці назви прийнятні, а для інших – кривдні?

Чи не тому, Владико, що, приміром, казахи, ніколи не намагалися зректися свого походження й приписати собі інше. Я, наприклад, звусь Галею і дуже люблю своє ім'я. А от була в мене подруга, також Галя, яка всім казала, що зветься Алла (Галя їй здавалося не досить «благородним»), так ото було, не доведи, Боже, хтось забудеться та не Аллою, а Галею її назве – розбушеться так, наче їй хтозна-якої образи завдали... Я про цю Галю-Аллу згадала, коли прочитала у Вашій заяві, як Вас образило слово «москаль», хоч особисто я його ніколи не вживаю.

Як би там не було, але «русскими» жителі Московського князівства не звалися. Термін «Московская Русь» появився вже після того, як Москва, «вбившись у пір'я», захотіла стати «Третім Римом», і виникла потреба в історії, не згіршій, ніж в інших європейських держав. Московську історію глибше XII ст. протягнути складно, а поруч – розорена держава з такою славною історією! Простягни руку – і бери, позиватися все одно нікому! Отак і стала Московія – Московського Руссю, а вже Петро I її, разом зі всіма загарбаними територіями, «Российской империей» назвав. Не Руссю – на це й він не зважився, хоч Україна вже повністю в його лабетах була, а «Россией». Тож і народ цієї держави мав би називатися «российским», а не «русским» народом, і Церква – «российской», а не «русской».

І самі Ви, Владико, за національність маєте зватися аж ніяк не «русским» і навіть не «российским», а таки «россиянином», як житель Грузії є грузином, а не «грузинським», житель Англії – англійцем, а не «англійським», а України – українцем, а не «українським». Та ж у всьому світі немає народу, який би визначав свою національну належність прикметником! Навіть предки наші, що жили в Київській Русі, були не «русскими», а русичами. І лише росіяни (ах, яке гарне, горде слово – «россияне») чомусь на запитання про національність відповідають не хто вони, а чий вони.

Ви не знаєте, чому це так, Владико? Та тому, що як тільки Ви скажете **не «Русская Церковь», а «Российская», як тільки назветися «россиянином», а не «русским», то вже ніяк не зможете на літописця Нестора і його «Русскую землю» посылатися й ототожнювати давню Руську Церкву з Російською, а Російську державу – з Київською Руссю. І ота «общая колыбель», яку придумав, до речі, лише в II-й половині XIX ст. апологет самодержавства – історик М. Погодін, полетить шкереберть!**

Так що з історичними територіями ми вже розібратися, і кожен, хто на це здатний, достеменно зрозумів, що Руською землею Нестор-літописець називав землі Русі Київської (теперішньої України), з якою території ні Суздальщини, ні Московщини не отожднювалися.

Тепер слід розібратися з «канонічними територіями Російської Церкви в нашій Державі». Ви, Ваше Високопреосвященство, спиритно маніпулюючи словами «Русь», «русский», там, де треба вживати «Росія», «російський», уперто накидаєте людям думку про канонічну тяглість Російської Православної Церкви (Церкви Московського патріархату) від часів Володимирового хрещення, що саме цю «традиційно-канонічну», за Вашими словами, Московську Церкву й заснував рівноапостольний Володимир Великий князь Київський. Саме тому Ви так підкреслюєте, що «обязательно надо помнить и не забывать, что было крещение Руси, а не Украины».

Звичайно ж, не Україну хрестив рівноапостольний князь, бо його держава, держава наших предків тоді так не називалася. Називалася вона Київською Руссю. Отож і хрестилася в 988 р. саме Русь! І саме – Київська Русь! Те, що землі майбутньої Росії в це поняття не входили, нам уже засвідчили літописці та історики. Є й інші свідчення про час хрещення земель, що потім утворили Московську державу.

Якщо землі, які згодом стануть називатися Україною, були хрещені в 988 р., а багато їхніх жителів і значно раніше¹ то жителі Ростово-Суздальського князівства ще й на початку XII ст. були язичниками. Саме тут від їхніх рук прийняв у 1127 році смерть св. мч. Леонтій – чернець Києво-Печерської Лаври, що хотів християнізувати жителів майбутньої Московії. На землях майбутньої Орловщини від язичників прийняв мученицьку смерть св. Кукша, також чернець Києво-Печерського монастиря. Якщо врахувати, що й сам монастир був заснований у 60-х роках XI ст., то від хрещення земель, де жили прадіди українців, до хрещення тих, де жили прадіди росіян, пройшло не менше століття. Є відомості, що окремі Новгородські племена були охрещені лише в 1227 році – а це вже XIII, а не X ст. Мордовські племена, що жили не деінде як на Нижньонгородщині та Суздальщині, були охрещені лише в 50-60-х роках XIV ст., а пермських зирян преп. Стефан Пермський почав навертати в Христову віру пізніше. До речі, Владико, в його житті сказано, що для цього апостольського чину преп. Стефан вивчив зирянську й **служив зирянам літургію їхньою рідною мовою**. Напрошується питання: зирянську, виходить, вивчити легше, ніж українську? Чи, може, зирянську було кимось уведено в «списою» так званих «канонічних мов»? Чи справа все-таки в тому, що святий Стефан служив Богові, а не імперським завданням оросіянення «инородцев», як це робите Ви, вигадуючи байки про «неблагодатні» та «нека-нонічні» мови?

Щодо чудських племен, що жили на Ладозі, Іжорі, Каргополі й т. ін., то вони ще й у кінці XIV ст. залишалися язичницькими. Сама ж Московщина також при Володимирі Великому аж ніяк не могла бути охрещеною, бо за тих часів про неї ще й спомину не було. Перша літописна згадка про Москву – не як місто, а лише як перевалочний пункт товарів купця Кучки – появляється лише під роком 1147, тобто більш ніж через півтора століття після Володимирового хрещення. А хрестити те, чого немає в природі, очевидно, неможливо.

Отже, якщо Ви, високоповажний Владико, говорячи про хрещення в 988 р. Русі, маєте на увазі Русь Київську, тобто майбутню Україну, – то Ви маєте цілковиту слушність. Якщо ж під словом Русь маєте на увазі Росію, то глибоко помиляєтесь, та ще й паству свою в блуд вводите. А це вже – гріх. Владико!

Друкується за книгою авторки «Літос» неодноразового видання.

¹ У візантійських хроніках записано про хрещення Київського кн. Аскольда (Миколая) у 860 р.; на час хрещення Володимирового в Києві було вже кілька християнських церков, у т. ч. св. Іллі, яку відвідувала княгиня Ольга; на Волині археологи знаходять речі християнського культу з IX ст., а уличі та тиверці, що тривалий час були під владою готів, християнізувалися ще в III–IV ст., бо їхній єпископ Феофіл був учасником I Вселенського Собору 325 р.

ВИБОРИ ОДЯГАЮТЬ РЯСУ

Місцеві вибори 2010 року запам'ятовуються нам, у тому числі й дуже сильним впливом священнослужителів як претендентів на депутатські місця. Попри заборони пастирів найвищого рівня, ієрархи не менш високого рангу очолюють виборчі списки і безпосередньо агітують за милих їхнім серцям політичні сили. Участь священників доповнюється прямою і непрямую агітацією та контрагтацією — церква прагне максимально підсилити і закріпити свій вплив на паству за допомогою політичних інструментів. Але головне, для чого церковні діячі зібралися в хрестовий похід у владу, — світоглядні та ідеологічні баталії, що розгорнулися довкола минулого, сьогодення та майбутнього України. Для одних святих отців важливо закріпити перемогу, для інших — зберегти можливість говорити правду, для третіх найнасуущішими є суто кар'єрні міркування.

Союз світський і церковний. Взаємодія за лінією «церква — держава» в нашій країні проходить у кількох видах. По-перше, церква безпосередньо бере участь у кампанії як політичний гравець, висуваючи своїх кандидатів за партійними списками і мажоритарною системою. По-друге, священнослужителі працюють агітаторами-пропагандистами щодо «найсистемніших» питань сучасності. По-третє, значна частина світських кандидатів використовує стосунки з церквою для взаємовигідного обміну: у відповідь на демонстрацію своїх високих релігійних принципів і жертвування коштів на церковні потреби такої потенційний депутат отримує рекламу від батожки і навіть прямо благословляється на депутатство.

Серед священників ніколи не було браку в ораторах і в умільцях працювати з людьми. Сама місія, саме покликання священника вимагають не лише певного духовного і душевного настрою, але й практичного зав'язання в спілкуванні з паствою. З урахуванням того, що досить значна частина сучасних святих отців є бізнесменами, і до того ж дуже практичними, а обіги біляцерковного бізнесу, як стверджують викривальники «рясоносних користолобців», досягає багатьох мільйонів доларів, не обходиться й без комерційної складової у питаннях відносин церковників і світської влади.

Утім, основна боротьба на цих виборах ведеться все ж щодо ідеологічних моментів. Неформальні домовленості, що вибудовуються в ході передвиборчої кампанії між лідерами партій і священниками, які входять до їхніх списків або просто підтримують ту або іншу політсилу, в майбутньому можуть отримати серйозний розвиток. Але можуть з такою ж вірогідністю не реалізуватися взагалі — і тоді святим отцям доведеться чекати до 2012 або 2014 року.

Через «роздроблений», локальний, характер виборів агітація з боку священників цього разу більш деперсоналізована, ніж на виборах президентських. Хоча ніщо не заважає, як у попередні роки, вивішувати в храмах портрети нинішнього глави держави. Цього разу симпатії того або іншого церковного діяча виявляються в загальному постулюванні принципів, співзвучних симпатичній батожці політсилі. А вже якщо священник сам вирішив взяти участь у виборах — тут уже він стає не відрізнимим від звичайного кандидата і піддається такому ж об'єму тиску з боку конкурентів.

Узагалі, історія співучасті церкви та держави в справах один одного впродовж людської історії зайшла настільки глибоко, що було потрібно кілька кривавих революцій, щоб принцип відділення церкви від держави став загальноприйнятою нормою, а не сприймався як еретичне вільнодумство.

Але саме цей принцип, схоже, безпосередньо ігнорують численні церковні кандидати. Набагато привабливішими, ніж скромність і неучасть у мирських справах, для них виглядає практика, що існувала в Україні до переможного пришествя на ці землі соціалістичного ладу. У XIX і перших десятиліттях XX століття (на Західній Україні — до 1939-го, а в Закарпатті — до 1945 року відповідно) церковні діячі грали величезну роль у справжньому захисті прав населення, в освіченні народу, були літераторами, істориками, ученими. Роль видатних священників минулого в активізації політичного життя, в пробудженні національної самосвідомості українського народу, в захисті його від недругів усіх рас та народів безперечна. Але чи така роль святих отців зараз? Наскільки

прогресивною може вважатися їхня політична активність, що набуває часом анекдотично-нав'язливих або нарочито-пафосних форм?

Таких беруть у депутати. Найпоказовішою є ситуація в Одеській єпархії УПЦ Московського патріархату. Список Партії регіонів в Одеській області очолює митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел (Саввін). 2006 року він уже очолював місцевий список ПР. Агафангел є ярим прибічником нинішнього Президента України ще з 2004 року. За нього та його політичну силу він закликав голосувати ще 2004 року, і потім — на всіх подальших виборах. Одночасно Агафангела потрібно вважати одним із найвідоміших церковних консерваторів, а також найвідданішим в Україні прибічником «руського світу» — головної ідеологічної та геополітичної концепції Московського патріарха Кирила. Агафангел стояв у відвертій опозиції до попередньої української влади, зате відкрито проповідував «руський світ». Ось, наприклад, його цитата листопада минулого року: «Канонічною територією Російської православної церкви з часів Хрещення є територія Святої Русі, Руського світу, ядром якого є сучасна Росія, Україна, Білорусь та Молдова».

Звичайно, за Агафангелом, «руський світ» оточують вороги. У числі їх і Константинопольський патріархат, що регулярно «замишляє» зло відібрати в РПЦ канонічну українську територію. Але першим і головним із них є Захід. Серед іншого непотребства, звідти до нас проникає злісна зараза у вигляді сектантства, лібералізму і старого ворога — «латинства». Католицизм узагалі не має права навіть наближатися до території благословенного «руського світу». Вершиною потурання ворогам «справжньої віри» Агафангел досі вважає візит Папи Римського Іоанна Павла II 2001 року. «Відвертим викликом для православного народу став візит 2001 року на запрошення тодішнього президента України Римського Папи Іоанна Павла II, що став сигналом, початком нової хвилі католицької та уніатської експансії. Вона виразилася згодом у перенесенні уніатського центру в колиску руського православ'я — Київ і встановлення в Одесі католицького екзархату. Українські чиновники, які стояли тоді біля керма держави, нехтували думкою священноначалія не лише української, але й російської церкви», — заявляє пристрасний митрополит.

І, нарешті, вірний соратник і слуга патріархів московських твердо стоїть на найнепримиреннішій позиції щодо української національної церкви. «Ми ні на крок не маємо відходити від церковних канонів, роблячи все можливе для ліквідації розколу в Україні, але не шляхом компромісу, а шляхом покаяння тих, хто перебуває в розколі, та покірливому поверненні в рятівне лоно Російської православної церкви без будь-яких попередніх умов», — безапеляційно заявляє Агафангел. Зрозуміло, що настільки переконаний ревнитель православ'я просто зобов'язаний своїм авторитетом підняти рейтинг Партії регіонів на Одещині до небачених висот.

Можна наводити безліч цитат високоповажного Агафангела на всі можливі теми — від ставлення до сексуальних меншин і до питань історії України. Але шукати цитати самого митрополита для цього необов'язково: можна просто прочитати виступи його начальника — патріарха Кирила. Жодної різниці в риториці обох немає.

Зате є в списку Партії регіонів в Одеській області єпископ Білгород-Дністровський, вікарій Одеської єпархії УПЦ МП Алексій (Гроха). 2006 року він був литвинцем, але потім, звісно, перейшов у фракцію ПР. В Одеску же міську раду за списком регіоналів йде настоятелька Архангело-Михайлівського жіночого монастиря ігуменья Серафима (Шевчик).

Одеські традиції залученості церковних ієрархів у політику є найяскравішими в країні. Більше ніде такої концентрації священнослужителів високого рангу на чолі з митрополитом не спостерігається. Проте священників рангом нижчим, починаючи з єпископа, серед кандидатів у депутати безліч — як в УПЦ МП, так і в УПЦ КП. Останні, звичайно, балотуються не на сході й півдні, а в центрі та на заході країни. Причому найвидніші з них займають позиції не менш завзяті, ніж Агафангел, лише із протилежною сумою ідеологічних переконань. У Волинську обласну раду від ВО «Свобода» балотується голова прес-служби Волинської єпархії УПЦ КП Віталій Собко. Причому займає він у списку четверте місце, що, з урахуванням політичних симпатій у цьому регіоні, практично гарантує йому проходження в місцевий законодавчий орган. Ще один ієрарх може піти

номером другим за списком «Свободи» на Вінниччині — це єпископ Вінницький і Брацлавський Онуфрій (Хаврук). 15 його підлеглих уже висувалися від партії Тягнибока в місцеві органи влади у Вінницькій області.

Активна «Свобода» і в інших областях. До Київської облради від неї висувається протоієрей Григорій Большаков. Місце в списку в нього сьоме, що на Київщині, де «Свобода» все-таки не така сильна, означає місце в «групі ризику». Більше шансів у його чернівецького колеги Миколи Семелюка, настоятеля одного з приходських храмів міста. У тамошньому списку «Свободи» в Семелюка четверте місце.

«Свобода», схоже, діє в пику ультраортодоксальним дячам типу Агафангела. Звідси й масовий заклик священників у списки кандидатів партії. Умілі піарники-свободівці дозволяють собі багато що, від чого в «білорукавичних» націонал-демократичних партіях і партійках відвертають ніс, — активно вербують прибічників серед священників і використовують церковну агітацію. Зважаючи на сильний вплив церкви на населення Західної України, таку тактику слід визнати добре прорахованою.

Мабуть, щоб остаточно дати московським конкурентам привід скреготати зубами і захилятися гнівними звинуваченнями, Патріарх Київський і всієї України УПЦ КП Філарет (Денисенко) нагородив лідера ВО «Свобода» Олега Тягнибока орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира III ступеня з формулюванням «за заслуги з відродження духовності в Україні й затвердження Помісної Української православної церкви». Мало того, що нагородив — благословив його партію на участь у виборах. Нагородження пройшло 25 серпня цього року, через чотири дні після того як Президент Віктор Янукович нагородив митрополита Агафангела орденом Ярослава Мудрого V ступеня. Воістину, наші політичні й церковні лідери надають дуже ритуальне значення орденським колодкам — вони діють так, ніби нагороджують васала за вірну службу. І, звісно, благословляють на політичний бій.

Священники в списках кандидатів вважаються «дорогоцінними кадрами», особливо в сільській місцевості. Особливо — на заході країни. Тому голова Львівської обласної організації Комітету виборців України Оксана Дацківська і повідомляє про факти «полювання на священників», яких усіма способами прагнуть заманити в списки партій.

Які не прилучилися. На цьому тлі голоси ряду високопоставлених священнослужителів звучать мало не дисонансом. Категорично заборонив своїм підлеглим брати участь у виборах єпископ Луцький і Волинський УПЦ МП Ніфонт (Солодуха). Він відмовив у благословенні на депутатство майже двом десяткам священників, які бажали пройти в місцеві ради. «Це йде врозріз із Конституцією, де говориться про виділення Церкви від держави. Кожен священник, коли приймає священний сан, приносить присягу не вступати в жодні політичні угруповання», — прямо заявив Ніфонт. Не менш принциповим виявився і митрополит Черкаський і Канівський Софроній (Дмитрук), якого включили в список Партії регіонів узагалі без його відома. Коли єпископ дізнався про факт свого внесення до списку від самого губернатора області Сергія Тулуба, він пояснив, що не бажав взагалі брати участі у виборах. При цьому митрополит Софроній посплав на свій негативний досвід участі у виборах. «Не хочу нехтувати своєю совістю», — зауважив ієрарх.

І якщо в УПЦ МП і УПЦ КП через перебування цих конфесій на передовій міжособної боротьби за душі та гроші парафіян спостерігається плюралізм думок щодо участі в політиці, то греко-католицькі священники України вже давно не мають права брати участі у виборах. Ще з 2006 року Синод єпископів УГКЦ ухвалив рішення заборонити священникам балотуватися в органи влади всіх рівнів. При цьому варто зауважити, що саме в греко-католицької церкви великий досвід захисту українства в австро-угорському парламенті.

Хто ж їм заборонить? У Росії священникам було заборонено балотуватися на виборні посади ще 1995 року. Зауважимо, зроблено це було в епоху підданої нині анафемі єльцинської демократії та всездозволеності. Можливо, патріарх Кирило і шкодує нині про це, але саме тому, що Кирило і так занадто амбітний і заполітизований, російський уряд не даватиме йому додаткових джерел впливу на

владу. До того ж допомоги священників як депутатів тамошня «Сдина Росія» і не потребує — в країні немає церковного розколу, і Церква є надійною опорою влади і без формальної участі в ній.

В Україні законодавчої заборони на участь священників у політиці немає. Ще недавно ми могли б пишатися таким фактом, розмірковуючи про більший рівень демократії в нашій країні. Тепер, коли демократія змінюється міцніючим «стабільним» морозом, політичну активність священників можуть потенційно вивести за межі закону. Звісно, це дещо зменшить можливості партії влади з додаткової обробки свого електорату, але зовсім не вирішальним чином. Адже агітаційна роль священників УПЦ МП при цьому залишилася б колишньою, зробившись аналогічною їхнім російським колегам. Одночасно таке рішення «зрізало» б і можливості проходження в органи влади священників опозиційних конфесій. Хоча і в тих залишилася б можливість агітації за національну ідею.

При цьому слід усвідомлювати, що ні «московські», ні «київські» священнослужителі не мають вирішального впливу на ухвалення політичних рішень навіть на місцевому рівні. Вони служать, швидше, для декору, виконуючи функції прикриття, будучи, швидше, символічними фігурами. Звісно, тіньові й темні питання напівлегального бізнесу на стику Церкви, криміналітету і політики існують, але це вже інша історія. Священникам для цього абсолютно не обов'язково бути у владі.

Використання ж Церкви як засобу пропаганди залишиться за нею назавжди. Практично неможливо, особливо в умовах нашої розколеної країни, увияти собі повну відстороненість священника, тим більше — представника білого духовництва, від мирських симпатій і пристрастей. Хто як не сільські батюшки завжди були близькі народу й виступали його лобістами? За ці роки, насичені виборами і революціями, дуже багато ієрархів і простих священнослужителів устигли чітко висловити свою позицію щодо політичного та ідеологічного курсу держави, а то й активно взяти участь у політиці. Від цього їм нікуди підписи. Тому тепер мало хто, як митрополит Софроній, готовий перекреслити своє політичне минуле, добровільно відмовившись від нечистої мирської метушні, що іменується виборами.

Враховуючи, що в країні є два великі патріархати, а також кілька дрібніших, але амбітних православних конфесій, ризикнемо передбачити: самими цими Церквами рішення про заборону священникам балотуватися в депутати буде видане не скоро. Зважившись на таку заборону, УПЦ МП або УПЦ КП в односторонньому порядку зроблять подарунок суперникам, який у пику конкурентам не відмовиться від подібної практики. Київський патріархат навряд чи піде на це першим — нині він перебуває не в кращому становищі, перспективи його існування взагалі нечіткі, й тому грати в благородство і відстороненість від мирських справ для нього — недовольно. Що ж до Московського патріархату в Україні, то й він навряд чи розродиться найближчими роками подібним указом. Патріарх Кирило розуміє роль священників у політичному процесі, тим більше — в стратегічній для «руського світу» Україні. В принципі, той же митрополит Агафангел корисний для побудови цього самого світу і без депутатського мандата, але якщо вже владика вирішив особисто просувати місцевий список правлячої партії, чом би не підтримати настільки благородний порив...

Отже, заборона на участь у політиці для священників двох головних українських конфесій ще довго вважатиметься справою їхнього внутрішнього вибору. В принципі, участь ця не є злочином або відходом від якихось християнських канонів. Вона сповна відповідає демократичній практиці безлічі країн світу, які зовсім не страждають клерикалізмом. Проте зайве заполітизування священників на виборах 2010 року стало очевидним. І якщо наступні вибори — парламентські — відбудуться вже 2012 року, тоді нам слід чекати ще більшого залучення священників у політику — адже перша битва за Верховну Раду епохи Януковича буде дуже жорсткою. І священнослужителі, можемо бути впевнені, знову «фрядами і колонами» вирушають підкорювати політичні висоти. Цього разу — в залі під куполом (День. – 15 жовтня).

СВЯЩЕНИКИ БАЛОТУЮТЬСЯ У ДЕПУТАТИ – ЗАХИСТ ЦЕРКВИ ЧИ ПОЛІТТЕХНОЛОГІЯ?

Українське духовенство балотується на місцевих виборах набагато активніше, аніж раніше, відзначають у Комітеті виборців України. Це свідчить про намагання політиків зіграти на авторитеті церкви серед виборців, вважають експерти. Самі ж священники запевняють, що йдуть до влади виключно для того, щоб відстоювати права церкви та вірян.

У Тернопільській області до місцевих рад балотуються понад 20 священників, у Вінницькій області – понад 30. Подібна ситуація спостерігається у більшості регіонів України, повідомляють у Релігійно-інформаційній службі. За її даними, найбільше депутатів дають Українські православні церкви Московського та Київського патріархатів.

До того, ж відзначають експерти, кандидати у рясах незрідка висуваються першими номерами у місцевих списках політичних партій. Найчастіше священники йдуть за списками Партії регіонів та ВО «Свобода». Причому кожне таке висування відбувається за згодою очільників церков – про це говорять представники всіх провідних українських конфесій.

Священник у владі: традиція і... табу. Щодо мети походу священників у політику позиції конфесій різняться. «Священники з різних причин йдуть до представницьких органів влади, – говорить голова синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (МП) протоієрей Георгій Коваленко. – Це вже певна традиція: один із митрополитів був народним депутатом. З іншого боку, це можливість свідчити про церкву і допомагати церковній промоді. Але це тимчасово, з часом священнослужителів у органах влади не буде».

Єпископ-помічник Київської єпархії Української греко-католицької церкви Йосиф Мілян заявив, що його конфесія відстоює абсолютно протилежну позицію. «Ми кажемо категорично: ні! Ми не йдемо до влади. Чому? Бо в такому разі церква не відповідатиме головному своєму завданню, і стане джерелом розбрату», – наголошує він.

Про це каже і професор Київської духовної академії УПЦ Київського патріархату Дмитро Степовик. Однак він уточнює, що священники можуть принести користь у місцевій владі, адже там вони так само захищатимуть інтереси парафіян.

«Ми не повинні аж до другого пришествия втручатися у політику. В Україні є законодавча норма про відділення церкви від держави, – пояснює професор. – Але це не відрубність: там, де місцеві органи влади роблять добрі справи для нашого українського народу, ми можемо брати участь у цьому».

Представники найбільших українських церков наголошують, що очільники конфесій ні в якому разі не дають дозволу священникам балотуватися на міських чи селищних голів, оскільки на їхню думку, ця посада зобов'язує витрачати увесь час на потреби територіальної громади і не дасть змогу виконувати душпастирські обов'язки.

Партії заікавлені брати до списків духовенство. Те, що сьогодні в Україні священники окремих конфесій вступають до партій й балотуються на виборах, не порушує принципу відділення церкви від держави, заявила тиждень тому заступник голови Адміністрації Президента Ганна Герман.

«Ми не можемо перешкоджати священникам вступати до партій. Йти на вибори. Вони не працюють в Адміністрації Президента, тому ми не можемо їм забороняти. Це справа їхнього сумління», – зауважила Герман.

Похід священників у владу на цьогорічних виборах став масовим явищем, зазначає Комітет виборців України. Але це крок, вигідний передовсім політикам, які втрачають довіру виборців, говорить заступник голови Комітету виборців Євген Радченко.

«Чим пояснюється зацікавленість політичних партій? Останні соціопитування показують, що церква є безумовним лідером довіри населення, незалежно від конфесії. Політики залучають духовних осіб, щоб підняти свої рейтинги», – зауважує заступник голови КВУ.

Експерт також наголошує, що такі сподівання політиків не виправдаються, якщо священники дбатимуть про інтереси вірян, а не займатимуться політикою, як окремі одіозні духовні особи. За словами Свєгена Радченка, похід представників церков у владу вже мав місце на початку 1990-х років, але це не змінило політичної ситуації у державі ні на гірше, ні на краще (Радіо Свобода.- 19 жовтня).

Мілан ЛЕЛІЧ

ВЫБОРЫ ПАХНУТ ЛАДАНОМ

Нынешняя избирательная кампания пройдет при активном участии в ней священнослужителей. Митрополит Одесский и Измаильский Агафангел возглавил список «регионалов» на выборах в Одесский облсовет, а епископ Винницкий и Брацлавский Онуфрий стал вторым номером в списке ВО «Свобода» в облсовет Винниччины. Кандидаты от «Батькивщины» в Ивано-Франковской и Николаевской областях клянутся на Библии «работать на благо Украины». А на Львовщине, по словам представителей Комитета избирателей Украины, партии развернули настоящую «охоту» на священников, чтобы включить их в свои списки.

В этом нет ничего удивительного – церковь традиционно является социальным институтом, которому украинцы доверяют больше всего: по данным соцопроса, проведенного компанией «TNS-Ukraine» в сентябре, церкви доверяют 68,2% респондентов (для сравнения – Верховной Раде доверяют чуть больше 20% опрошенных).

«На местных выборах священники в большей степени инкорпорированы в избирательную кампанию, чем на парламентских или президентских – в первую очередь потому, что многие из них сами будут баллотироваться в местные советы», - поясняет глава КИУ Александр Черненко. По словам эксперта, большее влияние церковный фактор может оказать на избирателей Западной Украины. «Традиционно жители Западной Украины более религиозны – поэтому там к словам священников люди будут больше прислушиваться. С другой стороны, на западе страны большим влиянием пользуется УГКЦ, а ее позиция состоит в невмешательстве в политическую жизнь и выборы», - считает Черненко.

По мнению директора Киевского института проблем управления им. Горшенкина Владимира Фесенко, преувеличивать влияние церкви на грядущие выборы все же не стоит. «Роль религиозного фактора, как и роль первого номера избирательного списка – один из распространенных мифов, не имеющий под собой основания. В своем выборе избиратель учитывает не столько религиозные, сколько более широкие социокультурные факторы, и собственно религиозный вопрос оттесняется на второй, если не на третий план», - говорит Фесенко. «Тем более что и так понятно, что прихожане Московского патриархата в массе своей будут поддерживать Партию регионов, а прихожане Киевского патриархата – различные национал-демократические силы», - добавляет политолог.

В отличие от предыдущих, парламентских и президентских, выборов, в ходе нынешней кампании глобальные вопросы – создание поместной церкви, объединение Киевского и Московского патриархатов и т.д. – основными политическими силами не озвучиваются. На этом фоне выделяется лишь недавнее выступление свежеспеченного лидера «Нашей Украины» Валентина Наливайченко, который реанимировал идеи своего партийного шефа Виктора Ющенко о создании поместной церкви. Но, по мнению опрошенных «Главредом» экспертов, ожидать предвыборных дискуссий на религиозную тематику на общеукраинском уровне не стоит.

«Заявления, подобные тому, которое сделал Наливайченко, вряд ли смогут повлиять на электоральные настроения в Украине. И выносить тему поместной церкви на общеукраинский уровень никто не станет. Гораздо большее значение будет иметь связь между конкретным священником и конкретной общиной на местном уровне. Особенное значение религиозный фактор будет иметь для относительно замкнутых общин – в первую очередь протестантских течений», - полагает Владимир Фесенко.

«Церковь не стоит рассматривать как машину по получению голосов, - подчеркивает президент Украинской ассоциации религиозной свободы Виктор Еленский, - ведь ни поддержка Русской православной церковью Геннадия Зюганова, ни поддержка Украинской православной церковью Московского патриархата Виктора Януковича в 2004-м не помогла им победить на президентских выборах. И сейчас поддержка со стороны священников вряд ли поможет кандидату от «Батькивщины» победить на выборах где-то в Донбассе».

По мнению Владимира Фесенко, скорее стоит говорить о том, что священники используют политиков в своих целях, чем наоборот. «Сами священники очень заинтересованы становиться депутатами местных советов, что даст им возможность лоббировать интересы своих приходов. Тем более что вопросы выделения земли как раз и находятся в компетенции местных властей, а земельный вопрос для церкви традиционно очень важен», - говорит политолог.

«Участие церквей в выборах может привести к обострению внутрицерковных противоречий, к эскалации церковных конфликтов уже на политической почве», - предостерегает Владимир Фесенко. «Церковь не может не принимать участия в политической жизни, - считает Виктор Еленский, - однако она должна обращать внимание на важные для общества темы – имущественное расслоение граждан, приватизацию и т.д., а не агитировать за или против конкретных политиков». (Главправо.- 4 октября).

Глиб КОВАЛЕНКО

КИЇВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ НА ПОРОЗІ НОВОГО ЕТАПУ ВЛАСНОГО РОЗВИТКУ

22 жовтня УПЦ КП відзначає 15-ліття патріаршества владика Філарета, якого вірний друг професор мистецтвознавства Дмитро Степовик назвав «народним патріархом». Між тим, вся політика Патріарха Філарета була спрямована на досягнення становища «державного патріарха». Роками керівництво Київського Патріархату чекало на «свою владу», яка зробить УПЦ КП державною Церквою. Патріарх Філарет та професор Степовик використовували кожен нагоду, щоб проповідувати державним мужам про приклад імператора Костянтина і князя Володимира, розповідали, що для православної традиції природно, коли держава визначає, яка в ній має бути Церква. Іншого шляху для утвердження УПЦ КП нібито і не було.

Але між тим, Церква росла і розбудовувалась особисто Патріархом Філаретом та українським народом. Адже всі політики виявилися ненадійними союзниками. Жодний із них не став ні Костянтином, ні Володимиром: Державної Церкви із УПЦ КП не створив. Навіть нічого для утвердження УПЦ КП в якості привілейованої Церкви не зробив. А от народ став надійною опорою для УПЦ КП. При чому переважно та частина українського народу, яка є освіченою, яка є тією інтелігенцією, що ній не стане передовим класом в суспільстві, а поділяє загальну сумну долю свого народу – бути утискованим у своїй державі. Всі месенати УПЦ КП походять із цієї самої інтелігенції, із убогого самого народу. Політики ж запобігають перед іншою Церквою.

Сьогоднішня влада мимоволі забрала в УПЦ КП останню надію на силу української держави. Вже звично придивляються із позиції слабкої Церкви керівники УПЦ КП до знаків уваги із боку влади, радується як діти кожному привітанням, кожному слову із боку можновладців. Але все більш очевидною стає істина: не тут шлях спасіння. Не тут шлях розквіту.

Щоб до кінця усвідомити власне майбутнє і почати новий етап розвитку, необхідно прийняти до уваги азбучну істину із підручника політології. Політичне суспільство складається із двох реальностей: держави та громадянського суспільства. Тобто із керівного апарату влади та об'єднаного в найрізноманітніший спосіб народу. І саме громадянське суспільство – це єдина опора УПЦ КП, єдиний адвокат і захисник цієї Церкви. Навіть Путін та Патріарх Кирил не обмежуються впливом на суспільство через державні канали. Підтримка громадянського суспільства, нехай і штучно організованого – ось на що вони також розраховують. І для забезпечення цієї підтримки намагаються активно впливати на громадянське суспільство. Навіть, якби одного чудового ранку УПЦ КП стала «державною церквою» за допомогою держави вона б ніяк не покращила власного становища. Тому що сьогодні обов'язково необхідна підтримка громадянського суспільства. А забезпечується ця підтримка виключно тим, що Церква має цікаві для суспільства ідеї, систематично їх популяризує, дає власні версії відповідей на питання, які хвилюють народ.

У центральному апараті Московської патріархії близько 400 людей за великі гроші професійно зайняті інформаційною та піарною роботою, спрямованою на завоювання симпатій громадської думки як в Росії, так і в інших країнах. В центральному апараті УПЦ КП таких людей четверо. Чи можливе за таких умов взагалі виживання УПЦ КП і тим більше її розвиток? В сучасному світі нічого не буває за інерцією. Кожні п'ять років суспільство змінюється, нові умови вимагають нових методів та засобів роботи. Якщо сьогодні не почати нову сторінку та кожен день не завойовувати симпатії народу, одного ранку УПЦ КП може опинитися «біля розбитого корита». Її вірні стануть маргіналами в українському суспільстві, або емігрують за кордон – тоді збудеться мрія Василя Анісімова — давнього «друга» Патріарха Філарета.

Світ перестав бути стабільним. Майбутнє буде лише у того, кого підтримує громадянське суспільство. Для завоювання симпатій цього суспільства необхідно кожен день пропонувати йому власні ідеї, цінності, власний шлях розвитку. Необхідно щоденно показувати себе адвокатом інтересів народу перед обличчям держави. Чому це можливо? Тому що сама релігія – це не лише впевненість в існуванні Надприродного Начала. Але і віра в те, що Це Надприродне Начало є джерелом і мірилом добра. Що різниця між добром і злом – це реальність, а не ілюзія чи фантазія. Релігія покликана утверджувати добро та справедливість в суспільстві як цілому. Якщо релігія перестала бути адвокатом добра і справедливості – вона перестала бути релігією. Стає народним звичаєм.

Донести власну правду до народу, схилити на бік правди спершу народ, а потім і владу – все це вже неможливо зробити зусиллями лише Патріарха і його нечисленних помічників. При всій авторитетності Патріарха, при всій увазі ЗМІ до його мудрих інтерв'ю, «народним патріархом» для українців може стати в недалекому майбутньому зовсім інша особа. Виключно завдяки впливу власного потужного інформаційного ресурсу. Тут традиційно кількість може перемагати якість. Щоб залишитися «народним патріархом», стати таким для всього українського народу, необхідно зовсім інакше підійти до інформаційної роботи в УПЦ КП. Необхідно розбудувати власну систему донесення ідей до громадянського суспільства, а не розраховувати на чужу підтримку. Необхідно орієнтуватися навіть не на професійну роботу УПЦ (МП) із її телеканалом та численними ЗМІ. Необхідно усвідомлювати, що вся суперпрофесійна команда із Московської Патріархії працює на те, щоб «народним патріархом» в Україні стала людина із Москви. І щоб український церковно-інформаційний Давид переміг пропагандистського Голяфа, необхідно щоб цей Давид таки був, і щоб у нього була праця. Прока що ж ми бачимо Голяфа, але майбутній Давид дуже нагадує одного карлика: прекрасного, професійного, але дуже-дуже маленького.

Отже, завершується перше 15-річчя Патріарха Філарета. Майбутнє сьогодні залежить не лише від Бога. Новий етап розвитку УПЦ КП може стати епохою розквіту і завоювання симпатій громадянського суспільства. В аналогічних умовах, без підтримки держави, Митрополит Андрей Шептицький зміг виховати народ, створивши із нього націю. Націю, яка пронесла свідому віру не лише через підлілля та ліси, але і через весь радянський час. Чи зможе вирішити аналогічне завдання Патріарх Філарет? Чи усвідомлює він власну історичну задачу, яка поставила сьогодні? Побачимо в найближчому майбутньому. В усякому разі, у нього дійсно є великий шанс увійти в історію «народним патріархом».

РІСУ, 22 жовтня 2010

Сергей ШТЕЙНИКОВ

САМОСТОЯТЕЛЬНОСТЬ — ЕСТЕСТВЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ЦЕРКВИ В УКРАИНЕ?

27 октября исполняется двадцать лет со дня издания покойным Патриархом Московским и всея Руси Алексием II грамоты о даровании Украинской Православной Церкви (УПЦ) самостоятельности в управлении. Хотя эта дата вряд ли станет поводом для каких-то масштабных церковных торжеств, все же не обратит ли на нее внимание руководство УПЦ не могло. 18 октября митрополит Владимир (Сабодан) выступил с программным докладом, в котором предложил свою интерпретацию событий 1990 года и проблемы канонического статуса УПЦ в целом.

Доклад митрополита Владимира стал определенным ответом на те дискуссии, которые в последнее время ведутся как в самой УПЦ, так и в украинском обществе. С момента избрания на патриарший престол в Москве Патриарха Кирилла можно наблюдать явное стремление церковно-административного центра в Москве вернуть в свои руки жесткий контроль над УПЦ. Визиты Кирилла в Украину в 2009 и 2010 годах стали знаковыми. Отныне «украинский фронт» — приоритетное направление деятельности Московского Патриарха. Все чаще раздаются голоса о фактическом конце самоуправления УПЦ. В этом контексте дарование Украинской Церкви автономии, состоявшееся в 1990 году, теперь многие склонны интерпретировать лишь как плод временного политического расклада в распадавшемся тогда Советском Союзе. Поэтому и некоторая часть епископата УПЦ, и тем более консервативные церковные круги в Москве уже почти открыто озвучивают идею необходимости пересмотра канонического статуса Украинской Церкви. Именно в ситуации столь непростого силового напряжения митрополит Владимир озвучил идеи, которые вносят заметные коррективы в «идейную платформу» УПЦ.

Во-первых, в докладе последовательно проводится мысль о том, что самоуправление Православной Церкви на территории Украины — это вовсе не изобретение 1990 года и вовсе не плод амбиций тогдашнего Киевского митрополита Филарета (Денисенко). Бьть может, **впервые в официальных выступлениях митрополита Владимира прозвучала мысль о том, что Киевская митрополия в течение своей тысячелетней истории почти всегда «пользовалась правом широкого самоуправления».** С достаточной убедительностью глава УПЦ показал, что и в домонгольский, и в польско-литовский период своей истории Киевская митрополия, хотя и входила в состав Константинопольского патриархата, все же по факту была автономным округом, внутренние дела которого всегда решались без согласования с Константинополем.

Своего самоуправления митрополия лишилась лишь в начале XVIII века после вхождения в состав Московского Патриархата. В докладе об этом сказано достаточно ясно. При этом митрополит

Владимир по понятным причинам избегает антимосковского пафоса. Упразднение Петром I древних прав Киевской митрополии глава УПЦ вписывает в общий контекст церковной политики императора. Ведь и Русская Церковь при Петре лишилась патриаршей формы правления и была полностью подчинена светской власти.

Еще один любопытный аспект доклада — это **интерпретация событий 1917-1918 годов**. Сегодня в церковных кругах как в Украине, так и в России не любят вспоминать решения, принятые в те годы на церковных соборах в Москве и в Киеве. Лишь узкий круг специалистов помнит, что в 1918 году Православная Церковь в пределах Украины получила права автономии, которые, увы, не были реализованы в полной мере. Митрополит Владимир вновь напомнил об этих событиях, вписав их в общий контекст древней традиции автономного существования Киевской митрополии.

На таком историческом фоне и документы 1990 года перестают выглядеть «лишь как плод политической конъюнктуры» и превращаются в одно из логических звеньев в историческом пути православия в Украине. Таким образом, митрополит Владимир озвучил достаточно важную идею: **самостоятельность — естественное состояние Церкви в Украине**.

В то же время представленный в докладе краткий обзор исторического пути православия в Украине ясно свидетельствует и о том, что **перемены в каноническом статусе Киевской митрополии всегда были обусловлены переменами в политической жизни региона**. Внесение корректив в процедуру избрания и назначения Киевских митрополитов, а также сужение или расширение их прав всегда было неизбежным следствием ослабления одних и усиления других государств. Вхождение украинских земель в состав Литвы, а затем Польши влекло за собой вмешательство польско-литовских политических элит в церковную жизнь. А постепенное упразднение свобод украинской казацкой старшины после вхождения Украины в состав Московского царства привело и к упразднению древних прав Киевской митрополии. Тут сам собой напрашивается вывод: **нынешнее переформатирование политических отношений между Россией и Украиной не может не повлечь за собой изменения формата отношений между УПЦ и Московской Патриархией**.

Впрочем, Предстоятель УПЦ достаточно ясно обозначил свою принципиальную позицию: оснований для пересмотра документов 1990 года нет. Они являются не только фундаментом современного положения УПЦ, но и стали «неотъемлемой частью действующего законодательства Русской Православной Церкви». Вписав самоуправление возглавляемой им Церкви в широкую историческую перспективу, митрополит Владимир дал понять, что, с одной стороны, УПЦ сегодня не стремится к полной независимости (автокефалии), но, с другой стороны, и отказываться от своих прав тоже не собирается. (Релігія в Україні. — 21 жовтня).

НОВІ КНИГИ БІБЛІОТЕКИ РЕЛІГІЗНАВЦЯ

Тарас Б.Дзюбанський. Почитання апостола Петра у Ватикані: від простої могили до найвеличнішої базиліки у світі. - К.: Дух і літера, 2010. – 112 с. з іл. Мова укр. – Обкл. м'яка – Форм. 60x84/16 – ISBN 978-966-378-153-2. У книзі розповідається про те, як розвивався культ святого апостола Петра у Ватикані. Віддавши своє життя за Христову віру, ап.Петро став справжнім мучеником та подвижником. За двохтисячолітню історію існування Церкви Христової місце захоронення апостола Петра у Ватикані стало незаперечним місцем-каменем, на якому височіє найвеличніший храм християнства - базиліка святого Петра.

Шумило Сергій. Князь Оскольд и христианизация Руси. - К.: Дух і літера, 2010. – 117 с. Мова рос. – Обкл. м'яка – Форм. 84x108/32 – ISBN 978-966-378-155-6. Книгу присвячено питанням початкової християнізації Київської Русі в IX столітті. Спираючись на різноманітні історичні свідчення, автор досліджує факти прийняття християнства князем Осколдом Київським після походу на Константинополь у 860 році, а також його мученицької смерті у 882 році від рук язичників, що очолювалися Олегом. В книзі подано висловлювання відомих істориків та ієрархів Російської Церкви про перше Осколдове Хрещення Русі, а також на основі архівних матеріалів зібрано факти почитання князя-мученика Осколда-Миколая дореволюційні часи. У 2010 році сповнюється 1150 років від початку християнізації Русі при князі Осколді Київському. В зв'язку з цим автор закликає читачів шанувати пам'ять першого київського князя-християнина, мученика за віру Христову, чий подвиг ліг в основу більш ніж тисячолітньої історії християнства на Русі.

Паскаль Блез. Думки. - Пер. з фр. Перепада А., Хома О. - К.: Дух і літера, 2009. – 704 с. Мова укр. – Обкл. тверда – Форм. 60x84/16 – ISBN 966-7888-93-2. Паскалеві «Думки», мають дивовижну долю. Попри виразну незавершеність, вони незмінно привертють інтерес не лише дослідників, але й, передовсім широкої публіки. Секрет успіху – в дивовижному поєднанні витонченої логічної аргументації з яскравою образністю і літературною силою. Не встигнувши написати переконливу і загальнодоступну Апологію релігії, автор спромігся відкрити шлях до зацікавленого діалогу через парадоксальне підваження засад буденного досвіду, доступного всім і кожному. Досвіду цілком сучасного, адже Паскаль у XVII столітті намагався зарадити духовній кризі, що набула виразності лише нині. Видання розраховане на фахівців з філософії, літературознавства, теології та релігієзнавства, культурології, аспірантів, студентів, а також на всіх читачів, яких цікавлять «вічні» питання і духовна криза сучасності.

Пелікан Ярослав. Виправдання традиції. - К.: Дух і літера. 2010. – 128. Пер. з англ./ мова укр. – обкл. м'яка. – форм. 70x100/32. – ISBN 978-966-378-151-8. «Традиція є живою вірою мертвих, традиціоналізм є мертвою вірою живих», – з таким гаслом виступає Ярослав Пелікан у книзі «Виправдання традиції», своєрідному маніфесті напряму «історія традиції», потужний розвиток якого завдячує, не в останню чергу, генію цього безсумнівного лідера сучасної американської гуманітаристики. У запропонованому циклі лекцій автор стисло формулює спостереження, розгорнуті ним у низці монументальних праць – п'ятитомній «Християнській традиції», дослідженнях «Ісус крізь віки», «Кому належить Біблія? Історія Писань крізь віки» та в уже знайомій українському читачеві книзі «Ідея Університету. Переосмислення».

РЕЛІГІЙНИЙ АТЛАС УКРАЇНИ*

БУКОВИНА РЕЛІГІЙНА: історія, сьогодення, трансформаційні зміни**

Релігійна мережа Буковини порівняно з іншими регіонами країни характеризується специфікою розвитку та своїм інституційними формами. Це пов'язано як із географією її розташування (перетинекономічних, політичних, національних та релігійних впливів), так і з культурно-історичними традиціями. Сучасні релігійні громади області не ізольовані від багатогранного впливу зовнішнього світу, процеси, що в них відбуваються, типові для конфесій України в цілому. Релігійна карта Буковини - це українська релігійна модель в міні вимірі.

Певною специфічною рисою релігійного середовища краю є те, що, будучи найменшою за територією в Україні (8,1 тис. кв. км., або 1,3% від її площі) і чисельністю населення - 903,5 тис. осіб (76 національностей) в 417 населених пунктах, вона, при кількості 1116 релігійних організацій (1076 громад) 25 релігійних напрямків на початок року, посідає 8-ме місце за кількістю їх і друге (після Закарпаття) за густотою релігійних організацій (2,68 на один населений пункт) [3, с. 255]. Важливим соціологічним показником, що відображає специфіку релігійного середовища краю є його висока релігійність - біля 660 тис. осіб. 73% від загальної кількості населення при соціологічному опитуванні відносять себе до якоїсь конфесії. Майже третя частина з них (240 тис.) - пенсіонери.

Якщо прослідкувати динаміку зміни релігійної мережі в її кількісному вимірі порівняно з 2000р., то вона висока. За 10 років загальна кількість релігійних організацій збільшилася на 117 одиниць або на 10%. Щоб відобразити трансформаційні зміни мережі нагадаємо, що в 1991р. (це б то на початок незалежності України) в Чернівецькій області було 422 зареєстрованих громади і 179 незареєстрованих; в 1992р. відповідно - 676 (50); 1995р. - 751 (35); 1998р. - 838 (21); 2000р. - 908 (116); 2008р. - 1089 (135); 2010р. 1076 (132) [Див.: 4, с. 85; 5, с. 120]. Спираючись на ці дані, ми можемо говорити про такі тенденції: 1) Щорічне зростання складає 20-40 релігійних організацій. 2) В регіоні спостерігається постійне хитання кількості незареєстрованих громад. Кількість їх в останні роки зростає, що говорить про серйозні трансформаційні зміни інституційного характеру - процеси автономізації, сепаратизації та ін.

Демократизація всіх сфер суспільного життя, створення нових можливостей для свободи релігії дозволили значно покращити матеріальну базу культурної практики церков. Якщо в 1991 р. вони мали 505 культових споруд, в 2003р. - 837, то в 2010р. - вже 912 будівель. Таким чином, у порівнянні з 1991р. цей показник збільшився на 407 одиниць, або на 44,6% [4, с. 85; 5, с. 121]. Парадигмальною

* В кожному новому числі часопису рубрика «Релігійний атлас України» надається авторам з кожної області України з коротким описанням ними історії релігійного життя регіону, поданням інформації про його сучасну конфесійно-церковну карту.

** Автор матеріалу - голова обласного осередку УАР, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича докт. філос. наук, професор Докаш В.І.

тенденцією роботи в цьому напрямку є орієнтація керівництва релігійних організацій на повне забезпечення культовими спорудами. Самостійно тільки церквами в 1992-2009рр. побудовано 361 культову споруду. Забезпечення ними складає сьогодні 81% (по Україні - біля 70%) [4, с. 48].

Найвищий відсоток забезпеченості храмами має УПЦ МП (98%). В УПЦ КП його лише 56%; УГКЦ - 65,2%, РКЦ - 72,7%. Дещо краща ситуація із забезпеченістю молитовними спорудами в протестантських конфесіях: АСД - 100%, ХВСП - 90%, церкви СХБ - 73,9%. Свідки Єгови забезпечені на 56%.

Змінився за роки незалежності й кадровий склад релігійних організацій. Якщо в 2003р. їх обслуговувало 410 священників, то сьогодні ця цифра складає аж 1825 (зростання - 1415 осіб або 77,5%) [5, с. 121]. Характерним для кадрової політики церков є ставка на підвищення освітнього рівня духовенства. Серед останнього сьогодні 40% осіб з вищою і середньою спеціальною світською освітою. Варто зазначити, що якщо в Україні забезпеченість громад кадрами священнослужителів складає 90%, то на Буковині (для порівняння) лише 58,9%. Стагичними залишаються (за кількісними показниками) статусні ролі регіональних церков. Більшість серед них складають православні течії (УПЦ МП, УПЦ КП) - 567 громад (52,6% від загальної кількості). По Україні він складає 50,8%. У порівнянні з 2000 роком релігійна мережа православ'я в регіоні збільшилася на 73 одиниці або на 15,3% (зростання в УПЦ МП склало 9,1%, в УПЦ КП - 7,6%) [4, с. 85]. Цей релігійний напрям є домінуючим за авторитетом та рівнем впливу серед населення. При домінуючій позиції по кількості громад, православ'я, як не дивно, має невеликий відсоток кількості священнослужителів - 560, що складає 30,7% від загальної кількості в релігійному середовищі регіону. Слабо розвинена в православній мережі й інфраструктура недільних шкіл, яких лише 58 (40 в УПЦ МП та 18 в УПЦ КП), що складає 14% від загальної кількості (414) такого типу шкіл і свідчить про незначну роботу священнослужителів конфесій із парафіянами в позабогослужбовий час. Нагадаємо, що в 2000р. тільки в УПЦ МП була 101 недільна школа. А ось в 2003 р. їх було вже тільки 35, що таким чином свідчить про руйнацію цієї сфери репродукції конфесії. Підправити свою ситуацію вона прагне антиконституційним шляхом через введення в школах протагваного ними предмету з християнської етики [5, с. 122].

Для православного середовища краю характерною є двовекторна напруга: з одного боку, протистояння між УПЦ МП та УПЦ КП, а з іншого - конфронтація між двома єпархіями УПЦ КП. В цьому напрямку практично відсутній розвиток мережі: за 2009р., зареєстровано лише 2 громади (в 2007р. - 5). Динамічні процеси відбуваються в протестантському середовищі, яке представлене 13 напрямками. Воно має 446 (40%) зареєстрованих та 117 незареєстрованих громад. Провідні протестантські деномінації - СХБ, ХВС та АСД мають необхідні управлінські структури, 7 навч. духовних закладів. При громадах працюють 310 недільних та суботніх шкіл. У порівнянні з 2000 р. (було 302 громади) кількість їх збільшилася на 144 (32,2%), а відносно 1991р. (було 188) - на 258 (57,8%). Динаміка зростання кількості протестантських громад, як бачимо, у два рази вища, ніж у православ'я. Якщо організація Свідків Єгови в 1991р. мала лише 13 незареєстрованих громад, в 2000р. - 20 зареєстрованих, то сьогодні їх уже 25. Це 100% зростання, що говорить про позитивне відношення єговістів до держави, чого не було раніше, оскільки Церква орієнтується на есхатологічну перспективу. Щоправда, в деномінації ще є біля 10 громад, які діють без реєстрації.

Новим явищем для протестантського середовища можна вважати неореформізм, до якого можна віднести харизматичний напрям. Не особливо відрізняючись від класичних п'ятидесятників (окрім акценту на глосолалії та формах роботи, близьких до неорелігійних), вони являють собою інституційну форму, яку в душі нових реалій хоче представити євангелізм. Це свідчить про те, що реформаційний рух є важливою формою оновлення релігійного середовища.

Висока динаміка розвитку протестантського середовища характеризується рядом факторів. По-перше, це висока церковна дисципліна в громадах та їх активна соціальна позиція, спрямована на популяризацію духовності, моральності та здорового способу життя. Це й високий розвиток міжнародної співпраці, серйозна робота з кадрами. Серед факторів, що заважають більш

інтенсивному розвитку протестантського руху в краї, є відцентрові сили, що спричиняють поділ громад, виникнення автономних церков. Це характерно як для баптизму, адвентизму, так і п'ятидесятництва.

Не отримав помітного розвитку в регіоні католицизм (52 громади), який включає 2 напрямки: римо- та греко-католицизм (РКЦ–29 громад, УГКЦ–23 громади). Порівняно з 1991р. цей напрямок збільшився на 38 одиниць (73%), щодо 2000р. зростання складало лише 9 громад (17,3%). Щоправда, достатньо потужна динаміка спостерігається в середовищі Української греко-католицької церкви, яка на початках незалежності України мала в регіоні лише 2 організаційні одиниці. Динаміка зростання за роки незалежності, таким чином, склала в УГКЦ 21 громаду або 86,9% [3, с. 85; 7, с. 136].

В умовах демократизації та суспільних трансформацій отримав новий розвиток іудейський культ. Якщо в 1991р. в області було лише 2 незареєстрованих його громади, то в 2000р. уже було 8 зареєстрованих та 1 діяльно зареєстровано. Щоправда, за 10 останніх років його мережа була законсервована і сьогодні включає 9 громад трьох напрямків, які обслуговують 6 служителів. Іудейському культу притаманні ті ж самі тенденції реформування, а саме – внутріконфесійні протиріччя, що й іншим релігійним інституціям України.

При всіх прогнозах бурного розвитку неорелігій як в Україні, так і в регіоні, вони не зреалізувалися. Скоріше всього тут мова може йти про стійкість традиції та складність прийняття інокультури. Процес інкультурації, таким чином, в регіоні не отримав позитивного розвитку.

Трансформаційні зміни відбулися і в сфері, яка займається репродукцією релігійності. Якщо в 2003р. в регіоні, наприклад, було лише 387 недільних та суботніх шкіл, то сьогодні їх – 414. З 6-ти до 10-ти за 10 років збільшилася кількість навчальних закладів; з 2-х до 7-ми - періодичних видань.

Сьогодні в області функціонує 414 суботніх та недільних шкіл, пунктів катехизації, 10 духовних навчальних закладів, зокрема богословське відділення при філософсько-теологічному факультеті Чернівецького національного університету (філія Київської богословської академії УПЦ КП), на якому навчається 78 студентів з Чернівецької, Івано-Франківської, Тернопільської, Рівненської, Вінницької та інших областей; Православний Богословський інститут УПЦ МП; чотири заклади євангельських християн-баптистів (ЄХБ): теологічний Біблійний інститут, і заочний Біблійний інститут “Служіння наставленням”; Чернівецький Біблійний інститут, Чернівецький регіональний Біблійний коледж при ЄХБ; Біблійна семінарія християн віри євангельської п'ятидесятників (ХВЄП); Чернівецький інститут християнського лідерства „Досягаючи світ” при об'єднанні Української Церкви Повного Євангелія; Буковинський заочний інститут при обласному об'єднанні АСД. Вони дають вищу та середню духовну освіту, готують бакалаврів теології, пресвітерів, дияконів, викладачів недільних шкіл та проводять перепідготовку кадрів служителів культу.

Якщо на Україні в 80-ті роки м.ст. функціонувало 8 монастирів, то нині лише в Чернівецькій області діє 15 чоловічих і жіночих монастирів, в яких налічується 334 особи ченців і черниць.

Важливим трансформаційним чинником життя релігійного середовища краю є соціально значуща діяльність конфесійних співтовариств. Вона включає ряд напрямків: соціальна підтримка малозабезпечених; допомога будинкам перестарілих та інтернатам, громадським організаціям, інвалідам, медичним закладам, облаштування пунктів безкоштовного харчування нужденних, організація літнього відпочинку дітей із малозабезпечених сімей.

Щоб зрозуміти сучасний стан релігійного середовища Буковини та специфіки функціонування мережі слід звернутися до історії його формування.

Буковинський регіон із давніх-давен мав свої специфічні риси, які робили його цікавим для дослідників. За кількістю конфесій Буковина, свого часу анексована Австрією, посідала перше місце серед 17 австрійських провінцій. Однією з цікавих і повчальних особливостей краю є те, що в історичному розвізі тут не зафіксовано якихось гострих міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, в які були би втягнуті значні маси населення і які б призвели до сутичок і кровопролиття, як це мало місце в Галичині між українцями і поляками. Важливим примирювальним фактором тут виступала приналежність двох найбільш чисельних національностей краю – українців і румунів – до єдиного православного віросповідання. Різноманітні та різноконфесійні мешканці Буковини протягом багатьох років навчилися будувати свої відносини в основному толерантно, з'ясувати спірні питання мирним шляхом. До того ж, духовні керівники різних конфесій, як правило, не закликали віруючих до розпалювання міжрелігійної неприємності. А на початку XX століття три верховних глави різних конфесій Буковини, що мали свої резиденції в Чернівцях (православний митрополит Ретта, католицький прелат Шмідт, головний рабин д-р Розенфельд) дружньо ставилися один до одного, уклали навіть особисту угоду під символічною назвою “Листок коношини” (“трилистик”) про доброзичливі відносини, подаючи тим самим добрий приклад міжнаціональної толерантності та віротерпимості.

Найважливішою складовою релігійного життя краю завжди було **православ'я**. Традиційно православна церква була найбільшою і наймогутнішою релігійною організацією Буковини. Її релігійні громади на Буковині входили до складу Руської (Київської) митрополії з часу введення християнства на Русі і до розпаду Давньоруської держави. В XII–XIII ст. православна церква знаходилась в структурі Галицької єпархії і митрополії. В часи входження Північної Буковини до складу Молдови (XIV–XVIII ст. ст.) буковинська єпархія підпорядковувалася Молдовлахійській митрополії, центр якої знаходився в м. Яси (Північна Буковина). В цей час в краї нараховувалось 239 приходських церков і 30 монастирів, а православна церква була найбільшим землевласником.

На початку XV ст., коли Буковина була приєднана до Молдавії, воєвода Олександр Добрий, а за ним і інші воєводи почали серйозно займатися справами православної церкви. Для того, щоб закласти духовний камінь підкорення краю, воєводою О.Добрим засновується митрополія у м. Сучаві, єпископія у Радівцях, перші монастирі на Буковині (найстаріший з них - Молдовія 1401 р.). В подальшому Стефан Великий, продовжуючи політику зміцнення церкви, засновує монастирі Путна, Петрауць, Іллії, Воронець [9, с. 6].

До приєднання Буковини Австрією у 1775 р. тут налічувалося 28 монастирів (за іншими джерелами 31 монастир і 13 скитів) і 239 парафіяльних церков. Монастирі володіли 267 великими маєтками з родючими землями. Так, наприклад, чоловічому монастиреві Путна належало 59 маєтків, монастирю Молдовія – 54, монастирю Сучави – 25, монастирям Драгомірні і Гумора – по 19, монастирю Солека – 15. Входження Буковини в структуру Австрії внесло зміни у справи церковного управління: за розпорядженням австрійського уряду в 1784 р. єпископську кафедру з Радівців було перенесено в м. Чернівці, а з 1873 р. на її базі створено Буковинську митрополію. Тим самим переривався канонічний зв'язок буковинської церкви з Молдовлахійською митрополією, а місцеві ієрархи стали користуватися правами автокефальних митрополитів, хоча з 1783 р. вони формально у догматичних і ритуальних справах залежали від митрополита Карловацького. На той час на території Австро-Угорщини було три автокефалії: Буковинсько-Далматська, Карловацька і Германштатська. Певний час посада єпископа була виборною, однак єпископ Дезитей Херескул (1750–1758) був останнім з обраних, усі наступні церковні ієрархи призначалися австрійським імператором [9, с. 7–9].

29 квітня 1786 р. „Духовний регламент”, підписаний австрійським імператором Йосифом II, оголосив про створення „Релігійного фонду” (проіснував до 1940 р.), куди ввійшли 260 монастирських маєтків та 7, що належали радівецькому архієрею. Це був величезний економічний комплекс, куди входила монастирська маєтність, лісні масиви, корисні копалини. На початку 90-х

років XIX ст. фонд оцінювався у 800 тис. форинтів і був представлений у всіх сферах економічного життя краю [9, с. 13]. В останнє десятиріччя свого існування „Релігійний фонд” володів 8307 га орної землі, 231648 га лісу, 5 курортами, 26 заводами і фабриками, 248 будівлями, 194 км. залізниці, 179 маєтками, 38 озерами. В 1939 р. все майно його оцінювалося приблизно у 2 млрд. лей. Характерно, що навіть уряд Австрії брав позику у релігійного фонду, яка в 1866р., наприклад, складала 312500 форинтів.

Символом багатства православної церкви Буковини стала найвеличніша з будов краю – резиденція буковинських митрополитів в Чернівцях, будівництво якої коштувало 2 млн. форинтів. В будівлі нині розміщено низку факультетів Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Імператорським декретом від 23 січня 1873 р. буковинська єпископія була піднесена до ступеня митрополії. З цього часу самостійність у церковному управлінні православних стає повною. Навіть після приєднання у 1918 р. до Румунії митрополія Буковини залишається вищим церковним органом [9, с. 10]. Згідно статистичних даних, наприкінці XVIII ст. на Буковині було 415 священників, 86 дяків, 466 монахів і 88 монашок, які обслуговували 67 тис. православного населення [9, с. 18–19].

Центром богословської освіти краю був заснований в 1875 р. теологічний факультет Чернівецького університету, де функціонували кафедри з вивчення Біблії і тлумачення Старого Заповіту, морального богослов'я, догматики, греко-православного церковного права, практичного богослов'я, східних мов, церковнослов'янської мови та літератури. Факультет швидко набув значення провідного центру підготовки православних богословів у Південно-Східній Європі, ставши зразком для заснування аналогічних факультетів у Бухаресті, Белграді, Софії. Його випускники – визначні теологи та церковні діячі, викладачі і завідувачі кафедр у вузах, єпископи, настоятелі монастирів (Р.Йосич, Л.Міркович, Є.Попович, М.Стойков, Н.Котлярчук) [2, с. 227–228].

Після зайняття Північної Буковини Румунією (1918 р.) Буковинська православна церква разом з її різномовними парафіями увійшла до складу автокефальної Румунської православної церкви як Митрополія Буковини. Офіційна назва „Митрополія Буковини” була закріплена законом і статутом „Про організацію Румунської православної церкви” від 6 травня 1925 р. Справами митрополії керували митрополит та єпархіальна рада. У 1919 – 1940 рр. буковинська митрополія складалась із 10-ти церковних округів – протоєрейств, 5-ть з яких знаходились на території Чернівецької області. На 1937 р. в митрополії налічувалось 12 монастирів, 411 громад, в т.ч. 299 приходських, а також теологічний факультет університету і духовна семінарія. Як і в попередні роки, найбільшим власником в цей період був православний фонд, маєтність якого в 1913 р. оцінювалась у 2 млрд. лей. Зауважимо, що у 1925 р. управління фондом було передане єпархіальній раді буковинської митрополії, тобто митрополиту. Православна церква і її релігійний фонд володіли пакетом фондацийних акцій приміських залізниць Буковини (в 1918–1935 рр. – 3% або 40млн. лей), а також 26 промисловими підприємствами, заводами і фабриками. Лише вклади Православного релігійного фонду у 1934–1935 рр. в банках складала 14 млн. лей, а через чотири роки вже 336 млн. лей. Зазначимо, що у 1939 р., наприклад, в церковних маєтках і підприємствах працювало десь 70 % населення краю.

Великі матеріальні можливості церкви позитивно впливали і на розвиток її мережі. На 20-30 рр. XX ст. припадає висока динаміка її розвитку. Порівняно з 1918 р., наприклад, число приходських церков збільшилась із 352 до 411, число монастирів зросло в три рази, чисельність приходських священників досягла 416. На ці часи можна віднести і підняття статусу православних священників до рангу державних чиновників. Характерно, що тільки у 1928 р. на потреби церкви і духовенства держава виділила 1295 тис. лей.

Митрополія Буковини була ліквідована 28 червня 1940 р. у зв'язку із приходом у регіон Червоної Армії та приєднанням до Радянської України. Відновлена вона була в часи німецької окупації і ліквідована вдруге вже в березні 1944 р.[9, с. 27].У березні 1944 р. після звільнення краю

Червоною Армією була створена Чернівецька єпархія Українського екзархату Російської православної церкви. Процеси, пов'язані з розпадом СРСР і демократизацією церковно-державних відносин, призвели до зростання напруженості в православному релігійному середовищі, що відзеркало політичні пристрасті в суспільстві. З 1997 р. у результаті конфлікту між священнослужителями в Чернівецько-Буковинській єпархії в межах її території було створено дві єпархії УПЦ КП – Чернівецько-Буковинську та Чернівецько-Кіцманську.

В 2009 р. в області з'явилася релігійна громад УАПЦ.

Станом на січень 2010 р. в області діє три єпархіальних управління православного віросповідання (1 – УПЦ МП та 2 – УПЦ КП, в структуру яких входять 567 громад, 11 монастирів, 1 місія). Домінують в області, як і в Україні в цілому, численні громади УПЦ МП (412), які складають 72,7 % від загальної кількості православних парафій області (567).

На початок незалежності УПЦ МП мала достатньо розвинуту релігійну мережу. На 1991 р. вже було 340 громад і 340 храмів, які обслуговували 199 священників, 1 монастир. Сьогодні УПЦ МП має 412 громад, які обслуговує 441 священнослужитель, 418 культових споруд, 10 монастирів (5 жіночих і 5 чоловічих із 390 насельниками). За деякими статистичними даними церкву підтримує понад 300 тис. мешканців краю (33 % від загальної кількості населення). Підготовкою та перепідготовкою кадрів священнослужителів займається приватний Чернівецький Богословський інститут (діє з 1999 р.). Інститут є спадкоємцем Греко-Східного богословського інституту, який було відкрито в Чернівцях ще в 1827 р., а з 1875 р. перетворено у Греко-Орієнтальний богословський факультет Чернівецького університету, який проіснував до 1944 р. В інституті сьогодні навчаються 200 слухачів. Друкованим виданням названого інституту є церковно-богословський часопис „Світильник”, який видається українською та румунською мовами. При громадах УПЦ МП також діє 39 недільних шкіл.

Менш розвинутою в області є мережа УПЦ КП. Громади УПЦ КП на Буковині інститутовалися лише в 1992 р. (68). Сьогодні мережа УПЦ КП складає 154 громади (27,1%) (обслуговує 116 служителів), 90 культових споруд (56 % від потреби), 18 недільних шкіл.

Ще один напрямок православ'я на Буковині складають релігійні громади Руської православної **Старообрядницької церкви** (Білоцерківська згода), які мають 10 приходів і 2 монастирі (діють у Глибочкому, Вижняцькому, Хотинському і Сокирянському районах). Церкву обслуговують 3 церковнослужителі (один з них - іноземець).

Католицька (РКЦ) та один із її напрямків – греко-католицька церква (інші назви – уніатська, католицька східного обряду) не мали значного поширення на Буковині. Починаючи з XIII ст., Ватикан намагався проповсюдити свій вплив на Буковину, але ці його намагання не увінчалися помітним успіхом. Лише після окупації краю Австрією католицька, а потім греко-католицька церкви стали планомірно насаджуватися силою державної влади, що було пов'язано зі “східною політикою” Ватикану. Вже після першого поділу Польщі (1772 р.), коли до володінь Австрії відійшла Східна Галичина, імператриця Марія Терезія, а потім її син Йосип II почали проводити в інтересах імперії церковні реформи, узгоджені з Римською курією. Релігійна політика Австрії у Східній Галичині та в Буковині спеціально обговорювалася на засіданні придворної ради у Відні 4 квітня 1780 року. Вона затвердила постанову про створення католицьких приходів в Сучаві, Сереті, Чернівцях, Садгорі, Вижниці і Кіцманщині та інших населених пунктах. На раді йшлося також про зміцнення структури уніатської церкви, будівництво для неї храмів у Чернівцях, Вижниці, Сучаві і в тих поселеннях, де ще не було греко-католиків.

Першими католиками в краї стали солдати й офіцери австрійської армії. Для їх релігійного обслуговування почали діяти так звані прикордонні капеланства в Боянах, Садгорі, Чернівцях, Вашківцях та інших населених пунктах на чолі з військовими священниками, які підпорядковувалися полковому капелану в Чернівцях [8, с. 34–35]. Вони стали опорними пунктами католицизму та греко-католицизму.

У 1885 році почала функціонувати Станіславська єпархія греко-католиків, якій підлягали парафії частини Прикарпаття та Північної Буковини. На початку вісімдесятих років в Чернівці зі Львова спеціально був направлений греко-католицький священник А.Ступницький з дорученням розібратися, де і скільки проживає на Буковині колишніх католицьких переселенців зі Східної Галичини. Йому вдалося створити в місті об'єднання, яке нараховувало 563 віруючих – бувших галичан. Греко-католики спочатку проводили богослужіння в католицькому костелі, допоки не побудували власний храм.

З метою активізації діяльності уніатських (греко-католицьких – таку назву запропонувала свого часу імператриця Марія Терезія) церков у Чернівцях в 1900 році побував граф Андрій Шептицький.

Мережа греко-католицької церкви у Чернівецькій області існувала аж до кінця Другої світової війни. Діяльність греко-католицьких парафій практично припинилася ще до офіційної ліквідації УГКЦ на т. зв. Львівському соборі (1946 р.). Більшість рядових віруючих греко-католиків перейшла у православ'я.

УГКЦ фактично відновила свої структури в краї після отримання Україною самостійності. Якщо в 1991 р. Церква мала лише 2 зареєстровані та 5 незареєстрованих громад, 7 культових споруд і 2 недільні школи, то в області сьогодні діє 23 парафії УГКЦ (обслуговують 13 священників), які підпорядковані Коломийсько-Чернівецькому єпископу. В Чернівцях створено вікаріат. Громади зосереджені у Вижицькому, Глибочькому, Заставнівському, Кіцманському, Новоселицькому, Сторожинецькому районах та м. Чернівці. Релігійні громади УГКЦ мають 15 культових споруд, діє недільна школа у м. Чернівцях.

Подібне становище спостерігається і в Римо-католицькій церкві. На початок незалежності України (1991 р.) католицький культ мав нерозвинену структуру: лише 12 громад та 12 культових споруд. Сьогодні РКЦ, за кількістю громад, посідає 5-те місце в області. 29 її релігійних громад підпорядковані Львівській архідієцезії. Їх обслуговує 8 церковнослужителів (4 іноземці). В Чернівцях функціонує деканат. Хоча Церква охоплює віруючих різних національностей: поляків, українців, румунів, мовами яких ведеться богослужіння, все таки це конфесія польської меншини. Церква має 15 культових споруд, 3 монастирі (12 черниць), 29 недільних шкіл, видається парафіяльна газета.

Певне місце на конфесійній карті області посідають релігійні організації **іудейського віросповідання** – 9 громад 3 напрямків, які обслуговують 6 служителів культу (один іноземець). Із 9-ти зареєстрованих іудейських громад діють лише три: дві в м. Чернівці та одна в м. Хотині. Інші, в т.ч. у м. Вижиця, не функціонують у зв'язку з відсутністю служителів культу. Принагідно підкреслимо, що іудаїзм у Чернівцях в минулому був однією з найбільш розповсюджених конфесій. Так, у 1910 році загальна кількість віруючих іудеїв тут складала 28,6 тис. осіб (33% від загальної кількості віруючих за урядовим переписом населення), в той час як православ'я охоплювало лише 20,6 тис. осіб (24%). Причина такого зменшення діючих синагог – великі втрати єврейського населення під час Великої Вітчизняної війни, еміграція єврейських сімей у повоєнні роки в Ізраїль, інші країни Заходу.

Широко представлені в області церкви **півного протестантизму**. Їх 13 напрямків варіюють від найчисельніших **євангелієвських християн-баптистів (ЄХБ)** – 183 організації (158 громад), **адвентистів сьомого дня (АСД)** – 96 організацій (94 громади), **християн віри євангелієвської п'ятидесятників (ХВСП)** – 106 організацій (89 громад), **Свідків Єгови** – 25, **адвентистів реформістів (АСД РР)** – 18, до поодиноких громад **назаринян, християн церкви Божої**. Вони мають 446 (40 %) зареєстрованих релігійних громад та 117 без реєстрації, 7 духовних навчальних закладів, 310 суботніх та недільних шкіл.

Розповсюдження протестантизму в регіоні мало свої особливості. По-перше, внаслідок конкретних історичних і соціально-політичних причин, протестантські об'єднання формувалися на цій території пізніше, ніж в інших західних областях України. Вони проникли сюди у вигляді вже сформованих течій із сусідніх регіонів, а також із США і Канади, пристосувавши свої соціально-

віросповідні доктрини, культову практику, місіонерство до місцевих умов багатонаціонального середовища. В Буковині сприятливі умови для розповсюдження склалися лише на початку ХХ ст., тоді як у Галичині, інших регіонах України перші церковні громади протестантів існували вже 150-200 років раніше.

По-друге, на цій території не існувало раніше жодної протестантської конфесії місцевого походження. Всі вони сформувалися у результаті місіонерської діяльності зарубіжних релігійних центрів США, Канади, Західної Європи. Для цього вони використовували представників української трудової еміграції.

Проникнення протестантських ідей відбувалося й іншими каналами: на Буковину поверталися демобілізовані після закінчення Першої світової війни солдати, багато з яких прийняли хрещення під час перебування в полоні. Вони також прилучалися до місіонерської роботи, агітуючи в протестантизм насамперед членів своїх сімей, родичів, сусідів, створюючи групи однодумців.

По-третє, чималу роль у розповсюдженні протестантизму відіграла, всупереч власним інтересам, Буковинська митрополія, яка була оголошена Румунською православною церквою панівною в краї. Будучи великим власником, її керівництво запламувало себе перед жителями користолюбством, скнарністю, не властивим церкві підприємництвом і безсоромним накопиченням багатств. Це викликало протест віруючих і їх перехід у більш гнучку, витончену, рафіновану форму християнської релігійності, де відсутні відмінності між священником і мирянином, скасовано церковну ієрархію, введено виборність і звітність пресвітерів, наявний демократизм у стосунках між членами громад, загалом створено здешевлену церкву.

Із протестантів спочатку в краї з'явилися **адвентисти**. Появу адвентизму на Буковині слід віднести на кінець ХІХ ст. Про це писалося в журналі „Word's Crisis” у 1879 р. [7, с. 1]. Про це також повідомляв німецький часопис „Zionswacher” від 30 вересня 1911 р. В ньому було засвідчено, що перша група адвентистів була заснована в 1867 р. під час євангелієвської кампанії адвентистським місіонером Михайлом Чеховським.

В 1906 році керівництво адвентистів Німеччини й Австрії направило в Чернівці свого ємісарія Грубера для проповідницької діяльності серед німецьких колоністів і місцевого населення. Створені в селах Великий Кучурів і Новосілка (Мамаївці) общини очолили В.Якубович, Г.Орещук і Г.Дарій.

У 1918 році адвентистська Церква нараховувала вже 7 громад, які об'єднували 150 віруючих [8, с. 45–46]. Із історії розвитку адвентизму на Буковині відомо, що в 1929 р. в області було 49 громад, в 1931 р. – 59, в 1933 р. – 72, 1935р. – 75, 1937р. – 81. В 1957 р. чернівецька громада церкви АСД нараховувала 342 члени [7, с. 5–11].

Створення організаційної структури **Буковинської конференції Церкви АСД** слід віднести на 1978–1979 рр., коли на території України було створено 11 обласних і міжобласних союзів. Ці структури були затверджені в 1980 р. на сесії Генеральної конференції Церкви АСД (ГК АСД), яка визнала Церкву в Україні Асоціацією адвентистів сьомого дня. До асоціації, поряд з іншими, увійшло Чернівецьке об'єднання [6, с. 349].

Враховуючи, що в 1918 Північна Буковина увійшла до складу Румунії, до 1940 року адвентизм на цій території розвивався в межах західноєвропейської організації адвентистів. В 1928 році була створена Північно-Молдавська конференція адвентистів, куди увійшла і Північна Буковина. В 1935 році на VI з'їзді Північно-Молдавської конференції через значне зростання кількості членів Церкви відбувся організаційний поділ і виникла нова конференція під назвою „Північна Буковина”. Останній III з'їзд цієї конференції відбувся 31 серпня – 3 вересня 1930 року з представництвом 420 делегатів зі 110 громад. В 1940 році Північна Буковина увійшла до складу СРСР. Для адвентистів краю, як і інших віруючих, почалися важкі часи гоніння та переслідувань в атеїстичній державі.

Нормальні можливості для роботи з'явилися у Церкви десь наприкінці 80-х років м.с. На першій після об'єднання в 1976 році зустрічі проповідників, пасторів, пресвітерів і голів виконавчих

органів громад 29 травня 1979 р. старшим проповідником конференції було обрано Ф.І.Андрейчука, а його заступником – Л.М.Чунківського. Ф.Андрейчук обирався три рази керівником місцевої Церкви (1979–1990рр.). За той час, коли він очолював Церкву, тут було побудовано найбільшу кількість молитовних будинків.

Початок 90-х років ХХ ст. для конференції був позначений постійними змінами керівного складу. В 1992 році було переобрано секретаря і скарбника, в 1993 році – президента (І.П.Черничко). Черговий з'їзд конференції відбувся 24 листопада 1993 року. На цей час Церква мала 4863 члени і найбільшу щільність: один адвентист на 139 жителів області. На день з'їзду мережа конференції складалася із 59 громад. Тут було відкрито першу в Українському унії адвентистську загальноосвітню школу. Президентом конференції знову було обрано І.П.Черничка, який у вересні 1995 року був відкликаний для роботи в радіотелецентрі унії. Черговим президентом Буковинської конференції на з'їзді 1996 р. обрано Б.С.Коржоса, якого пізніше змінив Г.В.Головач, потім - І.С.Завадок (останній очолює конференцію і сьогодні).

Церква АСД на Буковині не раз переживала важкі часи. Так, 24 листопада 1958 р. Чернівецьким міськвиконкомом була порушена справа про зняття з реєстрації припинення діяльності громади АСД в м. Чернівці за адресою вул. Зборівська, 8. 6 березня 1959 р. громада м. Чернівці знята з реєстрації, як порушник Законодавства СРСР про релігійні культу. Члени громади були приєднані до приміської громади Стара Жучка. Весь цей час богослужіння проводились в домах віруючих за 5-ма адресами. Громада м. Чернівці була відроджена лише в 1989 р. [7, с. 11–12].

Якщо баптисти та п'ятидесятники на початок незалежності України мали зареєстровані громади, то адвентисти сьомого дня (АСД) на 1991 р. нараховували лише 40 незареєстрованих громад, 40 суботніх шкіл, 40 культових споруд. Сьогодні цей напрямок в конфесійному середовищі області займає четверте місце. Церква АСД нараховує 96 організацій, які входять до Буковинської конференції, територія якої охоплює Чернівецьку, Івано-Франківську та Тернопільську області. В Чернівецькій області згаданий напрямок представлений 94 громадами, які обслуговуються 236 церковнослужителями; в об'єднані діють 112 суботніх шкіл та один навчальний духовний заклад із 94 слухачами. Крім того, в області діє одна незалежна громада АСД, яка вийшла із підпорядкування обласного об'єднання.

Інша гілка адвентизму – **АСД Реформаційного Руху**. В м. Чернівцях знаходиться центр Української Унійної Конференції Церкви АСД РР, який є частиною Східно-Європейського Дивізіону і співпрацює з виконавчим комітетом Євро-Азійського Дивізіону. В їх підпорядкуванні знаходяться 7 зареєстрованих громад та 11 громад без реєстрації. Потребами віруючих піклуються 19 пасторів. Діє 6 суботніх шкіл. За роки незалежності збудовано 5 культов приміщень, одне приміщення орендується.

Одночасно з адвентизмом на території краю розповсюджувався **баптизм**. Перші баптисти виникли в середовищі німецьких колоністів, що поселились в XVII – XVIII ст. на Буковині і відносили себе до анабаптистів. Їх поселення в основному були в Чернівцях, Сереті, Старих Фрагівцях. Закон Австро-Угорської імперії не дозволяв їм вільно пропагувати свій культ. Вони мали право сповідувати своєю віру тільки в круті рідні, за порушення суд притягав їх до відповідальності. Хоча за законом Австро-Угорщини від 15 листопада 1867 р. протестантські церкви і зрівнювалися в правах з католицькою, але для анабаптистів становище нерівноправності тягнулось до кінця XIX ст. Перехід від анабаптизму до баптизму відбувся ще в кінці XIX ст., але офіційним він став лише на початку ХХ ст.

В 1912 р. з Гамбурзької Баптистської Семінарії був направлений на Буковину Йосип Толлар замість померлого пресвітера у Старих Фрагівцях. В 1913 р., за його активної місіонерської роботи, уже відбулось перше групове хрещення у цій місцевості. В цьому ж році і була створена баптистська церква в с. Нижні Петрівці., в яку входили, крім німців, румуни, українці і поляки. В 1918 р. у Н.Петрівцях була скликана Першабаптистська конференція. На цей час церква вже мала 9 громад з 42 членами і 49 наблизеними, в 1919 р. було вже 19 громад з 101 членом. В 1920 р. був створений

Союз Баптистських Церков Румунії і в цьому ж році відбулась Друга баптистська конференція, на якій обговорювалось питання про вступ Буковинських церков у цей союз.

Завдяки ліберальному Австро-Угорському міжконфесійному законодавству від 25 травня 1868 р., яким користувались релігійні спільноти Буковини, вони бурхливо розвивались. В 1930 р. їх було вже 50 і біля 1000 членів. Створені на Буковині баптистські церкви спочатку носили різні назви: „Віруючі в Євангелію”, „Євангельські віруючі”, „люкаїни”, „люкаїти”, „Євангельські християни”, „баптисти”. В 30-ті роки м. ст. церкви пройшли процес консолідації і назва церкви була уніфікована, оскільки закон від 29 травня 1928 р. дозволяв вільне функціонування лише двом протестантським конфесіям: баптистам і адвентистам сьомого дня (і то за умови збереження ними всіх артикулів цього закону, що регламентував діяльність цих конфесій) [28]. Пізніше, в 1935 р., було дозволено вільне функціонування і конфесії „Євангельські християни”, яка зареєструвалась спочатку за баптистським статутом.

З 1920 р. до 1940 р. в Чернівецькому, Сторожинецькому і Хотинському повітах було вже 179 баптистських церков, а з 1930 р. по 1940 р., в залежності від того, яка партія стояла при владі в Румунії, дома молитви баптистів то закривали, то знову відкривали. Так було до 30 грудня 1942 р. 30 грудня 1942 р. був виданий закон про ліквідацію всіх релігійних асоціацій.

Перед Великою Вітчизняною війною чисельність баптистів у краї складала 4,4, а в 1942 р. – 4,8 тис. осіб. На основі закону № 927, опублікованого в „Моніторіум Офіціал” № 305 від 30 грудня 1942 р. всі релігійні асоціації (секти) держави, існуючі офіційно чи тільки фактично, були розпущені, а майно - нерухомості, фонди і архіви, перейшли за правом у володіння держави. Всі дома молитви були забрані, а майно – конфісковано. Багато віруючих, яких називали сектантами, було заарештовано і передано військово-польовому суду. В'язниці були переповнені віруючими, що чекали свого вироку. Так було аж до звільнення Буковини від румунських військ у березні 1944 р. В повоєнні роки настав „період потепління” в державно-церковних стосунках і баптистські церкви Буковини використали його для консолідації між собою і крашої організації.

В 1945 – 1950 рр. спостерігалася висока динаміка розвитку баптистської мережі. Це ж характерно для 1966 р. Ця динаміка виникла за рахунок входження в союз з баптистами громад п'ятидесятників. Під час хрущовської антирелігійної кампанії, місцева влада взяла курс на скорочення кількості церков: було приєднано по декілька сіл до однієї церковної організації. Віруюча молодь не мала можливості здійснювати своє право на освіту. Багато Домів молитви було конфісковано і перетворено в клуби. Тільки після горбачовської „перебудови”, за свідченням керівництва церков, з'явилися певні можливості для вільного їх функціонування.

Якщо євангельські християни-баптисти (ЄХБ) в своїй структурі мали в 1991 р. 37 зареєстрованих і 52 незареєстрованих громади, 75 недільних шкіл та 75 культових споруд, то сьогодні церква ЄХБ займає друге місце в Чернівецькій області за кількістю своїх громад (158) після УПЦ МП (183 зареєстрованих релігійних організацій, що становить 16,4 % від загальної кількості релігійних організацій області). До них відносяться: обласне об'єднання ЄХБ, 4 навчальних заклади, 122 культові споруди, 100 недільних шкіл. Громади обслуговують 370 пасторів. До цього напрямку також входять 10 незалежних громад і одне Духовне управління об'єднань церков євангельських християн. До його підпорядкування відносяться 7 громад. Ці громади обслуговують 10 церковнослужителів. Без реєстрації діють 3 громади колишньої Ради церков ЄХБ. Вони вважають реєстрацію не обов'язковою.

Якщо на Буковині в 1990 р. Церква налічувала 5366 членів, то зараз їх більше 10 тисяч. Союзом Буковинських церков керує виборний старший пресвітер для українських і румунських церков, у якого є 2 заступники і 3 помічники, які керують обласною пресвітерською радою. При обласній пресвітерській раді діє обласна місія „Євангельська вістка”.

Набагато пізніше виник на Буковині рух **п'ятидесятників**. Як свідчать історичні документи, п'ятидесятницький рух на Буковині почався одночасно з двох джерел - з Румунії і США. Вважається, що першим п'ятидесятником на Буковині був Філат Ротару, який під час перебування на заробітках в

1906-1909 роках в Лос-Анджелесі прийняв нову віру. Повернувшись додому в Румунію в 1916 році, він зайнявся місіонерською роботою. В 1919 р. Філат Ротару приєднався до баптистської церкви і був відомий як євангельський проповідник. У 1928 р. на Буковину став проникати п'ятидесятницький рух з румунського містечка Арада, який привів до трансформації євангельської церкви, що започаткувало п'ятидесятницькі громади в с. Білка, Дубравень та в інших місцях.

Другим джерелом розповсюдження п'ятидесятницьких ідей було містечко Солка. Там існувала євангельська церква, в якій нараховувалось на 1928 р. біля сотні членів. Пастором цієї церкви був Тодор Данилюк. Початок п'ятидесятницького руху тут пов'язаний з приїздом із Америки румунської емігрантки Марії Власе, родом з села Солки.

Одним із визнаних керівників п'ятидесятників на Буковині, як в румунських так і в українських церквах, був Іван Воробець. 20-го серпня 1934 року, пізніше, в березні 1948 року, Воробець разом з дяконом Чернівецької церкви Степаном Циганюком і керівником церкви ХВС М. Чухрієм були учасниками нелегального з'їзду п'ятидесятників СРСР у м. Дніпродзержинську, де служителі вирішували питання офіційного відновлення діяльності союзу ХВС. Учасники з'їзду були заарештовані та засуджені на 10 років позбавлення волі.

Під час окупації Буковини в Другій світовій війні і її включення до складу Румунії почалися масові переслідування віруючих. Багатьох було засуджено на 10-15 років позбавлення волі. В 1945р. в м. Чернівці були зареєстровані церкви євангельських християн баптистів та п'ятидесятників. Щоправда вони проіснували недовго.

В 1969 р. Чернівецька Церква ХВСП однією з перших в Радянському Союзі була автономно зареєстрована від Союзу баптистів. На той час церква нараховувала біля 140 членів. Керівництво громадами області до 70-х рр. м.ст. проводив Іван Воробець, а після 70-х, коли почалося відкрите служіння – Василь Босовик. В Україні була створена рада служителів Автономного братства. У це об'єднання увійшли і церкви Чернівецької області. В. Босовик, будучи членом Ради Автономних церков, відповідав за роботу у церквах області. На початок 1980 року церква зросла з 120 до 500 членів. В 1982 р. старшим пресвітером Чернівецької області було обрано Петра Бабія серед служителів Автономного братства. На базі братської ради церкви м. Чернівці була організована Обласна рада. В середині 80-х років м. ст. до Чернівецького Автономного братства приєдналися церкви з міста Кам'янець-Подільський та Городок, що на Хмельниччині. На початку 80-х років на базі церкви ХВС м. Чернівців, яка вже мала свій дім молитви та свою структуру, була обрана Обласна Пресвітерська Рада на чолі з старшим пресвітером по Чернівецькій області Бабієм. П. В. На час утворення Об'єднання до його складу увійшла 21 церква із 3328 членами. В 1990 р. на пресвітерське служіння церкви м. Чернівці був рукопокладений Ілля Глобак. На кінець 90-го року пресвітер Василь Босовик створив окреме зібрання із 200 осіб. На початок 1991 р. зареєстровано Церкву ХВСП № 2 (церква “Благодає”).

В 1990р. при обласному об'єднанні ХВС було створено місію “Єдина Надія”, директором якої став член церкви в м. Чернівці Галанесі В.О. Місія співпрацювала з Червоним Хрестом. Протягом 4-х років нею були відкриті церкви, які увійшли до складу Обласного об'єднання. В 1994р. в об'єднанні було вже 40 церков із 4462 членами. За 4 роки після об'єднання Церков ХВС Чернівецької області їх мережа зросла до 56 церков до 5470 членів. В 1998р. старшим пресвітером об'єднання обрано Карпова П.І. Він є ємагістром релігієзнавства і продовжує й нині очолювати Церкву.

Якщо прослідкувати динаміку розвитку цієї течії, то вона більш низька, ніж у баптистів. В 1991 р., наприклад, п'ятидесятники мали лише 11 зареєстрованих і 33 незареєстрованих громади, 23 недільних шкіл і стільки ж культових споруд. Сьогодні Об'єднання церков ХВСП нараховує в області 106 релігійних організацій (9,5 %), в тому числі 89 громад (410 церковнослужителів), 84 культові споруди, 2 навчальних заклади (66 слухачів), при громадах діє 66 недільних шкіл.

Крім цього, окремо діє один Чернівецький обласний центр об'єднанні церкви Християн Віри Євангельської та 12 незалежних громад, які підпорядковані йому. При Обласному об'єднанні працюють такі відділи: молодіжний, євангелізації, сестринського і дитячого служіння, біблійної

освіти, християн-підприємців. В його структуру входять: Чернівецька Біблійна Семінарія – ректор Малік В.Г.; Буковинський Біблійний коледж (румуномовний) – директор Горда І.К.; місія “Єдина Надія” – директор Сіпа С.П.

Набагато пізніше в регіон проникли **Свідки Єгови**. За єговістськими джерелами можна зробити висновок, що перші зерна вчення на Буковині були посіяні дослідниками із Румунії та Молдови на початку 1920 рр. В „Сторожовій Башті” від 15 грудня 1925 р. повідомлялось, наприклад, що „недавно декілька братів відвідало Буковину. В результаті їх відвідування, яке тривало декілька тижнів, створено сім груп, в яких вивчаються томи [„Дослідження Писання”] і „Скіння зборів”. В одній із таких груп займалось біля 70-ти чоловік”. В тому ж часописі стовіщалось, що в 1922 р. в с. Колінківці прийняв істину, хрестився і почав проповідувати Степан Кольца. Вважається, що він був першим, хто хрестився на Україні. Пізніше до нього приєдналось ще 10 сімей.

У 1924 р. хотинська поліція виявила у повіті 60 єговістів, а на початку 1931 р. їх там нараховувалось вже 200 осіб, в тому числі 30 проповідників. Своєрідним центром єговізму Буковини в 30-х роках м. ст. стало м. Хотин. Єговісти на Буковині мали декілька напрямків: *затекіаці* (за прізвиськом Павла Зятека – одного із керівників крайового бюро Свідків Єгови, яке знаходилося у м. Львові у 1944–1947 рр.), *опозація* та *нейтралісти* (виникли після розколу в організації в 1957 р.), ільїнці, які сьогодні не представлені в регіональній мережі.

Організація Свідків в регіоні завжди була малочисельною і нерозвинутою інституційною системою, оскільки конфесія вела роботу у підпіллі і переслідувалась як з боку різних режимів, так і органів радянської влади. В різні часи в регіоні відбулось декілька судових процесів над керівниками та активними членами організації. В 1991 р. вона мала лише 13 незареєстрованих громад та 2 церковнослужителі. Сьогодні мережа організації включає 25 зареєстрованих громад, які обслуговує 63 церковнослужителі в 14 культових спорудах; при громадах діє 38 релігійних шкіл.

Важливим каналом поповнення нині існуючих протестантських формувань служило так зване **осташество**, що виникло в лоні Румунської православної церкви у 20-ті роки ХХ ст. Його поява була однією з форм реформаторського руху православних священнослужителів, спрямованого на боротьбу зі зростаючим індуферентизмом та атеїзмом як у самій Румунії, так і на території Північної Буковини. В 1925–1927 роках у м. Сібіу (Трансільванія) створюється новий напрямок румунського православ'я. Його послідовники стали називати себе воїнами Христовими або осташами (від румунського “оастя домнулуй” – військо Боже). Вони вважали, що ієреї церкви недостатньо відповідають своєму призначенню як посередники між Богом і віруючими людьми, тому після богослужінь у церкві збирались в іншому приміщенні і проводили богослужіння за протестантським зразком. Доктрина осташества поєднувала в собі елементи православ'я і протестантського віровчення та культу.

Очолив цей рух один із найбільш фанатичних священників румунського містечка Сібіу Йосип Трифа, який під безпосереднім керівництвом засновника і ідеолога воїнів Христових трансільванського митрополита Миколая розробив спеціальну доктрину руху осташів. В статуті нової церкви, наприклад, йшла мова про те, що віруючий може розраховувати на Божу милість і спасіння тільки тоді, коли він повністю присвячує себе вірі, а весь свій вільний час буде молитися.

Осташі записичили у протестантів заборони на вживання алкоголю і паління. Обмеження також відносились і на світські забави: танці, розваги, співи нерелігійних пісень. Складовою частиною програми осташів стало відродження й активізація церковного життя. За їх рахунок йшло будівництво церковних храмів, організувались пишні релігійні демонстрації, походи, мітинги, маніфестації, хресні ходи. Осташі встановили спеціальний символ воїнів Господніх: на фоні трьохкольорового румунського прапора вимальовувалось зображення й ініціали Христа. Отримав розповсюдження і звичай встановлювати біля церков хрести з буковинського різьбою. Осташі ж створювали спеціальні молодіжні легіони, які мали свою спеціальну форму одягу.

Зауважимо, що розповсюдження осташества на Буковині переслідувало конкретну мету – сприяти відродженню активності православ'я та румунізації українського населення. Активним

послідовником Тріфи на Північній Буковині був священник Віорел Бужеряну. Спочатку в м. Кіцмань, а опісля і в Чернівцях він проводив місіонерську роботу як серед рядових православних віруючих, так і духовенства. Цим же займалися його прибічники, які закликали православне населення приєднатися до осташів. До 1940 р. їх групи були створені в декількох десятках сіл. За роки радянської влади організаційна структура цього напрямку була зруйнована, а принципи їх повчання не знайшли широкої підтримки серед православних віруючих.

Діяльність невеликих груп осташів спостерігається і сьогодні в Чернівецькій області. Виглядає це наступним чином: після відвідування православного храму в день храмових чи релігійних свят одновірці чи жителі села запрошуються до когось із прибічників додому. Там хтось із „провидців”, а не лідер, як це було раніше, проводить богослужіння.

Нині **протестантські течії** – найбільш динамічна складова релігійної ситуації краю. У віддаленій перспективі вони можуть суттєво змінити конфесійну конфігурацію регіону. Сьогодні в молитовних будинках усе голосніше звучить проповідь і поширюється релігійна література українською мовою. Віруючі цих церков шанують історію, культуру, духовність українського народу. Протестантські конфесії ліпше, ніж інші релігійні течії, пристосувалися до нових реалій сьогодення, більш гнучко і оперативніше реагують на соціально-політичні зміни в суспільстві. Тут панує спокійна діловитість: зміцнюється матеріальна база релігійної діяльності, активно ведеться місіонерська робота, підтримуються міцні зв'язки з єдиновірцями інших держав. Вони є важливим фактором міжконфесійної злагоди, українського екуменізму, чого, на жаль, не спостерігається в інших течіях.

На початку третього тисячоліття нові ознаки відродження релігійного життя виявилися не лише у зверненні до традиційних віровчень, відновленні усталених релігійних традицій, але й у пошуках нових духовних цінностей з допомогою неорелігій. З'являються різні **синкретичні вчення**, які становлять конгломерат, суміш елементів ортодоксальних релігій та окультизму, спиритизму, теософії. Вони розглядаються як глибоке зрушення в світосприйманні окремих верств населення, як прояв значних кризових процесів в ідеології та масовій свідомості, як несподівані метаморфози, що їх переживає релігія в сучасному світі. Окремі форми модерної релігійності представлені в Чернівецькій області. Їх можна відобразити наступним чином.

Неохристиянські формування, які виникли на загальнохристиянській основі. Найбільш поширеним серед неохристиянських конфесій є об'єднання **Церкви Повного Євангелія** харизматичного напрямку, в яке входить 7 громад і близько 2 тис. членів, серед яких 80-90% – молодь. Частина з них – це колишні п'ятидесятники. Релігійні потреби віруючих тут задовольняють 25 церковнослужителів. До харизматів приєдналася громада єврейської Месіанської синагоги (до 25 чоловік), яка спільно з ними проводить молитовні зібрання, сповідує їх віровчення. Неохристиянським формуванням є також зареєстрована громада **Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів (мормони)**, яка виникла в США в 1830 році. В громаді біля 100 осіб членів. Вона активно займається місіонерською і соціально значущою роботою (переважно допомога лікувальним закладам).

Неоязичництво або давні автохтонні релігії в їх неорелігійних трансформаційних утвореннях (неоязичництво, рунізм) представляють на Буковині автономні релігійні організації „Оберіг” та „Онуки Дажбога”, незалежні релігійні організації „Сяйво” та „Верховина”. Ці громади кількістю біля 100 осіб намагаються відродити дохристиянські віровчення українців. Зробити їм це складно, наявна в них боротьба за лідерство, різне тлумачення вчення родоначальника напрямку Лева Силенка.

Статика прослідковується в розвитку релігій **орієнталістського** напрямку репрезентованих переважно *неоіндуїзмом*. Громади їх малочислені, діють без реєстрації. Це - **Міжнародне товариство свідомості Крішні** (20 осіб), група **Махараші** (15 осіб) та **Шрі Чін Моя** (30 осіб). Діє також одна громада **віри Багаї**. Велику увагу в названих течіях приділяють психотерапевтичним аспектам, медитації, використанню музики. На теренах Буковини також функціонують малочисельні

неохристиянська течія «Вселенська християнська апостольська церква „Сонце”» і своєрідне утворення сактологічного руху „Біоенерготехнологія”. Під виглядом громадських організацій з'являються в регіоні прихильники Агні-йоги Реріхів, вчення П.Іванова, Церкви Останнього Заповіту та ін. Є в області і невеличка група **сатаністів** (не більше 15 осіб), про діяльність якої відомості надто малі. До малочисельних релігійних організацій можна також віднести 2 громади Союзу **Церкви Божої України**, одну - **Новоапостольської Церкви**, однуназарян. Їх інституційні характеристики залишаються незмінними.

Ведучи мову про серйозні трансформаційні зміни в релігійному середовищі регіону та його певну стабільність, не зайвим вважимо підкреслити, що досить помітними стали спроби впливу на релігійну ситуацію в області з боку релігійних центрів Росії, США, Німеччини, Польщі й особливо Румунії. Вагомим є вплив на релігійне середовище Буковини РПЦ через свою структурну одиницю – УПЦ МП. З іншого боку, це втручання Румунської православної церкви в діяльність 106 румуномовних парафій та 5 монастирів УПЦ МП (25 % її громад) на предмет переходу останніх під її юрисдикцію або ж створення в м. Чернівцях Румунського вікаріатства. Проблемою краю залишається посилення румуномовних церков у середовищі протестантських деномінацій. Так, з 165 зареєстрованих громад обласного об'єднання СХБ румуномовні – 32 (19,4 %); з 93 зареєстрованих громади обласного об'єднання ХВСП румуномовні – 36 (38,7 %); серед 116 громад адвентистського напрямку – 13 румуномовних (11,2 %).

Література:

1. Воскресное чтение. - 1929. – №50.
2. Докаш В.І., Лещан В.Ю. Загальне релігієзнавство. Навчальний посібник. – Чернівці, 2005.
3. Докаш В.І. Релігійна мережа Буковини в контексті суспільних трансформацій // Філософія гуманітарного знання: після Вільгельма Дільтея. – Чернівці, 2009.
4. Докаш В.І., Вівчарюк Д.Д. Релігія та церква в Чернівецькій області: стан, проблеми функціонування, тенденції розвитку // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 101. Філософія. – Чернівці, 2001.
5. Докаш В.І., Лагодич М. Релігійна мережа Буковини: стан та основні тенденції зміни (1991–2004рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. Вип. 203-204: філософія. – Чернівці, 2004.
6. Історія релігії в Україні. У 10-ти т. Том 6. Пізній протестантизм в Україні. За ред. П. Яроцького. – Київ-Дрогобич, 2007.
7. Історія Церкви Адвентистів сьомого дня в м. Чернівці. – Чернівці, 2004.
8. Современные религии. – Черновцы, 1987.
9. Степанюк Д.М. Експлуататорська роль православної церкви (На матеріалах Буковинської митрополії). – Чернівці, 1971.

СТОРИНКА КОНФЕСІЇ*

ФЕНОМЕН «КОВПАКІВЦІВ» - ТРАДИЦІОНАЛІСТІВ**

Формальний початок історії руху «ковпаківців» в УГКЦ пов'язаний з їх контактами та співпрацею з лефевристами. В кінці 90-х років ХХ століття невеличка група висвячених в УГКЦ отців приєдналась до добре зорганізованого у країнах Західної Європи, Америки та Австралії структури Товариства Святого Пія Х, що об'єднує ту частину колишнього католицького духовенства, яка не прийняла деяких рішень II Ватиканського Собору.

В УГКЦ почали знайомитись із явищем традиціоналізму-лефевризму на початку 90-х років, коли в Україну прибув офіційний представник Товариства Святого Пія Х о. Жан-Марк Рулло. Він проінформував групу греко-католицьких священників та монахів про діяльність Товариства на Заході. 1997 р. в монастирі Товариства побував о. Василь Ковпак. У 1999 р. українська делегація у складі трьох священників попросила єпископа Фельє стати духовним провідником священників-традиціоналістів в Україні. Вже 2000 р. в Україні відбулися перші реколекції для послідовників лефевризму, участь в яких взяло понад 100 осіб.

У вересні цього ж року було засноване Товариство священномученика Йосафата, до якого увійшло тоді 7 священників. Товариство організувалось як дочірня структура Товариства Святого Пія Х, що діє під духовною опікою єпископа Фельє. Настоятелем Товариства в Україні став о. Василь Ковпак. З 2002 р. воно стало випускати своє щомісячне видання «Дзвін з Фатіми». Засновником журналу вказано Львівську обласну Фундацію ім. Григорія Хомишина. «Дзвін з Фатіми» висвітлює духовне життя традиційних парафій, представляє розуміння традиціоналістів проблем кризи віри в світі і кризових явищ в католицькій Церкві, боротьби за віру батьків, за вірність Святій Унійній Традиції, широко подає катихизаційні матеріали, друкує твори святих і блаженних, видатних католицьких теологів, а також і творчість вірних Святої Традиції різних поколінь – спогади, нариси, духовні роздуми, поезію². Крім кількох десятків видань переважно літургійно-звичаєвого тематичного спрямування, випущено низку магнітофонних касет і компакт-дисків.

2003 р. була видана «програмова» праця отця Василя Ковпака «Переслідувана традиція», де він представляє свою і своїх однодумців позицію. Вона написаний у формі відкритого листа до Глави УГКЦ Любомира Гузара. В книзі, як це наголошується у її представленні³, вперше гостро окреслено болочі проблеми сучасного внутрішнього життя УГКЦ. Автор формулює свій погляд на передумови, що породили кризу в католицизмі і секуляризацію сучасного світу. Цими передумовами, на думку о.Ковпака, є відхід від віковичних правд католицької віри, ліберальне їх трактування самим духовенством, модернізація обрядів, фальшивий екуменізм. У праці оприлюднено концепцію українського греко-католицького консерватизму. Отець Ковпак полемізує з речниками католицького лібералізму, охоплюючи широкий спектр проблем – релігійних, світоглядних, культурних, національних, висвітлює позицію, причини та способи реалізації українського церковного консерватизму-традиціоналізму.

Суть позиції о.Ковпака та його послідовників зводиться до наступного:

* В кожному новому числі часопису «Сторінка конфесії» надається новій релігійній течії.

** Автор матеріалу – кандидат філософських наук О. Недавнія.

² Видавничу діяльність СБССІ у контексті захисту Святої Унійної Традиції УГКЦ. Унійна традиція Української Греко-Католицької Церкви. Офіційний сайт Священничого Братства Святого Священномученика Йосафата // <http://www.saintjosaphat.org/dzvin-z-fatimy/2010/article/vydavnychadiyvalnist-sbssy-u-konteksti-zakhystu-svyatoyi>.

³ Там само.

- прагнення зберігати таке церковне життя, яким воно було до 1946 р. і яким його заховали в катакомбній Церкві за часів радянської влади;
- відкидання як нав'язуваних модернізаційних змін, так і вибіркового спекулятивного повернення до частини православних практик;
- відстоювання прав віруючих-традиціоналістів на дотримання поціновуваних ними традицій;
- відстоювання виховання в консервативному дусі, з відкиданням збитків лібералізму.

Ковпаківці активні у проведенні різних церковних заходів: реколекцій, прощ, духовних зустрічей. Очевидно, у певній кількості греко-католиків вони користуються популярністю. Характерно, що на них буває не менше дітей і молоді, ніж на подібних акціях в УГКЦ в цілому. На відміну від ситуації в осередках під проводом підгореських отців, харизматичний наголос у проведенні цих заходів ковпаківцями не вип'ячується, скоріше усіяко підкреслюється наступність, традиційність, вкоріненість їх виявів.

У листопаді 2000 р., під час свого візиту в Україну, єпископ Фельє освятив нелегальну семінарію Непорочного Серця Марії у Львові, де розпочали навчання 8 семінаристів. Ректором семінарії став о. Ковпак. Під проводом єпископа Фельє в Україні також відкрито Конгрегацію сестер-василіянок Божого милосердя. Сам о.Ковпак служить в парафії Львів-Рясне.

Нині ковпаківці гуртуються навколо Братства святого священномученика Йосафата, що налічує 20 священників, котрі відкрито увійшли в нього, та має свій офіційний сайт «Унійна традиція Української Греко-Католицької Церкви». На сайті презентуються мета братства і його діяльність, накопичується бібліотека та аудіотека. Ціллю Братства визначається:

- збереження святої віри і традиції УГКЦ, збільшення в людських серцях віри і любові до Бога, заховання звичаїв і традицій нашої Греко-Католицької Церкви: урочисті процесії зі Св. Тайнами, маївки, червінки, адорації, культ св. вервиці і т.д.;
- збереження вірних, особливо молоді й дітей, від «пошесті модерного світу, що нищить віру в людей: безбожність, лібералізм (вільнодумство, всюдозволеність), аморальність, відкинення Христа з навчальних закладів і установ та з родин»⁴.

Відзначимо, що підбірка текстів у розділах сайту «Християнська родина», «Спадщина», «Статті» та «Новини» є досить різноманітна і не представляється надто «сектантською»: переважно пропагуються консервативні цінності та, слід визнати, український патріотизм. Втім, для всебічної релігійно-етичної оцінки спрямування діяльності братства подібних матеріалів замало, необхідно також проводити відповідні дослідження живого спілкування та роботи в парафіях ковпаківців.

Що стосується офіційних церковних оцінок, то, після певного часу спостережень за діяльністю о.Ковпака та його прихильників, та невдалих спроб шляхом переговорів та настановлень повернути його в русло офіційних церковних поглядів на душпастирство, 2004 р. Глава УГКЦ Любомир Гузар оголосив про те, що священник Василь Ковпак з власної волі перестав належати до УГКЦ і католицької Церкви взагалі, та що усі священнодіяння його та послідовників неважні перед УГКЦ та всією католицькою Церквою⁵. Водночас Любомир Гузар наголосив, що священникові В. Ковпакові та його послідовникам дорога до повернення до УГКЦ завжди відкрита за умови відречення від приналежності єпископу Фельє. У свою чергу о.Ковпак на прес-конференції 19 лютого 2004 р. заперечив факт свого підпорядкування неканонічному єпископу Бернарві Фельє і не погодився з відлученням його від УГКЦ⁶. 1 червня 2004 р. завершив свою роботу Міжєпархіальний

⁴ Братство. Унійна традиція Української Греко-Католицької Церкви. Офіційний сайт Священничого Братства Святого Священномученика Йосафата // <http://www.saintjosaphat.org/bratstvo>.

⁵ Повідомлення щодо священника Василя Ковпака 9 лютого 2004 // http://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ugcc_doc/34076/

⁶ Проблема лефевризму знову загострилася у Львівській архієпархії УГКЦ // УГКЦ // <http://old.risu.org.ua/ukr/news/article%3B12991>.

церковний трибунал 1-ї інстанції у справі отця Василя Ковпака. Він визнав о. Василя Ковпака винним у порушенні канонів 1436, §§ 1-2; 1437; 1448, §1 Кодексу канонів Східних Церков. На о.Ковпака було накладено церковну кару – велику екскомуніку.

Цей вирок, згідно з нормами Кодексу канонів Східних Церков, підлягав апеляції, чим і скористався о. В.Ковпак, подавши її до Апостольської Столиці. Трибунал Верховного Архiepіскопа УГКЦ визнав, що під час судового процесу було порушено процесуальне право. Тому був розпочатий новий судовий процес, що завершився 14 липня 2006 р. винесенням вироку, у якому було визнано, що священник Василь Ковпак вчинив злочин схизми і на нього було накладено кару великої екскомуніки. 1 серпня 2006 р. о. Ковпак подав апеляцію на ім'я Папи Римського. Її згідно з особливими приписами Римського Архiepірея розглядав Колегіальний Трибунал Конгрегації Доктрини Віри, який є найвищим судовим органом для цілої католицької Церкви.

Тим часом 21 листопада 2006 р. у Варшаві єпископ Річард Вільямсон, який папа Іван Павло II 1988 р. відлучив від Церкви, в каплиці лефевристів висвятив для України сім дяконів та двох священників. Церемонія відбувалася за участю о. Василя Ковпака. Це викликало різку критику з боку ієрархії УГКЦ. Зокрема, архієпископ Львівський Ігор Возьняк попередив віруючих про незаконність висвячення⁷, а також наголосив, що, згідно з попередженнями папи римського в документі *Ecclesia Dei*, кожен, хто навіть формально прилучається до схизми, сам стає схизматиком, тобто винним у тому, що руйнує зсередини католицьку Церкву. Схизматиків визнають ворогами Церкви і відлучають від неї. На думку Ігора Возьняка, це все виглядає як розпалювання ворожнечі поміж українським народом.

Відтак, 24 листопада владика Ігор офіційно заявив про неправомірність цих свячень. Було також наголошено, що, співслужачи з екскомунікованим єпископом й беручи участь у свяченнях лефевристів, о. Василь Ковпак показав, що він неправдиво інформував свою Церкву. Протосинкел Львівської архієпархії Орест Фредина підкреслив⁸, що послідовники екскомунікованого єпископа Лефевра створюють конфлікти в низці парафій Львівської архієпархії, бо ті, кого висвячують єпископи-лефевристи, прагнучи посісти місце душпастирвання, обдурюють прихожан, щоб вигнати правного священника.

Відзначимо, що, оцінюючи діяльність ковпаківців, ієрархи УГКЦ наголошують на невідповідності для Церкви користування латинськими практиками, чим самі ковпаківці піддаються греко-католицьку традицію, захист якої декларують. Це зрозуміло й виправдано, коли йдеться про свячення від єпископа-лефевриста. Однак, при тому представники УГКЦ не згадують особливості історичного розвитку своєї Церкви, котрі природно призводять до певних «хитань» між християнським Сходом і Заходом (і то не лише в царині літургичних практик), а також і специфіку її «зустрічі», після виходу з катакомб, з післясоборовою вселенською католицькою Церквою (коли священників-героїв підпілля починали повчати новопритулі отці з діаспори, не будучи знайомі з українським контекстом). Саме цього бракує аргументації речників УГКЦ стосовно традиціоналістів (в якій переважає акцентування «лефевристськості» ковпаківців), щоб вона була більш збалансованою та всебічною.

В цілому ж основна помилка о.Ковпака, на думку офіційних представників УГКЦ, полягає в тому, що він не вірно розуміє поняття традиції Церкви: «протиставляє Традицію (Передавання) Вчительському Урядові Церкви. Традиція протиставляється Колегії Єпископів, главою якої є Римський Архiepірей, і яка разом зі своїм главою і ніколи без нього, становить також суб'єкт найвищої і повної влади над усією Церквою (ККСЦ - кан.49), а ця влада виконується над усією Церквою в урочистий спосіб на Вселенському Соборі (ККСЦ - кан.50,§1). Не можна декларувати свою вірність

⁷ Відступники УГКЦ 28.11.2006 // Суспільство-дайджест // http://old.risu.org.ua/ukr/religion.and.society/other_art/article%3B13049.

⁸ Там само.

Традиції і водночас розривати церковний зв'язок з тим, кому Христос через апостола Петра доручив дбати про церковну єдність та збереження Традиції»⁹.

Сам о.Ковпак відмежовується від «лефевристської» ідентичності, та стверджує, що «частина священників, які підтримують нововведення та рух модернізму, практично нав'язують нам такий «діагноз»¹⁰. Він підкреслює, що Святий Престол шукає порозуміння з рухом традиціоналістів (а лефевризм є лише його частиною) в католицькій Церкві, де є, за виразом о.Василя, як рух модерністів, що нищать традиції, так і рух традиціоналістів, який захищає їх. Натомість офіційні речники УГКЦ наголошують¹¹ на тому, що навіть зняття 21 січня 2009 р. декретом Конгрегації у справах єпископів екскомуніки, накладеної 1988 р. на 4 єпископів-лефевристів, які покаюлись, не означає автоматичного виправдання й ковпаківців. Екскомуніку може зняти лише Трибунал Конгрегації у справах віри, і персонально, бо саме він осудив до неї о.Ковпака.

О. Ковпак, на відміну від ієрархів УГКЦ, навпаки, всіляко підкреслює українську специфіку виникнення руху традиціоналістів, але обмежується недавніми історичними причинами: «УГКЦ з 1946 р. пішла в підпілля, і ми не знали, що ж відбувається в Церкві цілого світу протягом цілих 50 років. Навіть священники не дуже були усвідомлені, що відбувся Другий Ватиканський Собор, ми не були ознайомлені з його рішеннями. Багато священників, у тому числі й я, були виховані на засадах Тридентського Собору. І коли УГКЦ вийшла з підпілля, ми, священники, зустрілися з колосальними проблемами, які до нас принесла ієрархія з Заходу. Це – Літургія народною мовою (а не церковно-слов'янською), скорочене Богослужіння, цілком інша манера духовного життя священників і мирян та багато того, що було не притаманне підпілльній Церкві. Багато вірних, коли побачили «західне» церковне життя, не могли зрозуміти, що відбувається. Ціла генерація священників, які пам'ятали ще довоєнну Церкву, зустрілися віч-на-віч із дуже сильним духом католицького модернізму і нововведень»¹².

Отець Ковпак звинувачує «модерністів» в католицькій Церкві у тому, що вони проводять реформи надто радикально, а у вітчизняному контексті також і в тому, що вони вибірково-маніпулятивно відкликаються при цьому до східного спадку: вибирають з нього більш поверхове й легке, а не, скажімо, аскетичний досвід. У питанні мови богослужіння та дискусій щодо можливих змін у назві УГКЦ, позиція ковпаківців представляється досить еkleктичною. Апелюють вони до патріотизму: мовляв, церковно-слов'янська мова є історичною літургичною мовою для українців, котрою написана українська історія. Тут ковпаківці частково помиляються, адже лівова частка середньовічної вітчизняної історії представлена в латині, а також і в польській мові. Як бачимо, вони, кого речники УГКЦ критикують за прихильність латинізованим практикам, у мовному питанні діють як «восточники», а існуючу назву, що підкреслює візантійсько-український спадок, захищають начебто від тих в офіційних колах Церкви, хто хоче її змінити саме як таку.

Здавалося б, було б логічно особливо підкреслювати в аргументації ковпаківців стосовно загрози традиції з боку модерністів таку діяльність останніх, котру можна трактувати як певні постулки лібералізму й релятивізму. Однак, такої критики як системної й послідовної бракує, радше озвучується набір загроз в сучасному секулярному світі. Не виключено, що такий напрямок не може

⁹ Офіційне пояснення та спростування від церковної влади Львівської архієпархії УГКЦ на заяві священника Василя Ковпака і його прихильників після накладеної кари великої екскомуніки // http://www.ugcc.lviv.ua/index.php?Itemid=101&cid=892&option=com_content&task=view.

¹⁰ Відступники УГКЦ 28.11.2006 // Суспільство-дайджест // http://old.risu.org.ua/ukr/religion.and.society/other_art/article%3B13049.

¹¹ Зняття Папою екскомуніки із чотирьох єпископів-лефевристів не поширюється автоматично на їх прихильників в Україні, 02.02.2009 // Католицький світ // <http://old.risu.org.ua/ukr/news/article%3B27156/>

¹² Українську Греко-Католицьку Церкву хочуть знищити // <http://h.ua/story/8439/> (Інтерв'ю з о.Василем Ковпаком Остапа Дроздова).

бути спертій на достатньо переконливі підстави в сьогоденній католицькій Церкві, надто враховуючи акценти останніх енциклік нинішнього папи Бенедикта XVI. Можливо, тому наголошується натомість зустрічний закид у спотворенні Берестейської Унії: якщо офіційні представники УГКЦ звинувачують ковпаківців у симпатіях до латинізації, то навзаєм звучать¹³ обвинувачення у потуранні сучасній «лінії» нехтування унією як церковною реальністю й засобом до християнської єдності, та неясними, але дошкульними утисками уніатських Церков, зокрема в місіях.

Взагалі, як це зауважують дослідники¹⁴, питання наступності та корисного, для плекання питомої духовності, застосування й розвитку традицій є досить багатоаспектним й дискусійним, надто в контексті таких складних історичних процесів, котрі стосуються передумов Берестейської Унії та подальшої розбудови уніатської Церкви. Традиції передаються різними каналами, в різних спосіб, та переживають часом різновекторні трансформації, порівняльна оцінка яких з огляду на, в даному разі, українські національні інтереси можлива лише з більшої часової перспективи. Зрештою, для ковпаківців традицією є те, що знали й бачили вони або їх батьки і наставники в довоєнній Церкві, і що підтримували, ризикуючи життям, у підпіллі. Дійсно, на той час за століття, що минули від Берестейської Унії, в Церкві накопичилася певна кількість як запозичень з латинських практик, так і власних новацій. Можна ставитися по-різному, особливо, до тих з останніх, котрі впроваджувалися як відповідь на потреби часу.

Залишаючи богословські оцінки на розсуд відповідних інстанцій, варто звернути увагу на світські резони. Справедливості ради слід констатувати, що в міжвоєнний період Церква дійсно була досить ефективним виховником покоління героїв УПА, і в катакомбах підтримувала й відтворювала українську духовність та патріотизм в поколінні здобувачів української незалежності у 1991 р. Інша річ, як саме трактувати довоєнні традиції, а головне – як доцільно користуватися всім спадком традицій в сьогоденні, коли так тяжко виборювана незалежність України, її вибір повернення в європейське культурно-цивілізаційне коло, свобода релігій, совісті, а той й реального громадянського вибору продовжують зазнавати загроз.

Діяльність в захист традицій, яку проводять ковпаківці, богословські оцінив Колегіальний Трибунал Конгрегації Доктрини Віри, підтвердивши вердикт Колегіального Трибуналу Львівської архієпархії, і його рішення не підлягає апеляції. Про це було оголошено в декреті архієпископа Львівського УГКЦ Ігоря Возняка від 14 листопада 2007 р.¹⁵ Відповідно до канонічного права, о.Ковпак тепер не має права здійснювати священнодійства, уділяти і приймати Святі Тайни, виконувати будь-які уряди чи займати посади в Церкві, не може допускатися до участі в Літургії, у т.ч. перебувати в храмі під час Літургії. Також він не має права користуватися привілеями, які були йому раніше надані, отримувати платню в Церкві чи привласнювати собі церковні доходи, мати в Церкві активний чи пасивний голос. Водночас за ним залишено право покаятися і повернутися в лоно католицької Церкви.

Крім о.Ковпака, велика екскомуніка була накладена в Івано-Франківській єпархії на священника Любомира Гасвського, який також вчинив лефевристську схизму¹⁶. Справи щодо інших священників-традиціоналістів знаходяться в розгляді.

Промотор справедливості Львівської архієпархії УГКЦ о. Михайло Палій налогосив¹⁷, що, з одного боку, єрейські свячення В. Ковпака залишаються чинними, але, з іншого, при їх отриманні він склав присягу дотримуватися послуху щодо своєї церковної влади та архиєрея зокрема. Тепер він

¹³ Там само.

¹⁴ Наприклад: Фурса М. Берестейська унія в контексті розвитку культури: традиційність і традиціоналізм // Берестейська унія (1596-1996). Статті й матеріали - Львів: Логос, 1996. - С. 54-58.

¹⁵ Лідер українських лефевристів проголошений поза Католицькою Церквою 16.11.2007 // <http://old.risu.org.ua/ukr/news/article%3B19064>.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само.

мав би, згідно з присягою, погодитися з рішенням Церкви та повернути всі офіційні документи про виконання ним певних урядів в УГКЦ. Однак о.Ковпак цього не зробив, він і його прихильники продовжили свою діяльність. Останнім часом, окрім Львівщини та Івано-Франківщини, ковпаківці розгорнули свою діяльність на Сході та Півдні України також і серед православних вірних.

На місіях, де ковпаківці сусідують з парафіянами УГКЦ, їх стосунки складаються по-різному. Священники УГКЦ переважно толерантні до традиційних віруючих, в окремих випадках дві громади навіть мають почергові богослужіння в храмі УГКЦ (зокрема, на батьківщині митрополита Андрія Шептицького в селі Прилбичі)¹⁸. Віруючі обох громад спілкуються між собою, разом відзначають свята.

Зауважимо, що, на відміну від підгорецьких отців, ковпаківці не добиваються реєстрації як окрема Церква. Отець Ковпак підкреслює, що «ми ні в якому разі не хочемо створювати ніяку іншу Церкву. Ми не розкольникі, ми хочемо зберегти те, що отримали від мучеників та ісповідників віри. Якби ми були розкольникі, то утворили би паралельні структури в Церкві»¹⁹. Водночас, у випадку повернення в католицьку Церкву лефевристів як окремої надтериторіальної структури, українські священники-«ковпаківці» мають бажання і надалі зберігати автономію Братства та надавати духовну опіку своїм парафіям.

Насамкінець слід відзначити, що традиціоналізм в УГКЦ, одним з сучасних виразів котрого і є феномен «ковпаківців», підживлюється особливими вітчизняними факторами, в тому числі й такими, що не мають нічого спільного з лефевризмом, і не вичерпуються також представленими самим о.Ковпаком: повагою до довоєнної традиції, яку плекали і в підпіллі Церкві. Найсуттєвіша причина, що сприяє періодичним «струсам» в УГКЦ, але й стимулює її творчість, сягає початків історії самої УГКЦ з часів укладання Берестейської Унії. Адже ця Церква виникла і розвивалася на межі християнських Сходу й Заходу. Це не могло не відобразитися на всіх її характеристиках, і є як джерелом певних її проблем (зокрема, перманентних дискусій в ній «восточників» та «західників», котрі не завжди ідентичні протистоянню «традиціоналістів» та «модерністів»), так і її оригінальним багатством, котре дозволяє УГКЦ експериментувати, розвиватися, акцентуючи ті чи інші актуальні складові її різноманітного спадку.

Крім того, погоджуючись з речниками цієї Церкви та враховуючи аналогічний історичний вітчизняний досвід (і не лише церковно-конфесійний), не можна виключити також і втручання різних зовнішніх чинників, зацікавлених у зосередженні УГКЦ на своїх внутрішніх проблемах, та, відповідно, підживлення ними тих чи інших опонентних рухів. Адже ця Церква рішуче підносить свій голос в обговоренні складних ситуацій сьогоденнього суспільного життя²⁰, а її Глава користується повагою суттєво більшого числа українців, ніж проживає в ній греко-католиків²¹.

Якщо оцінювати довгострокові результати діяльності УГКЦ з точки зору українських націєдержавних інтересів, то вона представляється порівняно доволі успішною, і є підстави сподіватися, що, долаючи ті чи інші труднощі та переживаючи складні внутрішні процеси розвитку, вона й надалі справлятиметься з викликами часу.

¹⁸ Прилбичі: митрополічне село // <http://risu.org.ua/ua/index/exclusive/kaleidoscope/30570>.

¹⁹ Українську Греко-Католицьку Церкву хочуть знищити // <http://h.ua/story/8439/> (Інтерв'ю з о.Василем Ковпаком Остапа Дроздова).

²⁰ Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008). – Львів: Вид-во УКУ, 2008. – 709 с.

²¹ Предстоятелі УПЦ КП і УПЦ (МП) мають однаковий рівень довіри з боку громадян, довіра до Глави УГКЦ більш ніж удвічі перевищує чисельність його пастви // <http://www.risu.org.ua/ukr/news/article:21583>.

СТОРИНКА РЕДАКТОРА

НЕ ЗРАДЖУЙМО УКРАЇНУ!

Продовження. Початок на 2-3 сторінці обкладинки.

Очоловані названими лідерами партії виявилися 100% фікцією, як і партія їхнього супротивника із СДПУ (о) В. Медведчука. Мене, людину прагнучу зробити щось значиме у нашому відроджувальному процесі, як і багатьох моїх друзів-однодумців, жодного разу не запрошували хоч би в якусь із цих політичних спільнот, на якийсь їхній міжсобойчик, коли агітують за Україну тих, хто й так давно і незрадливо з нею. Признаюся, хлопці, якби я до Вас якось попав, то не дав би Вам спокою, не куняли б Ви в депутатських кріслах (а то й дома чи на курортах). Ви б організовували такі всеукраїнські акції, про які весь світ говорив би. Тоді не постало б питання, а чи є в Україні ще українці, бо ж треба відродити тут для них другу державну мову, а чи ж належать Україні Донбас, Крим, Слобожанщина, обстоювана в Одесі мітрополитом Агафангелом Новоросія, Закарпаття.

Партія – це живий всеукраїнський організм, а не кучка її перестарілих, куняючих в депутатських кріслах лідерів і бігаючи біля них козачків. Де ті молодіжні осередки партії, створені в університетах, академічних інститутах, різних громадських інституціях, які були б промоторами різноманіття українозначимих заходів? (Згадаймо принагідно перші активні кроки Товариства української мови. Переінакшивши його на «Просвіту», П. Мовчан угробив активність Товариства, а передбачуване українське просвітництво звів до мізеру). Де Ваші значимі сторінки в програмах радіо і телебачення? Де наша загальноукраїнська національно-демократична преса на приклад євсередягованих газет (Факты, Столичка, Сегодня, Столичные новости та інші), для яких Україна існує лише в контексті маскультури? Де відсіч українофобству у різних формах його вияву? Розумію, що Ви засіли на щодень у Верховній Раді, то ж віддайте свої портфелі іншим в «Просвіті», Конгресі української інтелігенції, товаристві «Україна» та ін., а самі куняйте там. Станьте в цих українських товариствах почесними головами, а вершити справу доручіть іншим, молодим і енергійним. Тут особливо хотілося б звернутися до І. Драча, який був зачинателем багато чого національно значимого, але не промислителем опісля, навіть гальмом, займаючи бездіяльно і якось почергово посади керівника то однієї, то іншої української організації, а тепер навіть роспду підлизи Януковича-Герман. Нині, коли в Україні маємо таку чехарду в політичному житті, коли із-за фактичної зради України В.Ющенком і знищення ним вагомості партій української орієнтації ми втрачаємо наявні навіть за Л.Кучми здобутки в українсько-національному відродженні, варто було б зібрати черговий з'їзд Конгресу української інтелігенції. Хай би В. Ющенко почув той негатив щодо нього, його поцілункового зрадницького братання з В. Януковичем, який учасники Помаранчевого Майдану висловлюють пошепки один одному, і хай би й Янукович почув ставлення української духовної еліти до того антиукраїнського діяння, до якого вдається йолго команда. Третій раз Бог дав можливість українству заявити про право на своє буття і ми його знову надто легко втратили, втратили, поклавши всецього наші сподівання на В. Ющенка після виборів парламентських 2002 і президентських 2004 років. Третя зрада українства однією і тією особою! Чи не забагато? Кому служимо, випустивши знову всіх явних антиукраїнців на свободу політичної діяльності? Тільки не Україні! Як не є японцем той, хто лише колекціонує

мецьки, так не є дійсним українцем і той, хто колекціонує з азарту якісь українські черепки чи розводить «українські бджоли», а то й баранів, про що сповістила на днях одна з газет. Відчуття свого українства не поверхові, а глибинні, коли ти заради України ладен на все, не думаючи при цьому про свій спокій, імідж, навіть життя, не цілуєшся і братаєшся з її ворогами, коли ти, не просто увірвавши в якусь свою національну месійність сподіваєшся на розбудову української України, а виробивши конкретну програму цієї розбудови будеш лише на її реалізацію витрачати свій час і настирливість.

А що наша українська діаспора? Я спілкувався з нею за кордоном, маю постійну переписку. В серпні ц.р. півмісяця був в її гуші в Канаді і США. Вона ж вмирає саме як українська. На сполох з приводу цього б'ють її громадські діячі. Практично ніким неопікувано постає нова хвиля діаспори. Знаю, як працюють нині в Україні на відродження своїх діаспорних спільнот посольства Ізраїлю, Німеччини, Польщі, Росії, Вірменії, інших країн. А що роблять на цій ниві наші посольства? Гадаю, що в збереженні і організаційному об'єднанні на основі нашої національної ідеї всіх українців закордоння могли б відіграти значиму роль українські діаспорні Церкви. Тут ми ініціюємо проведення всеукраїнської конференції «Українська релігійна діаспора: стан і роль в збереженні українства». Їх зібрати за один стіл має лише хтось третій, бо ж самі вони із-за свого прагнення бути саме першоукраїнською спільнотою в діаспорному середовищі на перемовини з іншою українською ж організацією не підуть.

Відтак (повторюся) позорна поразка наших національно-демократичних партій і блоків на виборах до Верховної Ради, Президента, місцевих виборах жовтня 2010 року на совісті тих, хто взявся очолювати процеси українсько-національного відродження і заснував в самовдоволенні у депутатських кріслах. Для них при цьому Україна не стояла на першому місці, як для Т.Шевченка, який за неї ладен був проклясти навіть Бога. Вони омріяли лише своє наступне буття, прагнення будь-як залишитися в депутатах. Замість того, щоб доручити очолити різні українсько-національні організації фахівцям і відповідно підготовленим менеджерам національного життя, а самим залишитися лише їх почесними лідерами, вони не пішли на це, чим, зрозуміло, певною мірою стримували процес розгортання національно-відроджувального процесу. Відштовхувала виборців і невдало організована під час виборчих перегонів і пропаганда української національної ідеї: здобули волю – здобудемо долю (треба мати великий розум, щоб зрозуміти що то є), відсутність в словах пропаганди тих конкретних життєвих здобутків, які матимуть ті, хто віддасть голоси за перемогу національно-демократичної партії, і неврахування того, що в Україні живуть не тільки українці, коли волали: Україна – українцям!. Скажу образно: для українця важливе сало як первоначало, а не журавель в небі.

Може моя відвертість комусь і не сподобається, але своїми діями (скоріше, бездіяльністю), що спричинилися втрапою навіть тих здобутків, які ми мали в нашому національно-відроджувальному процесі в перші роки незалежності, лідери наших національно-демократичних спільнот принесли нам, свідомим українцям, так багато прикроців, що, маючи совість, вони повинні були б перед нами вибачитися, зняти з себе, як то зробили свого часу В. Медведчук, В. Пустовойтенко, інші особи партій-невдах, посаду керівника, віддати її тим, хто здатний самовіддано щодня і повсюдно в країні працювати на Україну. А так вони сидять, нібито чогось страшного й не трапилося. Трапилося! Дайте, хлопці, місця молодим і енергійним! Ющенку, відійди з теренів національного життя і не плентайся між тими, хто прагне української України, не запатакуй їх. Свою справу зради же зробив. Зрадників України зрештою засудить її історія.

Сфера моєї професійної діяльності порівняно невелика, але в час зростання ролі релігійного чинника в суспільному житті вона значима і актуальна. Я тут зробив все, щоб українську релігієзнавчу науку знав світ. Наше Відділення релігієзнавства (а це лише 15

науковців) ввійшло на правах асоційованого члена в чотири міжнародні релігієзнавчі асоціації. Нас запрошують на різні міжнародні наукові форуми в зарубіжж, друкують там наші праці. До нас звертаються з пропозиціями провести на нашій базі різні міжнародні наукові форуми. Ми беремо на себе презентацію релігійної України на всесвітніх парламентах чи конгресах релігій, бо ж лідери конфесій з українською назвою із-за своєї жадоби шкодують кошти, щоб послати на них свої делегації. Доробок Відділення лише за останні 10 років – понад 200 видань книжкової і брошурної форми, біля ста організованих і проведених великого тематичного спектру наукових конференцій. Своєю діяльністю ми сприяємо утвердженню в країні свободи буття релігії на рівні вимірів розбудовуваного у нас громадянського суспільства, толерантності міжконфесійних відносин, відродженню саме Українських церков, зокрема Українського Православ'я, всіляко викриваючи при цьому згубність в українській історії і сьогоденні Московського Патріархату (на поцілунок до Предстоятеля якого – а може й пораду – незрозуміло чому поїхав на другий день свого Президентства – не до Київського - В. Ющенко, а Віктор Янукович прийняв його у себе навіть в Києві, знехтувавши наявністю українських Церков із владиками-українцями начолі). Ми за те, щоб у в'язницях сиділи не тільки ті політики, які обстоюють сепаратистські настрої, а й ті «святі» владики, які їх підтримують, обстоюють думку, що Україна – це «окраина» якоїсь східнослов'янської спільноти, що мови такої, як українська, немає, бо ж то неблагодатний суржик польської і російської, зрештою, що й народу такого, як український, немає, бо ж ми нібито, як малороси, є складовою якогось єдиного російського народу. Відома письменниця Е.Войнич висловилася влучно: захисник вбивць – сам вбивця. Гадаю і вірю, що настане час, коли український народ по-своєму покарає і ув'язнить юценківців за їх опікування, захист і навіть нагородження антиукраїнців. за те, що вони нині, маючи всі підстави, не ізолювали ворогів вільної України. Своїми патяканнями про свободу дали їм можливість оговтатися після Помаранчу і зрештою нанести свій кровавий удар виборювачам української України. Повна вина за це – на Ющенку. Ми, українські патріоти, винуваті в тому, що не побачили в цій людині бездарність на роль національного лідера, сварливість рівня нечуєвої баби Параски.

Нині важливо, щоб із політичною смертю Ющенка не вмерла підтримувана ним ідея саме Української Помісної Церкви. Вороги її в різний спосіб нині прагнуть всіляко обмежити діяльність українських Церков – УПЦ УП, УАПЦ і УГКЦ, працюють на реалізацію імперсько-російської православної концепції «єдиной Руси» патріарха Кирила. Маємо довести марність затії російських колонізаторів. Після понад 300-літньої неволі ми вийшли на дорогу незалежного розвитку. Ситуація нині не гірша, як в радянські роки. То ж будемо сподіватися на свято й у нашій хаті і працюймо на його наближення навіть в цей смертний час для України.

Професор **Анатолій КОЛОДНИЙ**

лідерами національно-демократичних об'єднань (І.Драч, М.Горинь, В.Яворівський, П.Мовчан, І.Заєць, М.Поровський та ін.), але під час кожної нової зустрічі з ними приходиться знайомитися заново, тебе нібито й не знають, виявляють якусь зверхність. Якщо ти лідер, маєш перспективний намір у вибудові незалежної України, то гуртуй же навколо себе однодумців і однодійців, організуй їх на якісь значимі для України акції. А так в гордині своїй пихато дивляться на тебе як на якогось плебея, шмеля, який потрібний буде їм, коли з'являться нові вибори. Відтак – для голосу, а не українського діяння. За винятком назву тут лише Дмитра Павличка, який прагне єдності національних сил, а натикається на гетьманство.

Ще одне. А чи часто ми чули у Верховній Раді виступи цих «вузьких революціонерів» з якимись значими для відродження українства законопроектами, пропозиціями? Хай би вони навіть не проходили, набирали десяток голосів «за», але ж голосуванням своїм «слуги народу» з Верховної Ради засвідчували б «хто є хто» і «хто кому служить». До того ж, народ мудро говорить, що й краплина гори рушить. Один раз хтось не голосував би «за», другий, третій... , а там - дивись і совість колись би проснулася.

А що маємо на обласному рівні? І тут пихатість зіграла свою негативну роль. В перші роки нашої незалежності кожна область мала значимих і авторитетних лідерів національно-відроджувального процесу. Всі вони, усвідомивши себе, дивись, лідерами вже загальноукраїнської ваги, чомусь поперли до Верховної Ради першої її каденції років незалежності. Визнаємо, що це негативно позначилося на подальшому збереженні і розгортанні національно-демократичних процесів на рівні регіонів. Прикро, що після необрання до нового складу Верховної Ради ці хлопці-«українські патріоти» (свідомо в оцінці залапкував їх) не повернулися до рідного краю, а здобувши квартири, осіли в Києві на якихось під них створених посадах в громадських організаціях, а чи ж на викладацьких посадах в університетах Києва (О. Гудима, А. Зінченко, Р. Кияк, М.Поровський та ін.) і завмерли в блаженстві.

Спостерігаючи за цими нашими лідерами національно-демократичного руху, обурюєшся з того, що вони не роблять ніяких висновків з уроків історії. Кожний у своїй самозакоханості вже мислить себе як лідера ледь не всесвітнього рівня. Дивись, він вже й в партію якусь не хоче входити, де він не перша особа, творить свою мілзозгу. То ж і з'явилися партії Пинзеника, Костенка, Тягнибока, Бойка, Поровського, Щокіна, Зінченка, Матвієнка, інших. Йшли б ці партії єдиним блоком до Верховної Ради, то явно пройшли б 3% бар'єр. А так маємо те, що маємо, як каже Л.Кравчук. То ж позорна поразка національно-демократичних сил під час останніх виборів і Президента, і місцевої влади на совісті тих, хто взявся очолювати наш національно-демократичний рух і не зробив нічого для того, щоб цей рух був значимим не лише на всеукраїнському, а й на місцевих рівнях. Об'єдналися б всі ці партії в єдиний національно-демократичний блок і з 100% вірогідністю можна сказати, що вони успішно пройшли б 3% бар'єр. А так я, як і багато інших, не повірили в те, що при такому розпорошенні можна чогось досягти, а тому свої голоси віддали за ймовірно прохідну партію, яка стоїть навіть ближче до ідеї неолігархічно-національного розвитку, ніж, скажімо, та ж «Наша Україна» Ющенка.

Ти передплатив «Релігійну панораму»?

**Знайди передплатний індекс 21953
в Каталозі періодичних видань України
в кожному поштовому відділенні**